

SEF *20 godina*

PRIČA KOJA TRAJE

STUDENTI EKONOMSKOG FAKULTETA
broj 27 • godina XX.

BESPLATAN PRIMJERAK

SEF 20 godina

PRIČA KOJA TRAJE

SEF 20 godina

PRIČA KOJA TRAJE

4	Uredništvo	51	Brza cesta kroz Hercegovinu
5	Riječ glavne urednice	52	Slatki povratak Laste u Hercegovinu
6	Moja priča o SEF-u	54	Crno tržište cigareta u BiH
8	Promocija 26. broja lista SEF	55	Agencija Bruketa&Žinić
11	Predavanje o značaju knjižnice i čitaonice	56	Varalica s Tindera
12	Razmjena nastavnika i asistenata u okviru ERASMUSA+	58	Želite izgraditi superimunitet?
14	“PRESS 101: Fake News” – suradnja Udruge Press i lista SEF	61	Tavla
15	Humanitarna utrka Minores	62	Usudi se biti drugačiji!
16	Ožujsko business case challenge 2021.	64	Može li se preživjeti nuklearna zima?
18	Najbolji studenti SUM-a na prijemu kod rektora Tomića	65	Čovjek kao kvantno biće
19	Studenti dobitnici nagrada za akademsku 2020./21. godinu	66	Poezija u modernom društvu
20	Svečana dodjela diploma na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru	67	Opet je ljeto
23	Svestrani profesori	69	„Remote rad“ u usponu
27	Svestrani studenti	71	Kako je propao rock?
30	Studentski zbor Ekonomskog fakulteta	72	Zarada preko YouTube-a
31	Smart kampus na Sveučilištu u Mostaru	74	Utjecaj zagađenja i onečišćenja okoliša na globalnu ekonomiju
33	New York Stock Exchange	76	Intervju Ana Vlahović
34	Sarajevska županija gubi posebni (povlašteni) koeficijent pri raspodjeli javnih prihoda u F BiH	78	“Kada radite ono što volite, do uspjeha nije teško doći”
36	Utjecaj uvođenja eura na Hrvatsko gospodarstvo	79	HŠK Zrinjski: sedmi put naslov prvaka BiH
39	Euribor i libor	80	ŽKK Zrinjski 2010: Mostarske Plemkinje su pokazale da snovi mogu postati stvarnost
40	Povijest novca	83	IN MEMORIAM - Mirko Grbešić (1960. - 2022.)
41	Acquiring banka vs issuing banka	84	Međugorje - 40 godina ukazanja
42	Japansko ekonomsko čudo	87	30 godina Hayat televizije
45	Neumorna vladarica - britanska kraljica Elizabeta II.	88	Deseta godišnjica Mepas Mall-a u Mostaru
47	Hoće li kralj Charles III. platiti porez na nasljedstvo?	89	Auto-kino u Mostaru
48	Odlazak Angele Merkel nakon 16 godina vlasti	90	(De)stigmatizacija mentalnog zdravlja
		92	Dijabetes
		94	Savjeti pri traženju posla
		95	Top 5 knjiga - preporuka
		96	Chanel marketing strategije

LIST STUDENATA EKONOMSKOG FAKULTETA

Broj 27.

Glavna urednica:

Doroteja Ereš

Zamjenica glavne urednice:

Antonija Škegro

Uredništvo:

Ana Antunović

Gloria Čepo

Anita Dropuljić

Marija Kolobarić

Nina Kolobarić

Anđela Kožul

Ljubica Kolobarić

Ante Marić

Martina Markić

Adriana Matić

Julija Milinović

Karla Njavro

Stanko Planinić

Ante Škegro

Matej Šutalo

Marija Vidović

Vanjski suradnici:

Maria Ema Mijan, FF SUM

Nina Raič, FF SUM

Marko Mandić, FGAG SUM

Marija Sušac, FPMOZ SUM

Ivana Dubroja, EFZG

Fotografije uredništva:

PHOTOELLA

Logotip:

Ana Vlahović

Grafička obrada:

Katarina Zovko

Tisak:

Fram Ziral, Mostar

Adresa:

Matice Hrvatske b.b. 88000 Mostar

Kontakt:

+387 63 620 707

E-mail:

seflist@gmail.com

Naklada:

400 primjeraka

P.S. Tvrđnje i mišljenja u listu izražavaju isključivo stavove autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva.

RIJEČ GLAVNE UREDNIČICE

Drage čitateljice i čitatelji,

čast mi je i zadovoljstvo naći se po prvi put u ulozi glavne urednice 27. izdanja našega studentskog časopisa „SEF“. Također, iznimno mi je drago što se i ove godine nastavlja „ženski niz glavnog uredništva“, koji je otpočela prošla urednica Iva Trogrlić.

Prvi korak i cilj očitovao se u samoj prilagodbi preuzete funkcije. Moram priznati da me na samom početku hvatao neki strah i misli kako ću se snaći na vrhu najznačajnijeg studentskog projekta na našem Ekonomskom fakultetu. No, to sam već davno prebrodila i uvidjela da nema mjesta, a potrebe još manje. Preuzimajući funkciju glavnog uredništva, znala sam da me čeka zahtjevno i izazovno okruženje, što se tiče same organizacije i obujma posla. Kako

je vrijeme odmicalo bila sam sve opuštenija po tom pitanju. A za taj „pad tereta s leđa“ zaslužna je moja zamjenica Antonija Škegro, kojoj sam posebno zahvalna. Svima bih poželjela jednog ovakvog radnog suradnika. Osim osobe koja mi je pomagala i bila uz mene cijelo vrijeme, u njoj sam pronašla i prijatelja. Odmah smo pronašle zajednički jezik i znale smo čemu težimo i što sve možemo postići. Rezultat naših ciljeva i planova upravo držite pred sobom i imate priliku prolitati. Nadam se da smo ispunili Vaša očekivanja, a moram priznati da smo Antonija i ja iznimno ponosne na ovo izdanje časopisa.

S obzirom da prethodno izdanje časopisa odiše kvalitetom, a također imajući na umu da se ove godine navršava 20 godina časopisa, odlučili smo otići korak dalje i dodatno obilježiti i dati značaj ovom

ekonomski
fakultet
sveučilište
u mostaru

hvalevrijednom fakultetskom projektu. Od noviteta, posebno sam ponosna na instagram stranicu (@list_sef - zapratite nas :)). Svim našim pratiteljima gotovo se svakodnevno plasira raznovrsni sadržaj, a brojne reakcije pratitelja pokazuju da smo na dobrom putu. Osim pristupa na instagramu, odlučili smo poraditi i na izgledu samog časopisa i počastiti se novim vizualnim identitetom, odnosno logom na čemu smo neizmerno zahvalni našoj Ani Vlahović. Također, naš fotograf Manuela Šušak odradila je izvrstan posao. Mišljenja smo da je SEF to zaslužio nakon svih ovih godina. Vjerujemo da ćete, listajući časopis, zapaziti kvalitetu grafičke obrade iza koje stoji naš grafički dizajner, Katarina Zovko. Ovim putem joj upućujemo riječi zahvale i nadamo se da ćete biti bar upola oduševljeni kao što smo mi.

Kad sam već kod zahvala, želim se zahvaliti i lvi, prošloj urednici. Za svaku nedoumicu stajala mi je na raspolaganju. Osim lve, zahvale upućujem i preostalim dijelom ovogodišnjeg uredništva i svim vanjskim suradnicima (nastavno osoblje EFMO, FGAG SUM, FPMOZ SUM, FF SUM i EFZG). Najveću zahvalu upućujem prodekanu Nikoli Papcu, koji me od prvog dana podržao i ukazao povjerenje za jedan ovako važan projekt, čiji je osnivač prije dosta godina bio upravo on. U više navrata je spominjao što za njega časopis predstavlja. A sad na kraju svega, u potpunosti razumijem prodekanove riječi.

Stoga, neka SEF ostane „Priča koja traje“. Trud i rad uvijek rezultiraju nečemu dobrom i uspješnom, kao što je to slučaj i ovoga projekta. Neka Vaš strah bude pokretač za nove avanture. Iskoristite svoju jedinstvenost, usudite se biti svoji i male slagalice će se sklopiti.

*Zahvalna na pruženoj prilici,
glavna urednica Doroteja Ereš*

MOJA PRIČA O SEF-U

Priča o studentskom listu SEF započela je sada već davne 2001. godine. U to vrijeme na Sveučilištu u Mostaru izlazio je studentski list Opomena, na nekim fakultetima studenti su pokretali svoje časopise, to je bilo vrijeme oskudnog pristupa internetu, vrijeme bez društvenih mreža, mailova, Vibera, WhatsAppa i sličnih stvari bez kojih danas ne možemo živjeti.

Baš te 2001. godine napisao sam par članaka za neke studentske časopise u Zagrebu, prije svega časopis Manager koji su izdavali studenti Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i rodila se ideja da i mi možemo pokrenuti časopis pa sam to podijelio sa svojim kolegama. To sam podijelio prvo sa Josipom, Igorom, Bojanom i Ivanom i lako samo se dogovorili da odemo do tadašnjeg predsjednika Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta Damira Vidačka i da mu to predložimo. Ideja mu se svidjela i on je to predložio svojim kolegama u Studentskom Zboru, svi su to prihvatili i dali punu podršku. Ideju smo predložili i tadašnjem vodstvu Ekonomskog fakulteta na čelu sa dekanom pokojnim prof.dr.sc. Danom Kordićem koji su nas objeručke prihvatili i

podržali. Nismo se zapravo „ni okrenuli“ kako to naš narod kaže, a imali smo časopis, slagali smo uredništvo i razmišljali smo o sljedećim koracima. Izboru prvog urednika nije ni bilo u pravom smislu riječi, svi smo bili prijatelji, dobra ekipa i dogovor je pao za kavom da ću ja početi jer imam iskustva (napisao sam do tada čak dva članka), ali da ćemo sve raditi skupa kako budemo znali i mogli. Ja moram priznati da je tako bilo od početka do kraja, sve smo dijelili, sve smo radili skupa i do danas smo ostali najbolji prijatelji, kumovi, svi sa svojim posebnim životnim pričama ali duboko i iskreno prijateljski vezani do današnjeg dana.

Tu prvu ekipu uredništva činili su Josip Pušić, Ivan Kelava, Igor Bradara, Bojan Čerkuč, Hrvoje Jozinović, Anita Gilja, Ivana Ramljak, Saša Kljajić, Tomislav Rajić i Nikola Papac.

Pokrenuli smo projekt izdavanja lista, imali smo uredništvo, ali nismo imali ime. O imenu smo vijećali skupa, svatko je imao svoj prijedlog, glasali smo i na kraju je konačnu pobjedu odnio Bojanov prijedlog da list nazovemo List Studenata Ekonomskog Fakulteta ili skraćeno list SEF.

“SEF je postao središte studentskog života i aktivizma na našem fakultetu, priča se širila, ljude nismo navlačili po hodniku da pišu, počeli smo se vezati sa sličnim časopisima u cijeloj regiji (Zagreb, Osijek, Sarajevo), postali smo članovi udruženje studentskih listova u Europi, odlično smo se družili i učili.”

I u tom trenutku smo imali ime, imali smo uredništvo, imali smo ideju u koju smo vjerovali ali nismo imali ni ured, ni opremu, ni iskustvo kako sve to napraviti. Puno smo toga improvizirali, navlačili ljude na hodniku da pišu, uvjerali ih da surađuju, gnjavili ih, dok u siječnju 2002. godine nismo sakupili sve članke i planirali tisak. Važno je spomenuti našeg Damira s početka priče, on je osigurao da koristimo prostor Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta, dekan nam je dao računalo i printer, osjećali smo se kao da imamo sve i više od toga. Internet i mail

nismo još imali do proljeća 2002. godine. Članke smo dobivali na disketama (floppy disk od 1,44 MB). Prvi broj smo spremili na 12 disketa, a samu naslovnicu na 3 i tako odnijeli do tiskare. Novac za tisak prvoga broja sami smo skupili od sponzora (hvala im jer bez njih očito ne bi bilo SEF-a, a to Ivan zna najbolje).

Prva promocija bila je neobična, došao je rektor, dekan, profesori i asistenti, puno studenata, sala 9 bila je mala za sve. Ja sam imao takvu tremu da sam zaboravio mnogima se zahvaliti,

posebno Damiru s početka ove priče.

Nakon ovoga sve je bilo drugačije, napredovali smo iz broja u broj. Već za drugi broj Igor je napravio web stranicu (prva web stranica za jedan studentski časopis u regiji), Ivan je pronalazio sve više sponzorstava, Josip je postao dugogodišnji predsjednik Zbora i gurao je SEF, Ivica koji nam se priključio na drugom broju postao je predsjednik osnivačkog/obnoviteljskog tima za AISEC Mostar. Bojan (kasnije postao glavni urednik) i Tomislav su pratili sport, Ivana i Saša su pratile kulturu, a Hrvoje je sve vrijedno korigirao, provjeravao i slagao. Bili smo mali tim kojem glavni urednik i nije trebao. Došla su i neka prva zajednička putovanja koja i danas prepričavamo, ali za to bi mi trebalo malo više redaka...

SEF je postao središte studentskog života i aktivizma na našem fakultetu, priča se širila, ljude nismo navlačili po hodniku da pišu, počeli smo se vezati sa sličnim časopisima u cijeloj regiji (Zagreb, Osijek, Sarajevo), postali smo članovi udruženje studentskih listova u Europi, odlično smo se družili i učili.

SEF je postao prepoznatljiva priča, međutim nakon dvije godine i četiri izdana broja, mojoj generaciji je došao kraj, završili smo svoj put i ostavili ovu priču novim i mlađim generacijama. Te nove generacije list su učinile bolji, kvalitetnijim, nastavivši priču na najbolji mogući način stvarajući sve bolja i bolja izdanja.

Kada sve pogledam unazad od početka do ovog trenutka SEF je priča o „skromnom“ studentskom časopisu koji je za nas bio više od časopisa, koji je bio priča jedne generacije koja i danas živi i širi se, raste i razvija se privlačeci nove generacije koje u njemu i preko njega pričaju najljepše priče o studentskom vremenu i životu svoje generacije.

Danas sam sretan i zahvalan što sam te davne 2001. prihvatio napisati onaj članak za studentski list u Zagrebu (koji je stvorio ideju SEF-a) i što sam dobio priliku upoznati sve ove divne ljude koje sam spomenuo u tekstu, ali i mnoge SEF-ovce godinama poslije.

izv.prof.dr.sc. Nikola Papac, prodekan za nastavu, studente i suradnju s gospodarstvom

PROMOCIJA 26. BROJA LISTA SEF

 list_sef

Dana 03.11.2021. godine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru održana je promocija 26. izdanja časopisa studenata Ekonomskog fakulteta, SEF.

Unatoč otežanim uvjetima zbog pandemije, studenti su vrijedno radili i došli do sjajnih rezultata. Na promociji su sudjelovali studenti, uredništvo časopisa kao i nastavno osoblje. Na ovom projektu tijekom godine vrijedno je radilo uredništvo u sljedećem sastavu: Ante Marić, Anđela Kožul, Anita Dropuljić, Antonija Škegro, Doroteja Ereš, Ilirjana Spaći, Iris Čorić, Ivana Skender, Jelena Pehar, Karla Njavro, Ljubica Kolobarić, Marija Kolobarić, Marija Perić, Martina Markić i Nina Kolobarić, na čelu s glavnom urednicom Ivom Trogrlić.

Na samom početku promocije obratila se zamjenica glavne urednice ovogodišnjeg izdanja časopisa i voditeljica promocije, Antonija Škegro i istaknula

kako je rad na ovom projektu uspješno realiziran te kako se radi o dugogodišnjem i tradicionalnom projektu Ekonomskog fakulteta.

Nakon toga studentima se obratio i dekan Ekonomskog fakulteta, Igor Živko koji je pohvalio studente za odlične rezultate i ove godine. Istaknuo je važnost studentskih aktivnosti i projekata, naglasio kako se radi o trajnim uspjesima i vrijednostima koje će pravo značenje zapravo imati tek nakon određenog vremena te je pozvao studente da i dalje vrijedno rade i daju svoj doprinos u vannastavnim aktivnosti-

ma uz stalnu podršku nastavnog osoblja i samog fakulteta.

Putem videa se uključio i prethodni urednik časopisa, Robert Tokić koji je čestitao kompletnom uredništvu na novom broju časopisa i pozvao na daljnje sudjelovanje budući se radi o jednom od najstarijih časopisa na Sveučilištu.

Na samom kraju prisutnima se obratila i glavna urednica ovogodišnjeg izdanja časopisa, Iva Trogrlić. Iva se zahvalila na ukazanoj prilici, potaknula je studente da se i dalje uključuju u rad Studentskog zbora i projekata, posebno u izradi SEF-a koji ostaje kao trag na fakultetu za buduće studente i generacije. „**Koliko god u određenim situacijama bilo teško, u trenucima možda i nedostižno, kada se ostvari rezultat sve negativno se odmah zaboravi.**“ - kazala je Iva i podržala studente u nastavku rada i kreiranju sadržaja za sljedeće brojeve časopisa.

SEF 20 godina
PRIČA KOJA TRAJE

“Investicija u znanje plaća
najbolje kamate.”

- Benjamin Franklin

PREDAVANJE O ZNAČAJU KNJIŽNICE I ČITAONICE

Na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru povodom obilježavanja Nacionalnog dana svjesnosti o knjižnicama u Bosni i Hercegovini 2022. održano je predavanje o značaju knjižnice i čitaonice koja se nalazi u sklopu Ekonomskog fakulteta.

Tema koju je Ekonomski fakultet izabrao ovom prigodom je:
“Čitaonica-mjesto susreta u tišini”, gdje je studentima ujedno prezentiran novi osvježeni prostor čitaonice prilagođen potrebama studenata i popratnim sadržajima.

Čitanje je putovanje bez kraja, dugo, vječno putovanje na kojem postajemo blaži, puniji ljubavi i čovječnosti. Budimo mi ti putnici, putujmo kroz stranice knjiga i doživimo susret u tišini, samo su neki isječci voditeljice knjižnice Arijane Laura koja je održala predavanje.

Razmjena nastavnika i asistenata u okviru ERASMUSA+

U jednodjeloj razmjeni nastavnika u području poslovne ekonomije u okviru Erasmus+ programa mobilnosti sudjelovali su nastavnici i asistenti s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru:

1. **dr. sc. Marija Čutura, izv. prof.**
2. **dr. sc. Josipa Grbavac, izv. prof.**
3. **Jerinić Marina, viši asistent**
4. **Jurić Jelena, viši asistent**
5. **Barbarić Marko, asistent**
6. **Škobić Nikola, asistent**

U okviru plana za program mobilnosti nastavnici i asistenti su posjetili više obrazovnih ustanova u Valenciji u Španjolskoj te se susreli sa članovima uprave i nastavnim osobljem koristeći priliku za razmjenu iskustva i znanja vezana uz nastavni proces.

“PRESS 101: FAKE NEWS”

– SURADNJA UDRUGE PRESS I LISTA SEF

Modernizacija medija uvelike je pomogla medijskom svijetu, ali i dodatno otežala posao medijskih djelatnika. Jedan od glavnih razloga je ubrzano širenje lažnih vijesti. Lažne vijesti (fake news) uobičajeni su dio modernog novinarstva i medijskih djelatnosti u cjelini. Oblik su propagande žutog tiska koja nastaje korištenjem dezinformacija i masovne obmane plasiranih u javnost putem medija ili društvenih mreža.

S obzirom na to da medijski sadržaj ima ogroman utjecaj na javnost nije ni čudno što izaziva mnogobrojne reakcije, važno je proizvoditi i promovirati kvalitetan sadržaj.

Medijska pismenost pomaže pri prepoznavanju lažnih vijesti i upravo je ona bila motiv za nastankom radionice **PRESS 101: Fake News**. Ova radionica održana je urednicima časopisa “SEF” te studentima i osoblju Ekonomskog fakulteta od strane Udruge studenata novinarstva “PRESS”.

Radionicu je započela viša asistentica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, **Marija**

Bago, uvodnim predavanjem o tehnikama pisanja u novinarstvu i osnovama znanosti o novinarstvu. Svrha predavanja bila je upoznati sve sudionike radionice s tehnikama i alatima koji će im pomoći pri kreiranju kvalitetnijeg sadržaja, kao i približiti i opisati novinarstvo kao znanost.

Studenti su nakon predavanja sudjelovali u radionici, tijekom koje su uz pomoć mentora prikazali usvojeno znanje kroz tekstove napisane koristeći naučene tehnike. Mentori su bili studenti novinarstva i članovi Udruge Press: **Karlo Ćulum, Ilija Nikolić, Borna Boris Baletić, Stela**

Radojević i Zorica Ćavar. Urednici lista “SEF” su na oduševljenje mentora odlično uradili zadatak i time pokazali svoje usvojeno znanje.

Drugo predavanje na temu “Fake News” održali su studenti druge godine novinarstva, **Ante Pejar** i glavna organizatorica projekta **Maria Ema Mijan**. Cilj predavanja bio je osvijestiti prisutne o problemu lažnih vijesti, prikazati načine na koje se one šire i prepoznaju te kako se iste mogu zaustaviti.

Urednici lista SEF, na čelu s **Dorotejom Ereš** i **Antonijom Škegro** izrazili su zadovoljstvo samom radionicom i naglasili njezinu važnost. “PRESS 101” prva je u nizu ovakvih radionica na Sveučilištu u Mostaru. Uspješno održavanje prvog izdanja na temu “Fake News” i zadovoljstvo svih prisutnih potaklo je organizatore da nastave planirati buduće radionice i prenositi svoje znanje urednicima studentskih časopisa, kao i svima koji žele kreirati vlastiti sadržaj.

Maria Ema Mijan, FF SUM

Humanitarna utrka Minores

U okviru 6. izdanja Mostar Run Weekenda, 19. ožujka 2022. godine, sa početkom u 09:00h održala se humanitarna utrka. Partner ovogodišnje humanitarne utrke bila je udruga Minores nastojeći vratiti osmijeh na lica najpotrebnijima. Naime, radi se o udruzi koja radi i djeluje na području grada Mostara i okolice, a rad se očituje u pružanju pomoći siromašnima i beskućnicima. Kao i prethodnih godina, odaziv na ovaj događaj bio je iznimno velik. Sa čak 1 268 trkača koji su prošli kroz finish, rekord je oboren! Sva prikuplje-

na sredstva u obliku uplate startnine uplaćena su na račun Udruge. Kroz cijeli proces organizacije, organizatori su isticali da su svjesni činjenice da ne mogu pomoći svakome, ali da svatko od nas može pomoći nekome.

Vođeni izjavom organizatora, nastavno osoblje Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru odlučilo se, zajedno sa svojim studentima, odazvati humanitarnoj utrci. Fakultet je omogućio svojim studentima besplatno sudjelovanje u utrci, podmirivši troškove startnine za sve prijavljene studente te na taj način, još jednom, pokazao humanost!

Antonija Škegro

„Svjesni smo da ne možemo pomoći svakome, ali svatko od nas može pomoći nekome.“

“Kada vidite uspješnu osobu,
vidite samo njezinu slavu,
nikada privatna odricanja da bi
došli do uspjeha.”

- Vaibhav Shah

OŽUJSKO BUSINESS CASE CHALLENGE 2021.

Molson Coors za Ožujsko pivo i CERK su u suradnji s Ekonomskim fakultetom Sveučilišta u Mostaru organizirali su FINALE „Ožujsko business case challenge 2021.“. Završni dio natjecanja za najbolji studentski projekt održao se u sali 111 Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. U projekt su bili uključeni studenti Sveučilišta u Mostaru, kao i u regiji (Novi Sad, Sarajevo, Tuzla, Banja Luka, Beograd i drugi).

Dobrodošlicu je ispred Ekonomskog fakulteta, Sveučilišta u Mostaru poželio prodekan prof.dr.sc. Nikola Papac. Povjerenstvo sastavljeno od pred-

stavnika Molson Coorsa i Ožujskog piva (regionalni trade marketing specialist Adi Kasumačić, dipl. iur.) zajedno sa nastavnim osobljem Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Tuzli (asistent Nisad Karabegović, bacc. oec.) i Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru (više asistentice Lidije Šunjić, mag.oec.) slušalo je 11 finalnih projekata zajedno sa studentima kao publikom.

Natjecatelji su trebali izabrati jednu od tema:

1. **Žuja i tvoj grad**
2. **Društveno odgovorna Žuja**
3. **Slobodna tema**

Najbolji projekti bili su i nagrađeni vrijednim nagradama:

1. **mjesto (1200 KM) – NewGen Innovations (Amila Herenda, Asja Garibović, Džana Muzurović)**
2. **mjesto (500 KM) – Tandem (Ivana Rajić i Ilija Penava)**
3. **mjesto (300 KM) – Fermentiko (Anisa Mulabdić, Amila Nišić i Omer Čajić).**

A posebnu nagradu za originalno rješenje dobio je tim IRIS (Natalija Đurović, Nikola Bajić i Milica Lazić).

NAJBOLJI STUDENTI SUM-A NA PRIJEMU KOD REKTORA TOMIĆA

„Nagrađeni studenti dokaz su da se može uspjeti i ostvariti zacrtani cilj uz veliki trud i uloženo vrijeme u učenje“ izjavio je rektor Tomić na prijemu najboljih studenata SUM-a.

Dana 14. ožujka 2022. rektor Sveučilišta u Mostaru prof. dr. Zoran Tomić primio je najbolje studente Sveučilišta u Mostaru. Naime, riječ je o 11 studenata sa svih ustrojbenih jedinica našeg Sveučilišta, kojima je Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti uručilo priznanja za najbolje studente u Federaciji Bosne i Hercegovine u akademskoj 2020./2021. godini.

A priznanje za najboljeg studenta našeg Ekonomskog fakulteta zaslužio je pripalo studentici jednogodišnjeg diplomskog studija, **Antoniji Škegro**. Naša Antonija, osim što od samog početka studija ostvaruje izvrsne rezultate, aktivno sudjeluje u našim studentskim organizacijama.

„Ovo priznanje mi je od iznimnog značaja i još jedna potvrda kako se trud i rad uvijek prepoznaju i budu nagrađeni. A to se i ekonomskim riječnikom može reći kao investicija u znanje plaća najbolje kamate, a to zaista i jest tako. Dvije godine zaredom okruniti se ovakvim priznanjem nije mala stvar, a pri tome imajući na umu da se nalazim u društvu od 11 najboljih studenata na našem Sveučilištu, odnosno u društvu od 74 najbolja studenta na razini Federacije BiH, stvara poseban osjećaj. Ovo priznanje, kao i prethodno osvojena Dekanova i Rektorova nagrada, veliki su mi poticaj da nastavim raditi na svom osobnom razvoju i uspjehu i u posljednjoj godini studija, a potom i dalje kroz život.“ – kazala je Antonija.

Na prijemu najboljih studenata u Rektoratu, Antonija gleda kao divnu gestu rektora Tomića koji se sjetio i odlučio dodatno pohvaliti i nagraditi najvri-

jednije studente mostarskog Sveučilišta. Između ostaloga, rektor Tomić istaknuo je kako su upravo nagrađeni studenti dokaz da se može uspjeti i ostvariti zacrtani cilj uz veliki trud i uloženo vrijeme u učenje te da bi se svi trebali pozabaviti najboljim studentima i pridati im znatno veći značaj i mjesto koje itekako zaslužuju.

Također, naša dobitnica nagrade zahvalila se svima koji su bili uz nju od samog početka studiranja, prvenstveno obitelji i prijateljima, a potom i svim onim profesorima (i nenastavnom osoblju EFMO) koji su uvijek bili na raspolaganju i dodatno upotpunili doba studiranja. I na samom kraju, *svim novim generacijama studenata poručila je da uvijek teže ka što boljim rezultatima, bilo da je u pitanju obrazovanje ili nešto drugo što smatraju sebi bitnim. A susret s pretekama je nezaobilazan i nikako ih ne smije obeshrbriti, nego samo dodatno motivirati da krenu još jače ka ostvarenju svojih ciljeva!*

STUDENTI DOBITNICI NAGRADA ZA AKADEMSKU 2020./21. GODINU

Za izniman uspjeh u akademskoj 2020./21. godini nagrađeno je 6 studenata Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.

Rektorovu nagradu za akademsku 2020./21. godinu osvojili su:

1. Antonija Škegro za IV. godinu preddiplomskog studija, prosjek ocjena 4,78
2. Ines Rajič za jednogodišnji diplomski

(master) studij, prosjek ocjena 5,00

Dekanovu nagradu za akademsku 2020./21. godinu osvojili su:

1. Martina Marušić za II. godinu preddiplomskog studija, prosjek ocjena 4,00
2. Ines Lozančić za IV. godinu preddiplomskog studija, prosjek ocjena 4,44
3. Ljubo Misir za III. godinu stručnog studija,

prosijek ocjena 4,11

4. Valentina Trlin za jednogodišnji diplomski (master) studij, prosjek ocjena 5,00

Nagradu Federalnog ministarstva obrazovanja i znanosti za uspjeh u akademskoj 2020./21. godini osvojila je:

1. Antonija Škegro, studentica s najboljim prosjekom ocjena na dosadašnjem studiju, prosjek ocjena 4,38.

SVEČANA DODJELA DIPLOMA na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru

Dana 15. i 16. prosinca 2021. godine u amfiteatru Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru održana je svečana dodjela diploma. Promovirano je 206 diplomanata, od čega su 72 prvostupnika/bachelora ekonomije, 26 stručnih prvostupnika/bachelora ekonomije i 108 magistara ekonomije (94 magistra ekonomije sa završenim jednogodišnjim diplomskim studijem i 14 magistara ekonomije sa završenim dvogodišnjim

diplomskim studijem).

A prije same dodjele diploma, diplomantima se obratio dekan Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, prof. dr. sc. Igor Živko, koji je kazao kako su iza njih godine truda, učenja i rada koje su okrunjene ovim svečanim događajem, a pred njima je iskorak u novu fazu života i osobnog razvoja. Također, čestitavši diplomantima na stečenim

diplomama, poželio je svima puno uspjeha u novom životnom poglavlju te ih je pozvao na daljnje usavršavanje u skladu sa vremenom u kojem žive.

Dana 17. prosinca 2021. godine u Centru Vitez, održana je svečana dodjela diploma za 8 diplomanata, odnosno 6 stručnih prvostupnika/bachelora ekonomije i 2 magistra ekonomije sa završenim dvogodišnjim diplomskim studijem.

Svestrani profesor

ANTE DŽIDIĆ

Ja sam profesor Ante Džidić. Rođen sam, odrastao i školovao se u Mostaru. Oženjen sam i otac dvoje djece, koja su, ekonomskim rječnikom rečeno, dodana vrijednost mog života.

Doktorirao sam u znanstvenom polju financija na Zajedničkom studiju Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Mostaru. Predajem kolegije Napredni financijski menadžment i Oporezivanje dohotka i imovine na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, kao vanjski suradnik. Područja mog interesa su računovodstvo, upravljanje financijama i investicijska analiza. Profesionalni hobi mi je ekonometrija i općenito analiza podataka primjenom popularnih statističkih alata za podatkovnu znanost poput R-a i Stata-e. Ponosno ističem da sam kao doktorand bio pozvani izlagač na Young Statisticians Meeting konferenciji koja okuplja mlade statističare iz Austrije, Slovenije, Italije,

Mađarske i Hrvatske.

Više od deset godina radim u Odjelu za reviziju i kontrolu u Upravi za neizravno oporezivanje BiH. Tijekom ovog razdoblja profesionalno sam se usavršavao i stekao profesionalna zvanja certificiranog računovođe, forenzičkog računovođe, ovlaštenog revizora i brokera/dealer-a. Član sam komisije za izbor stalnih sudskih vještaka ekonomske struke pri Federalnom ministarstvu pravde i povremeni edukator na seminarima za računovođe i revizore kod društva Fircon d.o.o. Mostar.

Zaljubljenik sam u nogomet i „umjetnost“ investiranja. Nažalost, u posljednje vrijeme sam aktivniji na financijskim tržištima nego na nogometnom igralištu. Volio bih da je obratno, to bi sasvim sigurno bilo korisnije za moje fizičko, mentalno i financijsko zdravlje. Dio sam i jednog neformalnog investicijskog kluba u kojem se redovno sastajemo i kroz

vlastita iskustva i rasprave o aktualnim tržišnim kretanjima nadograđujemo svoja ulagačka znanja. Osim financijske literature, volim čitati knjige iz područja povijesti, filozofije, psihologije i religije. Nadam se kako će uskoro svjetlo dana ugledati i Klub čudnih zanimanja, udruga posvećena otkrivanju i promociji lika i djela engleskog pisca G.K. Chestertona, po njegovom istoimenom djelu. Ideja je educirati se i zabaviti uz maštovite paradokse i filozofiju zdravog razuma u svim aspektima života (pa čak i ekonomije). Naravno, sve to u uz čašu dobrog piva! Kao što i sam Chesterton kaže, važno je educirati se kako ne bismo došli u strašnu i smrtonosnu opasnost da obrazovane ljude shvatimo previše ozbiljno.

Volio bih naučiti španjolski jezik te napisati knjigu o filozofiji rizika i investiranja koja povezuje psihologiju, moral i ekonomiju.

“Ne možete biti uspješni u nečemu ako to ne volite. Nitko nije dobio Nobelovu nagradu mrzeći ono što radi.”

- David Rubenstein

Svestrani profesor

MAJA LETICA

Ja sam profesorica Maja Letica. Predajem više kolegija iz skupine kolegija upravljanja menadžersko računovodstvenim procesima na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru. Rođena sam Mostarka, ovdje sam diplomirala, magistrirala i doktorirala (zajednički studij Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Mostaru). Sudjelovala sam na više znanstvenih projekata od kojih ponosno ističem projekt Hrvatske zaklade za znanost „Uloga reforme sustava računovodstva i financijskog izvještavanja u jačanju razvoja učinkovitog financijskog upravljanja u javnom sektoru u Republici Hrvatskoj“ pod vodstvom prof. Vesne Vašiček s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, rezultat kojeg su dvije knjige, pri čemu je „Public sector Accounting, Auditing and Control in South Eastern Europe“ u izdanju Palgrave Macmillan, više znanstvenih članaka te suradnja sa znanstvenicima iz čitave regije i svijeta posredstvom CIGAR konferencija i radionica. Od početka svog rada na fakultetu aktivno radim i u praksi. Posjedujem licence certificiranog računovođe, ovlaštenog revizora i ovlaštenog procjenitelja ekonomske vrijednosti te sam stalni sudski vještak za oblast ekonomije.

Predsjednik sam Nadzornog odbora Union banke d.d. Sarajevo, član Revizijskog odbora Croatia osiguranja d.d. BiH te sam aktivni član i edukator za potrebe Revizijske komore FBiH.

U privatnom životu sam prije svega mama troje djece od 15, 12 i 7 godina, a kako mi je čitanje od malih nogu najdraža sporedna aktivnost na svijetu, uz sve nabrojane profesionalne i obiteljske aktivnosti, vrijeme za čitanje nalazim kasno navečer dok svi spavaju. Ponosna sam vlasnica povećane kućne knjižnice ali i ona u mom fakultetskom uredu koja obuhvaća stručne knjige, što znaju moji diplomanti, nije za baciti. U zatvorenom ormaru odmah iza radne stolice ne čuvam ni cipele ni nakit nego opet – pogodite – knjige, to su one koje kupim neplanski pa ih sakrijem i od sebe dok ne nađem mjesta doma. Najvažniji gadget za mene je Kindle na kojem čitam e-knjige svih žanrova i bez kojeg ne idem nigdje. Ukus u knjigama mi je eklektičan ali mitovi i fantasy su mi možda mrvicu draži od ostalih žanrova.

Već tri godine član sam malog a opet velikog

lokalnog knjižnog kluba **Treći ponedjeljak** – ime kaže sve, nalazimo se svakog trećeg ponedjeljka u mjesecu i raspravljamo o knjizi mjeseca, povremeno ugostimo domaće pisce koje čitamo pa smo se družili sa Eveldinom Nezirovićem, Senkom Marić i Alminom Kaplanom, ugostili smo Magdalenu Blažević te se nadamo

niz nastaviti. Imamo i uspješnu suradnju s Buybookom vezano za ediciju „Od jedne pandemije do druge: 100 godina evropske književnosti u 10 knjiga“. San mi je napisati vlastiti roman i na to se bacam čim završim tekuću suradnju na još jednoj stručnoj knjizi za potrebe nastavne djelatnosti.

Svestrani profesor

MARIJA ČUTURA

Zovem se Marija Čutura, radim na našem Fakultetu u zvanju izvanrednog profesora. Predajem uglavnom na marketinškoj skupini predmeta ali, isto tako nosim i kolegije iz metodologije i poslovne etike. Na svom obrazovnom putu prošla sam tri visokoobrazovne ustanove u tri grada i dvije države. Pred-diplomski studij završila sam na Sveučilištu u Zagrebu, poslijediplomski znanstveni magistarski studij na Sveučilištu u Mostaru. Na kraju formalnog obrazovnog procesa doktorirala sam na Univerzitetu u Sarajevu. Po završetku fakulteta sam vrlo kratko radila u privatnom sektoru, a nakon toga počela sam svoj znanstveno-nastavni put od mlađeg asistenta do danas izvanrednog profesora na našem Fakultetu. Prije nego sam se orijentirala u potpunosti na akademski rad, pisanje je bila moja velika ljubav. Uvijek sam bila aktivna u literarnim sekcijama te dobivala i neke školske literarne nagrade. Kasnije je na red došlo i novinarstvo. Kao srednjoškolka svu sam svoju pažnju posvetila školskom časopisu i lokalnom radiju, a potom u studentskim danima i studentskom časopisu, na koncu, radila sam i za neke tiskovne medije nakon

završetka fakulteta. Druga moja ljubav u razdoblju djetinjstva i rane mladosti bilo je pjevanje. Zborskim pjevanjem sam se bavila cijelu osnovnu i dio srednje škole, a čak sam dobila i jednu nagradu za duet na pjevačima amaterima. Sve sam to nekako usput napustila. Naravno, razloga je puno, ali ukratko dogodio se „odrasli“ život, prvo majčinstvo a onda i sve ono što sa sobom nosi akademski rad. Danas sam ponosna majka dvije kćerke, stalno nastanjena u Mostaru već blizu 20 godina. Također, do danas sam objavila kao autorica i suautorica više od 40 znanstvenih radova i jednu autorsku knjigu. Za svoj znanstveni doprinos nagrađena sam 2014. godine Dunavskom nagradom. Aktivna sam i u profesionalnim udruženjima. Članica sam Europske marketinške akademije (EMAC) i Hrvatske udruge za marketing (CROMAR). Članica sam i Odbora ekonomskih znanosti ANU BiH te član Vijeća za znanost BiH. U praksi sam radila u više navrata kao marketinški konzultant, kako za poslovni i javni sektor, tako i za neprofitni sektor. Trenutno sam najviše posvećena svome poslu i obitelji, naravno, ne nužno tim redom.

Nažalost, još uvijek nemam puno prostora za hobbije. Ipak, u onom što spada u slobodno vrijeme svakako me najviše ispunjava rad na različitim kulturnim i obrazovnim projektima koji su usmjereni na mlade. Radim na takvim aktivnostima pro bono, jer mi je važno da doprinesem zajednici. Upravo sam zbog tog doprinosa i nagrađena od strane udruge Apollo vrlo lijepom godišnjom nagradom pod nazivom „Svoj svome“ (Posušje, 2021.). Iako se više ne bavim pisanjem ni u literarnoj ni u novinarskoj formi i danas sam veliki ljubitelj pisane riječi, pa se znam s vremena na vrijeme isključiti iz realnosti čitanjem maratonskih serijala, uglavnom epske i povijesne fantastike. Kako godine dolaze sve više volim biti u prirodi. Stoga kad pada kiša ili je prevruće uglavnom čitam. Ali čim se prilika stvori rekreativno planinarim. Isto tako, s godinama sve više volim jesti, a sve manje volim kuhati. Srećom ostale članove moje obitelji još uvijek zabavlja eksperimentiranje u kuhinji. Od kućanskih sam poslova najviše ponosna na svoj domaći pekmez od šljiva i tu sam potpuno bez konkurencije.

Svestrani profesor

JELENA JURIĆ

Moje je ime Jelena Jurić i trenutno sam na poziciji višeg asistenta na nizu zajedničkih kolegija i kolegija sa smjera financije i računovodstvo na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru. Rođena sam u Mostaru gdje sam završila osnovnu i srednju školu te diplomirala na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru i Fakultetu humanističkih nauka – odsjek Engleski jezik i književnost na Univerzitetu Džemal Bijedić u Mostaru. Trenutno sam na poslijediplomskom doktorskom studiju na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru i u procesu izrade doktorske disertacije.

Od početka rada na Ekonomskom fakultetu sudjelovala sam i organizirala veći broj znanstvenih konferencija koje su rezultirale nizom znanstvenih radova, koautorstvom na knjizi, projektima i drugim oblicima znanstvene suradnje. Uz aktivnosti asistenta sam i koordinator za međunarodnu suradnju na Ekonomskom fakultetu. Pored rada na fakultetu bavim se i stručnim prevodjenjem. Već šest godina stalni sam sudski tumač za engleski jezik što je rezultiralo nizom projekata prevodjenja i slobodno mogu reći da je prevodjenje definitivno postalo moje drugo zanimanje.

Godinama, točnije od sedmog razreda osnovne škole, bavila sam se plesom. I iako to više nije kao nekada i u nekom je drugom obliku, to i dalje ostaje moja najdraža aktivnost i način odmaranja, a danas i zabave uz svoju dvogodišnju djevojčicu. Veliki sam ljubitelj putovanja i uvijek imam u glavi kombinacije kako iskoristiti odmor i slobodne dane za aktivan odmor i putovanja.

Svestrani student

JOSIP BATINIĆ

Ja sam Josip Batinić, student 3. godine Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, smjer Menadžment.

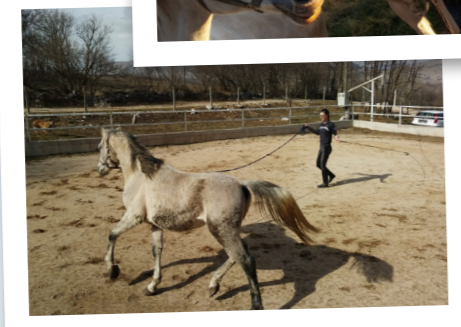
Dolazim iz Širokog Brijega, imam 22 godine i profesionalni sam košarkaš, član KK Cedevita Junior iz Zagreba.

U početku sam kao i svi dječaci pokušao s nogometom, ali nije mi se pretjerano svidjelo. Moj otac je također svojevremeno bio košarkaš, pa je bilo normalno da pokušam i sa košarkom. Počeo sam trenirati košarku sa 10 godina u HKK Široki, moj prvi trener Romeo Bilinovac me zaljubio u ovaj sport i ta ljubav traje sve do danas. U HKK Široki sam prošao kroz sve mlađe selekcije, osvajao sam državna prvenstva, razne međunarodne turnire. Kruna

svega je seniorska momčad te osvajanje državnog prvenstva 2019., gdje smo nakon 7 godina vratili titulu prvaka na "Pecaru". U sezoni 2021./2022. prelazim u redove KK Cedevita Junior. Također sam bio član svih mlađih reprezentativnih selekcija Hrvatske, a vrhunac moje košarkaške karijere je nastup za seniorsku reprezentaciju Hrvatske. Što se tiče moje košarkaške budućnosti, naporno radim svaki dan i svakako da imam ambiciju dosegnuti najviši mogući level, ali moji krajnji dometi su u Božjim rukama. Trener Bilinovac, s kojim svakog ljeta radim u "offseason"-u, mi je usadio, još kao dječaku, jedan poredak prioriteta vrhunskog sportaša i kompletne osobe, a kaže: BOG, odnosno vjera na prvom mjestu, OBITELJ na drugom mjestu, OBRAZOVANJE na trećem mjestu te u mom slučaju KOŠARKA, odnosno sport na četvrtom mjestu. Mislim da je to odličan savjet za sve mlade sportaše, bez obzira koji sport je u pitanju. Na kraju preporučio bi svima bavljenje sportom, jer, vjerujte mi, nećete požaliti!

DANA LEKO

Ja sam Dana Leko, studentica 4. godine Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, smjer Menadžment. Imam 22 godine i bavim se konjičkim sportom. Još od malih nogu volim konje, a sportom se bavim od 2009. godine, kada je osnovan Konjički klub Mostar. Profesionalnim jahanjem sam se bavila do 2015. godine, a od tada pa sve do danas rekreativno. Koji je razlog? Vrlo jednostavno, ovaj sport nije podržan od strane naše države. Novčana primanja po konju su mala, natjecanja su financijski skupa, kao i pripreme za natjecanja te briga i održavanje. Danas je luksuz imati konja, kao i baviti se ovim sportom. No, kao i svaki sport tako i ovaj zahtjeva od vas dosta

odricanja, vremena, snage, volje, upornosti, mnogo puta ćete doživjeti padove i ozljede, ali na vama je da li ćete ustati ili odustati.

Iako se više ne bavim profesionalnim jahanjem, danas uživam u čarima i avanturama jahanja uz društvo prolazeći po neprohodnim i strmovitim stazama, preko raznih brda i dolina, kroz draču i šume do predivnih vidikovaca koji vas ostavljaju bez daha. Cilj mi je prije svega probuditi svijest ljudima o ovim divnim i plemenitim životinjama, potaknuti razvoj ovog sporta te dalje se aktualno baviti ovim čudnovatim sportom.

MARIJA TOKIĆ

Lijepi pozdrav čitateljima,

Ja sam Marija Tokić, studentica 4. godine preddiplomskog studija poslovne ekonomije Sveučilišta u Mostaru, smjer Menadžment. Imam 24 godine, i uz fakultetske obaveze bavim se i Beauty industrijom.

Kao i svako dijete, tako sam i ja, imala neki svoj san, nešto čemu bih se uvijek divila i nešto što bih neprestano mogla gledati. Uvijek bih prisezala za kistićima malih dječjih paletica i tako redala svoje male modele. Oduvijek mi je bio san i želja imati

vlastiti salon gdje ću uljepšavati svaku divnu djevojku koja dođe u moje ruke, izmamiti joj osjećaj sreće i zadovoljstva. Tako sam se jednog dana 2018. godine, odlučila krenuti baviti tim poslom. Ispočetka sam kod kuće imala odvojenu prostoriju, koju sam sredila i tako imala svoj "mini salon". Tu sam stekla povjerenje svojih prvih klijenata koji su i dan danas kao i prvog dana tu. Dana 12.04.2021. odlučila sam otvoriti svoj prvi vlastiti salon. Sretna što sam konačno uspjela! Sada 2023. godine, moj salon uz mnoštvo novih klijenata, dobiva i nove zaposlenike, kao i bogatiju ponudu tretmana u salonu. Uspješno

poslujemo malo više od godinu dana i naravno da ćemo nastaviti ići ka još uspješnijem i boljem radu. Čeka nas još mnoštvo edukacija, a Vas dragi naši sadašnji i budući klijenti, mnogo novih usluga uljepšavanja!

Poruka svima:

Nikada ne odustajte od svojih snova. Pokušajte, radite, i borite se za ono što volite! Neće uvijek biti lako, ali trud će se sigurno isplatiti.

P.S. "Ako radiš ono što voliš, nikad nećeš raditi ni dana u životu." (M.A.)

Masha
make up artist

Studentski zbor Ekonomskog fakulteta

Studentski zbor predstavlja najviše predstavničko tijelo studenata Sveučilišta u Mostaru. Na razini fakulteta riječ je o predstavnicima godine te predsjedniku i zamjeniku fakulteta. Predsjednik i zamjenik svih ustrojbenih jedinica predstavljaju predsjedništvo Studentskog zbora Sveučilišta u Mostaru. Statut Sveučilišta osigurao je svakom studentu pravo biranja i pravo da bude biran za predstavnika.

Predsjedništvo Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta

U studenom 2021. godine održani su studentski izbori na svim ustrojbenim jedinicama Sveučilišta u Mostaru. Sastav Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta za 2021./2022. akademsku godinu je sljedeći:

Predsjednica Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta - **Ljubica Kolobarić**
Zamjenica Studentskog zbora

Ekonomskog fakulteta - **Gloria Čepo**

Prva godina: predstavnica **Anđela Praljak** i zamjenik **Ante Škegro**
Druga godina: predstavnica **Julija Milinović** i zamjenica **Ana Antunović**
Treća godina: predstavnica **Adriana Matić** i zamjenik **Tomislav Goričić**
Četvrta godina: predstavnica **Anita Dropuljić** i zamjenica **Ljubica Kolobarić**
Peta godina: predstavnica **Antonija Škegro**

SMART KAMPUS NA SVEUČILIŠTU U MOSTARU

SVEUČILIŠNE ISKAZNICE

Sveučilište u Mostaru gradi e-Sveučilište, razdoblje koje počinje upravo uvođenjem sveučilišnih iskaznica, što će omogućiti brži i jednostavniji rad.

Pod sveučilišnim ispravama smatraju se **sveučilišna iskaznica** koja se izdaje u fizičkom i elektroničkom obliku i **studentska knjižica** koja se izdaje u elektroničkom obliku (e-indeks). Iskaznice će omogućavati pristup brojnim aktivnostima i lokacijama u kampusu te će imati NFC čip, kojim se može kontrolirati ulaz u sveučilišne zgrade, urede i na parkirališta. Uz to, iskaznice omogućavaju nastavnicima i identifikaciju učenika, kao i provjeru statusa studenta putem QR kôd-a.

Sa zajednicom većom od 11.000 studenata i 1.000 nastavnika i osoblja, iskaznica će služiti kao sredstvo za identifikaciju članova zajednice Sveučilišta u Mostaru.

SMART KIOSK

Smart kiosk u sklopu projekta prvog sveučilišnog Smart kampusa u Bosni i Hercegovini, postavljen je na SUM-u, u suradnji s tvrtkama Ericsson Nikola Tesla, HT Eronet i SUMIT-om. U ovome projektu su sudjelovali studenti mostarskog Sveučilišta. Na Smart kiosku kreiran je **sustav za praćenje količine vlage u tlu, pametna kanta** koja uz pomoć električne vage i ultrazvučnoga senzora automatski detektira ako netko baca otpad u kantu, **Fotkalo kabina, detekcija ljudi i lica** pomoću pametne kamere, **wireless punjač, stalak za parkiranje bicikala i pametno otključavanje i zaključavanje, interaktivni sadržaji o Sveučilištu i gradu, NFC prijava** pomoću sveučilišne iskaznice te SUM igrice.

Martina Markić

“Nema mjesta za male snove” - prof. dr. sc. Zoran Tomić

“Plaćanje poreza boli. Više boli kad ne morate plaćati porez.”

- T.R. Amyar

New York Stock Exchange

Ante Marić

Burza u New Yorku pod nazivom **New York Stock Exchange (NYSE)**, smatra se najpoznatijom svjetskom burzom. Burzom kotiraju **više od 2 000 poduzeća**.

Sami počeci NY burzi datiraju još iz 18. stoljeća. Prva burza nastala je potpisivanjem sporazuma 17. svibnja 1792. godine. Potpisnici sporazuma bila su 24 trgovca dionicama. Prvi „trading floor“ bio je jedna iznajmljena soba koju su plaćali 200 dolara mjesečno. Nakon 25 godina od osnutka, organizacija je proširena te je nazvana „**New York Stock & Exchange Board**“.

Obujam dionica kojima se trgovalo, znatno se proširio u razdoblju između 1896. i 1901. godine. Sukladno tomu trebali su i veći prostor kako bi omogućili nesmetano trgovanje. Sele se u novu zgradu koja je izgrađena 1903. godine. Devetn-

aest godina poslije, izgrađena je još jedna zgrada u kojoj su bili smješteni uredi burze. Godine 2007. NYSE se spaja s amsterdamskim Euronextom, koji je u potpunosti elektronička burza. Spajanjem je nastalo novo tijelo pod nazivom „**NYSE Euronext**“ koje danas upravlja radom burze.

Iako sva tržišta rade elektronički pomoću brze tehnologije, na burzi u New Yorku vjeruju kako ništa ne može zamijeniti čovjeka. Ljudska veza osigurava snagu, smanjuje nestabilnost, povećava likvidnost i rast cijena. Preko više od 200 godina poslovanja zadržana je opredijeljenost prema uređenim financijskim tržištima, ta tradicija nastoji se zadržati i dalje. Globalna financijska tržišta doživljavaju uspon na burzi u New Yorku, gdje brokeri i trgovci imaju pristup dionicama, obveznicama, investicijskim fondovima, opcijama i drugim financijskim

proizvodima kojima se trguje na šest likvidnih tržišta burze. S obzirom na to da je izložena svim dijelovima američkog tržišta dionica, kao i višestrukih međunarodnih tržišta, burza u New Yorku može podržati sve vrste strategija trgovanja i neprekidno izvršiti izdane naloge tog dana.

Ovo je burza koja otvara vrata najboljim svjetskim poduzećima, vođama i inovatorima koji žele promijeniti svijet. Ovdje se stvaraju resursi kako bi se na jednom mjestu pronašlo rješenje za potrebu današnjih javnih poduzeća. Burza u New Yorku kao takva nudi jasnu viziju u stvaranju uspješnog poslovanja za investitore, kupce i ostale zainteresirane strane. Kada je u pitanju temeljni kapital koristi se jedinstveni model na tržištu koji kombinira vodeće tehnologije u skladu s ljudskom procjenom koji utječe na kretanje cijena, ali i stabilnost svjetskog gospodarstva.

SARAJEVSKA ŽUPANIJA GUBI POSEBNI (POVLAŠTENI) KOEFIKIJENT PRI RASPODJELI JAVNIH PRIHODA U F BiH

Antonija Škegro

Zakon o izmjenama **Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine**

usvojen je većinom glasova na sjednici Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, a propisuje **umanjenje koeficijenta** (pondera) u raspodjeli prihoda, koji je sve do sada imala Sarajevska županija, s 2 na 1,5.

Naime, sjednica Doma naroda Parlamenta F BiH održana je početkom veljače na inicijativu Grupe zastupnika za usvajanjem izmjena u svezi tzv. „posebnog koeficijenta“, koji pripada Sarajevskoj županiji. U inicijativi se navodi javni interes građana s područja drugih županija u F BiH, a koji su dosadašnjim provođenjem postojećeg Zakona stavljeni u diskriminacijski položaj u odnosu na građane Sarajevske županije.

Pripadnici ostalih devet županija u F BiH mišljenja su da previše novčanih sredstava odlazi u Sarajevsku županiju, koja u svom

povlaštenom položaju uživa od 2006. godine, kada je usvojen i sami Zakon.

Razlog **posebnog koeficijenta** temelji se na primjeni **povijesnog principa**, tj. sudjelovanja Sarajevske županije u porezu na promet koji je 2005. godine iznosio 35,5%. Pojedinačna raspodjela s federalne na župani-

jsku razinu vrši se na osnovi **četiri parametra: broj stanovnika 57%, broj učenika u osnovnom obrazovanju 24%, broj učenika u srednjem obrazovanju 13% te površina županije preostalih 6%**. Navedeni parametri predstavljaju temelj za utvrđivanje koeficijentata za isplatu županijama.

Inače, postojeći Zakon o pripadnosti javnih prihoda u F BiH na snazi je od 2006. godine, za koji se smatra da ga karakterizira nepravedna raspodjela javnih prihoda te da su nužne izmjene kojima bi se ta nepravda trebala bar malo ispraviti.

Posljednjih par godina, Vlada F BiH bila je zadužena za pripremu novog Zakona kojim bi svi stanovnici F BiH bili zadovoljni. No, od toga nije bilo ništa sve do samog kraja prošle godine kada je usvojen Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o pripadnosti javnih prihoda u F BiH.

Pripadnici ostalih devet županija u F BiH mišljenja su da previše novčanih sredstava odlazi u Sarajevsku županiju, koja u svom povlaštenom položaju uživa od 2006. godine, kada je usvojen i sami Zakon.

A u obrazloženju za izmjenu postojećeg Zakona navodi se i nepostojanost potrebe za posebnim koeficijentom s obzirom da su ratne štete sanirane i da bi se svakako trebalo okrenuti ka pravednijoj raspodjeli javnih prihoda, a i ravnomjernijem prostornom razvoju F BiH. Također, primjetan je znatno bolji životni standard građana Sarajevske županije, što se izravno dovodi u vezu s posebnim koeficijentom, zahvaljujući kojem Sarajevska županija na godišnjoj razini dobiva oko 100 milijuna KM više nego li joj pripada.

Nepravda koju uzrokuje posebni koeficijent najbolje se može vidjeti na usporedbi Sarajevske i Tuzlanske županije, koja je i dio same inicijative. Konkretnije, te dvije županije imaju približan broj stanovnika,

a Tuzlanska županija se prostire na dvostruko većoj površini. I u ostala dva parametra Tuzlanska županija „prednjači“ Sarajevskoj županiji, odnosno ima veći broj učenika u osnovnim i srednjim školama. Ali zato je ogromna razlika u iznosu pripadajućih javnih prihoda, i to u korist Sarajevske županije. **Brojčano iskazano, iznos od 202 milijuna KM dodijeljen Tuzlanskoj županiji na osnovi pripadajućih prihoda od neizravnih poreza i iznos od 443 milijuna KM dodijeljen Sarajevskoj županiji po istoj osnovi, enormno se razlikuju.**

Umanjenje posebnog koeficijenta s 2 (točnije 1,9658 od 2015. godine) na 1,5 naišlo je na **brojna negodovanja** predstavnika Sarajevske županije. Smatraju da se tom izmjenom neće

riješiti problemi „zapostavljenih“ županija te da se potrebno „baciti“ u potragu za drugim načinima postizanja ravnomjernijeg razvoja F BiH. Umanjenjem koeficijenta istovremeno se umanjuju i prihodi Sarajevske županije za iznos oko **86 milijuna KM**, koji se raspoređuju ostalim županijskim proračunima sukladno kriterijima.

Izmjenama Zakona predviđeno je i smanjenje koeficijenta Sarajevske županije za 0,1 svake sljedeće godine dok se ne spusti na vrijednost 1,3. Postupnim umanjivanjem koeficijenta Sarajevske županije nastoji se naglo ne opteretiti njen proračun, a s druge strane daje se mogućnost da se pravilnom i pravovremenom reakcijom prihodi i rashodi efikasnije, racionalnije i efektivnije isplaniraju.

UTJECAJ UVOĐENJA EURA NA HRVATSKO GOSPODARSTVO

Ivana Dubroja, EFZG

The euro is our common fate, and Europe is our common future. Poznata izreka Angele Merkel, bivše njemačke premijerke, ocrtava važnost i utjecajnost eura, koji bi od 01. siječnja 2023. trebao postati službena valuta Republike Hrvatske.

Hrvatska je postala dio Europske unije 2013. godine, a sedam godina kasnije ušla je u europski tečajni mehanizam (ERM II), tzv. „čekaonicu eura“. Kako bi RH uopće mogla postati dijelom Eurozone, ona mora zadovoljiti **Maastrichtske kriterije konvergencije**. To su kriteriji koji se odnose na pet osnovnih makroekonomskih varijabli: **inflaciju, dugoročne nominalne kamatne stope, devizni tečaj, proračunski deficit te javni dug**. Hrvatska je do nedavno zadovoljavala kriterije konvergencije, no iznenadna pandemija koronavirusa značajno je negativno utjecala na proračunski deficit i javni dug, tj. na fiskalne kriterije, no EU je obznanila da će pri vrednovanju kriterija biti blagonaklona i fleksibilnija obzirom na cijelu situaciju.

Što Hrvatska dobiva uvođenjem eura? Zasižno najveća prednost uvođenja eura je **eliminacija valutnog rizika**; to znači da se ukida devizna klauzula, tj. građani više ne moraju brinuti o promjeni tečaja i potencijalno negativnom efektu na anuitete pri otplati kredita. Nadalje, ulazak u Eurozonu za Hrvatsku znači **porast kredibiliteta te kreditnog rejtinga** jer se RH dovodi u vezu s Europskom centralnom bankom, izrazito utjecajnom i snažnom institucijom. Posljedično, rast kredibiliteta privući će investitore, tako da se očekuje **porast izravnih**

„Hrvatska je od svih članica Unije izvan eurozone najmanja, a najviše eurizirana. Zbog tog visokog stupnja eurizacije, pridruživanje europodručju je logičan korak. Koristi od uvođenja će biti značajne i trajne.“

inozemnih ulaganja (eng. FDI), a samim time i jačanje suradnje i trgovine na globalnoj razini. Uslijed rasta kredibiliteta, doći će do **smanjenja premije rizika**, a samim time i **pada kamatnih stopa**, odnosno, doći će do **poboljšanja uvjeta zaduživanja**, što će stimulirati gospodarsku aktivnost. Osim toga, još jedna od prednosti uvođenja eura je **nestanak transakcijskih troškova**, odnosno pojednostavljeno rečeno – neće više biti troškova konverzije uslijed mijenjanja kuna za eure i obrnuto, nego će postojati identična valuta. Zajednička valuta i članstvo u Eurozoni Hrvatskoj će uvelike pomoći

u terminima bolje usporedivosti cijena, koja bi zatim trebala pozitivno utjecati na opću konkurentnost hrvatskog gospodarstva.

Međutim, postoje i **loše strane uvođenja eura**. Najveći problem pri ulasku u Eurozonu predstavlja **gubitak monetarnog suvereniteta**; Hrvatska više neće moći djelovati samostalno, već će svoju politiku morati uskladiti s naredbama i preporukama ECB-a.

Valjalo bi spomenuti i problematiku koju predstavljaju **asimetrični šokovi**, pri kojima bi se vrlo lako mogli pojaviti sukobljeni ciljevi država članica EU. U takvim situacijama, ECB je glavni donositelj odluka te se one provode na jednakoj razini u svim državama članicama. I u konačnici, ne smijemo zaboraviti da je uvođenje

noviteta u gospodarstvo uvijek **dugotrajan proces**.

Iz navedenih stavki, **jasno je da koristi premašuju troškove**. Pogotovo kada se prisjetimo da 80% hrvatske štednje otpada na euro, jasno je da je uvođenje eura suvisla odluka. Nažalost, usprkos svim cost-benefit analizama, hrvatski građani još uvijek pokazuju određenu dozu nesigurnosti i sumnjičavosti prema službenom uvođenju eura.

Što Hrvati misle o uvođenju eura?

Prema istraživanju HNB-a, gotovo 84% građana RH očekuje porast cijena uslijed uvođenja eura. Usprkos tome, velika većina podržava uvođenje eura, dok relativno visokih 26% podržava uvjetno uvođenje eura. Kao uvjete, najveći broj ispitanika istaknuo je zajamčen rast životnog standarda, spremnost gospodarskog rasta i potrebu za boljom informiranosti. Čini se da je informiranost samih građana o euru jedan od glavnih problema i izvora skepticizma, što je istaknuo i predsjednik Hrvatske gospodarske komore, Luka Burilović. Samo 23% Hrvata smatra da su dobro informirani kad je riječ o uvođenju

eura, dok čak 33% smatra da je izrazito loše informirano o ovoj temi. Većina ipak smatra da je osrednje dobro, tj. prosječno informirana.

No, kad se pita mišljenje stručnjaka, odgovor je jednoglasan – utjecaj uvođenja eura na hrvatsko gospodarstvo pretežito je pozitivnog karaktera. Predsjednik Udruženja banaka HGK i član Uprave Addiko banke Ivan Jandrić poručio je da je uvođenje eura snažan politički, gospodarski, društveni, poslovni i monetarni signal koji će Hrvatskoj, nakon pretežno jednokratnih troškova, omogućiti trajne koristi. Viceguverner HNB-a, Michael Faulend, podržava uvođenje eura, no naglasio je važnost transparentnosti te istaknuo potrebu za dodatnim naporom s ciljem informiranja javnosti o euru. Cijela ova priča o uvođenju eura u RH lako se može sažeti i u nekoliko riječi, kao što je to napravio i premijer RH, Andrej Plenković:

„Hrvatska je od svih članica Unije izvan eurozone najmanja, a najviše eurizirana. Zbog tog visokog stupnja eurizacije, pridruživanje europodručju je logičan korak. Koristi od uvođenja će biti značajne i trajne.“

EURIBOR I LIBOR

Antonija Škegro

U posljednje vrijeme dosta često se spominje pojam **EURIBOR**, a u nastavku ćete vidjeti o čemu se radi.

Riječ je o skraćenici engleskog izraza **eurolinterbank offered rate**, a pojmovno se definira kao referentna kamatna stopa po kojoj banke jedna drugoj nude novac za posuđivanje na međubankarskom tržištu. Drugim riječima, Europska međubankarska stopa jest nabavna cijena novca po kojoj banka taj novac nabavlja, a kasnije ga plasira svojim klijentima.

„Prema Europskoj komisiji, EURIBOR je jedna od najvažnijih referentnih kamatnih stopa u svijetu na što ukazuje činjenica da **vrijednost financijskih instrumenata i financijskih ugovora u EU koji su vezani uz nju premašuje 500 milijardi eura.**“

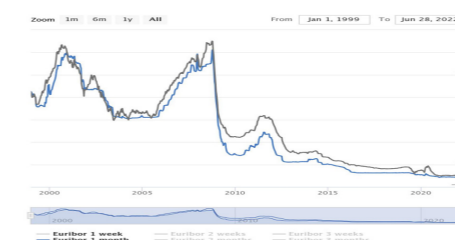
KAKO NASTAJE EURIBOR?

Dvadesetak najvećih europskih banaka svakodnevno iskazuje cijenu nabavljanja eura na rok od tjedan, dva tjedna, mjesec pa do godinu dana. Ako se banke boje da će biti teško doći do novca, tražit će veću stopu jedna od druge, EURIBOR će rasti i to ukazuje na moguće probleme u financijskom sustavu. Dužina zajma i rok povrata kasnije definiraju i vremensko razdoblje EURIBOR-a, pa često čujemo **tromjesečni, šestomjesečni i dvanaestomjesečni**.

Nova vrijednost EURIBOR-a objavljuje se **svakog dana u 11 sati**, a pojedinačno banke ne mogu utjecati na vrijednost. Informacije o kretanju vrijednosti svih referentnih kamatnih stopa javno su dostupne na internetskim stranicama administratora tih referentnih stopa, a na stranici **European Money Market Institute** mogu se pronaći informacije o EURIBOR-u.

Na vrijednost EURIBOR-a utječe **monetarna politika Europske središnje banke** (ECB) koja ovisi o ekonomskom ciklusu ekonomije, zatim **očekivanja na financijskom tržištu** vezana za stopu inflacije, realni sektor i zaposlenost. Promatrajući posljednjih 15-ak godina, vrijednost EURIBOR-a znatno je pala. U 2008. godini zabilježena je vrijednost EURIBOR-a od 5,49%. Od tada pa sve do danas, vrijednost se uglavnom smanjuje. U 2015. godini krenulo je razdoblje **negativnih vrijednosti** EURIBOR-a, što je svakako povezano s politikom negativnih kamatnih stopa ECB-a. Nakon 7 godina, u **2022. godini** zabilježena je **pozitivna vrijednost** EURIBOR-a, a uskoro ćemo vidjeti hoće li se nastaviti trend rasta vrijednosti jedne od najvažnijih referentnih kamatnih stopa.

UTJECAJ EURIBOR-a NA KREDITE I DEPOZITE

Poznato je da kamatna stopa predstavlja cijenu novca. Ukoliko se nalazimo u ulozi kreditnog primatelja, tu cijenu novca plaćamo banci, što za nju predstavlja prihod. S druge strane, ako smo oročili određeni iznos sredstava, banka nama plaća kamatu, što joj ujedno predstavlja i trošak.

Postoje dvije vrste kreditnih zaduženja kada je varijabilnost kamatne stope u pitanju. Ugovor može definirati **fiksnu** (nepromjenjivo određenu kamatnu stopu u ugovoru) ili **varijabilnu** kamatnu stopu.

Varijabilna kamatna stopa je izražena u obliku referentne kamatne stope uvećane za doplatu.

U slučaju oročenja sredstava, banka će ponuditi fiksnu ili varijabilnu kamatnu stopu za „čuvanje“ depozita. Ukoliko se nakon oročenja novca sa varijabilnom kamatnom stopom, ista poveća, depozitar će se naći u plusu. No, imajući na umu nepredvidivost EURIBOR-a, teško je savjetovati štedišu šta je isplativije, oročenje s fiksnom ili pak s varijabilnom kamatnom stopom. Fiksna kamatna stopa na štednju je niska, ali zagarantirana. A dok varijabilna kamatna stopa pruža mogućnost veće zarade, ali uz znatno veći rizik.

Uz EURIBOR, vrlo važan je i **LIBOR**.

Londonska međubankarska stopa, kao što i sam naziv kaže, predstavlja dnevnu referentnu kamatnu stopu po kojoj se novac posuđuje na Londonskom međubankarskom tržištu. Temelji se na **pet valuta** (američki dolar, euro, britanska funta, japanski jen i švicarski franak), a postoji **sedam dospijea** (preko noći, sljedeći dan, jedan tjedan, jedan, dva, tri, šest i dvanaest mjeseci). Kombinacija pet valuta i sedam dospijea rezultira s **35 različitih LIBOR stopa**, koje se izračunavaju i objavljuju svakog radnog dana u 11 sati. Svoje mjesto primjene LIBOR je pronašao diljem svijeta u raznim financijskim proizvodima poput **standardnih međubankarskih proizvoda, komercijalnih, hibridnih proizvoda vezanih uz potrošačke kredite**.

Budući se LIBOR smatra jednim od najvećih krivaca za prijenos financijske krize diljem svijeta 2008. godine, donesena je **odluka o njegovom postupnom ukidanju s očekivanim rokom potpunog ukidanja do 30. lipnja 2023.** LIBOR će biti zamijenjen sa SONIA-om koja predstavlja prekonocnu kamatnu stopu koju banke plaćaju na neosiguranom britanskom tržištu.

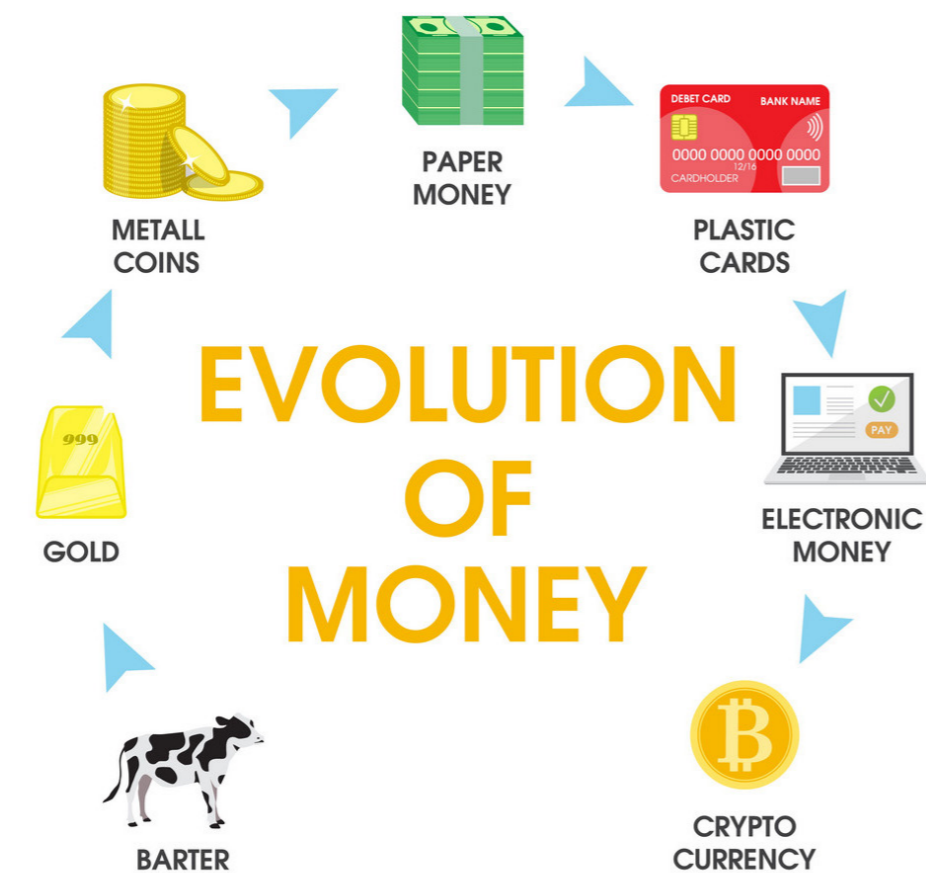

POVIJEST NOVCA

Povijest novca se još ispisiuje. Sustav razmjene pomaknuo se od zamjene životinjskih koža, preko kovanja kovanica do tiskanja papirnato novca, a danas se čini da smo na pragu velikog pomaka na elektroničke transakcije i kriptovalute poput Bitcoina. U posljednje vrijeme stabilnost i sigurnost monetarnog sustava, predmet je brojnih rasprava.

Ukupna svjetska vrijednost novca procjenjuje se na oko **420 milijuna dolara**. Neovisno o pojavnom obliku, novac nema uvijek vrijednost koja ovisi o važnosti koju mu ljudi pridaju kao sredstvu razmjene, mjerne jedinici i skladištu bogatstva. Smatra se da je novac dio ljudske povijesti posljednjih 5 000 godina, a sve do tada se koristio **sustav razmjene**, odnosno tzv. **trampa**. Radilo se o izravnoj trgovini robama i uslugama koja je sa sobom nosila niz nedostataka. Vremenom se razvijala vrsta valute koja je uključivala predmete kojima se lako trgovalo, poput životinjskih koža, soli i oružja.

Negdje oko 640. godine prije Krista, objekt, odnosno tzv. „**kovnica novca**“ u Guanzhuangu u provinciji Henan u Kini, počeo je izrađivati **prve standardizirane metalne kovanice**. Početkom 700.-ih godina Kinezi prelaze s kovanica na **papirnat novac**, a dok su se na europskom tlu metalne kovanice koristile kao jedini oblik valute sve do 16. stoljeća. Međutim, **banke su s vremenom počele koristiti papirnat novčanice za deponente i zajmoprimce za nošenje umjesto metalnih kovanica**. Kao i danas, papirnatim novčanicama mogli su se plaćati proizvodi i usluge, a odlaskom u banku mogle su se zamijeniti za metalne kovanice. Prijelaz na papirnat novac u Europi rezultirao

je **porastom međunarodne trgovine**. Konkurencija između zemalja znala je rezultirati **valutnim ratovima**, gdje bi konkurentske zemlje pokušavale promijeniti vrijednost konkurentske

valute povećavajući je i čineći neprijateljsku robu preskupom, ili smanjujući kupovnu moć neprijatelja (i sposobnost plaćanja ratova), ili čak potpunim ukidanjem valute. 21. stoljeće donijelo je dva nova oblika valute: **mobilna plaćanja i virtualnu valutu**. Mobilna plaćanja su novac koji se daje za proizvod ili uslugu putem prijenosnog elektroničkog uređaja. **Bitcoin**, koji je 2009. godine izdao **pseudonim Satoshi Nakamoto**, brzo je postao standard za virtualne valute. **Svi svjetski bitcoini od studenog 2021. vrijedili su nešto više od jednog milijuna dolara ili gotovo 3% ukupnog svjetskog novca**. Privlačnost virtualne valute je u tome što nudi obećanje nižih naknada za transakcije od tradicionalnih mehanizama plaćanja putem interneta.

Antonija Škegro

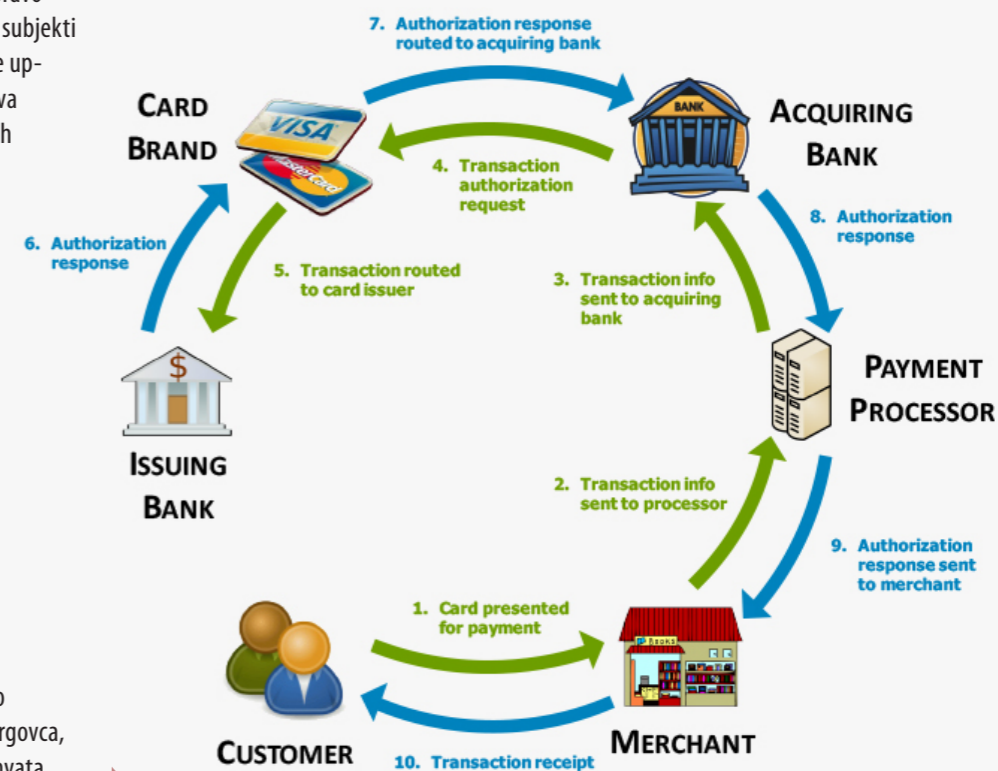
ACQUIRING BANKA VS ISSUING BANKA

Dok ste čekali na odobrenje kartičnih transakcija, jeste li se ikada zapitali kako to zapravo funkcionira, što se sve događa i koji sve subjekti postoje „tamo iza“? U nastavku ćemo se upoznati s cijelim procesom, uključujući dva krajnja subjekta pri izvršavanju kartičnih transakcija, a riječ je o **banci koja prihvata (Acquiringbank)** i **banci koja izdaje karticu (Issuingbank)**.

O mjestu u procesu provođenja transakcije ovisi nalazi li se banka u ulozi prihvatitelja ili pak u ulozi izdavatelja kartice. Bankom prihvaćatelja smatra se **banka na početku transakcije** (kod trgovca, na prodajnom mjestu), a banka izdavatelj je **banka vlasnika kartice ili potrošača**. Međutim, u praksi je često riječ o istoj banci.

Kada potrošač „**provuče**“ karticu ili neko drugo digitalno sredstvo plaćanja kod trgovca, ta transakcija prvo posjećuje banku prihvaćatelja. Za veće trgovce ili one koji otvore vlastite trgovачke račune, njihova banka je banka prihvaćatelja. U situacijama u kojima trgovci prihvaćaju plaćanja uz pomoć posrednika plaćanja i stoga nemaju vlastite račune, banka prihvaćatelja bit će banka posrednika plaćanja. U svakom slučaju, **banka prihvaćatelja pruža usluge koje inače trgovcima omogućuju prihvaćanje kartičnih i općenito digitalnih plaćanja**.

Nakon što primi platnu transakciju, banka primatelj (banka prihvaćatelja) bankovno ju usmjerava kroz mreže kartica do banke izdavatelja koja je potrošaču (kupcu) izdala karticu. Banka izdavatelj nalazi se na suprotnom kraju platne transakcije te je izdala platnu karticu ili na drugi način drži račun s kojeg potrošač povlači

sredstva za plaćanje. Nakon što primi transakciju, pregledava taj korisnički račun kako bi se uvjerila, na primjer, ima li potrošač dovoljno sredstava ili raspoloživog kredita, ali također uključuje provjeru pojedinosti o računu i podvrgavanje transakcije vlastitom skupu pravila o prijevari i riziku. Ako je sve u redu, banka šalje autorizaciju za dovršetak transakcije natrag kroz mreže banci prihvatitelju i dalje trgovcu. Sredstva se zatim moraju premjestiti iz banke izdavatelja u banku prihvatitelja, proces poznat kao **nagodba**. Riječ je o odvojenom koraku od autorizacije i obično se njime rukuje kasnije u serijama s drugim transakcijama.

Antonija Škegro

JAPANSKO EKONOMSKO ČUDO

Japan, treća ekonomija svijeta, prva je asocijacija kada netko spomene pojam disciplina. Zemlja u kojoj nastaje kaos kada željeznički promet zakaže za 30 sekundi, zemlja u kojoj je pohvalno kada radnik spava na poslu jer je to znak teškog rada, sigurno je zemlja koja svojim običajima i kulturom začuđuje ostatak svijeta.

„Zemlja izlazećeg sunca“, kako je mnogi nazivaju zbog geografskog položaja, na prvi pogled ne daje nikakve naznake uspješnog gospodarstva. Otočna je to država koja nema nikakvih prirodnih bogatstava. Japanci su se u prošlosti bavili pretežno ribolovom, pošto je to bila jedina primarna djelatnost za koju su imali uvjete. Bila je to poprilično izolirana država u kojoj se živilo podosta primitivno. Ako svemu tome pridodamo i političku prošlost Japana, dakle uzmemo u obzir da je to bila država gubitnica u Drugom svjetskom ratu, postaje dosta jasnije zašto se njihov **gospodarski rast zove čuđom**.

Japansko ekonomsko čudo je pojam omeđen razdobljem od 1960. do 1980. godine. Japan u tom razdoblju bilježi vrtoglavu ekspanziju gospodarstva. Tih godina gospodarski rast bilježio je izvanrednih 10%. Japanci su prethodno tom razdoblju proizvodili dobra niže kvalitete i industrija im se temeljila na kopiranju drugih. Tada se upoznaju s novim znanjima i tehnologijama što vodi brzoj modernizaciji. Nisu se sramili učiti od drugih pa su slali mnogobrojne stručnjake na usavršavanje u razvijenije zemlje.

Temelj japanskog gospodarstva je suradnja vlade i privatnog sektora na razvitku znanosti i tehnologije. Danas je Japan jedna od tehnološki najrazvijenijih zemalja svijeta. Za istraživanje i razvoj ulažu više od 3% BDP-a te imaju treći najveći proračun za znanstvena istraživanja. Bitne odrednice su također niski porezi i velika ekonomska

sloboda. Utjecaj zapadnih sila doveo je i do nagle decentralizacije poduzeća te moderniziranja uređenja tvrtki.

Japanska poslovna filozofija ističe kako je dužnost poslodavca da pod svaku cijenu izbjegava masovna otpuštanja u vrijeme recesije. Davanjem garancije cjeloživotnog zaposlenja jača se veza između radnika i poslodavca te jača duh solidarnosti. Svakako je pohvalna i spremnost radničke klase da obavlja sve vrste poslova. To nije slučaj u zapadnim zemljama, gdje je drugačiji stav rezultirao velikim uvozom radne snage iz

siromašnijih zemalja.

Danas Japan proizvodi robu visoke kvalitete i postao je sinonim za inovacije i domišljatost. Ipak, dvije trećine totalnog ekonomskog dobitka otpadaju na uslužni sektor: bankarstvo, osiguranje, telekomunikacije...

Japansko ekonomsko čudo bilo je moguće, na kraju krajeva, samo u Japanu. Ipak je riječ o jedinstvenom spoju discipline, solidarnosti i kulture.

Ante Škegro

“Uspjeh u životu više ovisi o tome kakva osoba postaneš nego o tome što radiš ili stječeš.“

- Brian Tracy

NEUMORNA VLADARICA - BRITANSKA KRALJICA ELIZABETA II.

Dana 08. rujna smrt najdugovječnije britanske kraljice Elizabete II. završila je u crno britansku javnost, a i ostatak svijeta. Iako je bila najdugovječnija među okrunjenim europskim vladarima i jedna od najpoznatijih žena na svijetu, na neki je način ostala enigma. Njenu vladavinu obilježio je snažan **osjećaj dužnosti i nepokolebljiv stoicizam.**

U njenih 96 godina života stalo je dosta toga. Naime, pokojna Elizabeta II. svjedok je Drugom svjetskom ratu i raspadu Britanskog Carstva, a za vrijeme njezine 70 godina

pučankom koja je iza sebe već imala dva razvoda, kralj postaje Elizabetin otac, **George V.** Taj događaj osigurao je Elizabeti **selidbu u Buckinghamsku palaču** koja je odisala strogim pravilima. Zajedno sa sestrom Margaret školovala se kod kuće, a **povijest i ustavno pravo** našli su se u fokusu učenja dviju sestara. Kao 19-godišnjakinja, Elizabeta se pridružuje pričuvnoj vojsci kao vozačica, a u 21. godini udaje se za **Philipa Mountbattena**, sina grčkog princa. **Dana 06. veljače 1952. godine umire Elizabetin otac, a 02. lipnja 1953. godine Elizabet biva okrunjena.**

Na čelo **Ujedinjenog Kraljevstva, Kanade, Australije, Novog Zelanda, Južne Afrike, Pakistana** i današnje **Šri Lanke**, popela se u svojoj 25.-oj godini. Stanovnicima tih zemalja obećala je opravdati njihovo povjerenje. Mnogi su govorili kako se radi o **neumornoj kraljici**, što potvrđuje

Osim duge vladavine, njen život bio je protkan raznim **obiteljskim krizama.** Razvodom Diane i Charlesa, Diana gubi status člana kraljevske obitelji, a potom britanska kraljica održava javni govor posvećen Diani i na kraju prihvaća Charlesovo drugo vjenčanje, na kojem nije bila prisutna. Najvećom krizom smatra se i sramoćenje kraljevske obitelji zahvaljujući prijateljstvu princa Andrewa s američkim financijerom **Jeffreyjem Epsteinom** koji je podlegao sumnji za seksualno iskorištavanje maloljetnika. Princ Andrew prisiljen, povlači se iz javnosti. Britanska kraljica više je bila okrenutija svojoj unučadi nego li djeci. Jedan od unuka, Harry 2020. godine udaljava se od kraljevske obitelji, preseljava u Kaliforniju te optužuje kraljevsku obitelj za nedovoljnu podršku njegovoj supruzi Meghan. **2021. godine napušta je veliki životni oslonac, suprug Philip odlaskom na**

vječni počinak. Krajem iste godine biva na izmaku snaga, doktori joj savjetuju sporiji tempo te smanjuje svoj izraženi angažman, a u proljeće 2022. oboljeva od korone. I od toga se uspjela oporaviti. Nekoliko mjeseci poslije, točnije u lipnju organizirana je proslava 70 godina vladavine britanske kraljice koja se svega dva puta pojavila na balkonu Buckinghamske palače i pozdravila velik broj prisutnih.

duge vladavine izmijenilo se čak **15 premijera** u Velikoj Britaniji. Dva dana prije smrti, Elizabeta II. primila je Borisa Johnsona koji je došao predati ostavku na mjesto premijera i imenovala je Liz Truss za britansku premijerku. **Pamtimo je po odjevnosti u jarkim bojama, uz odgovarajuću šešir i torbicu.**

Kraljica Elizabeta rođena je u Londonu **21. travnja davne 1926. godine kao Elizabeth Alexandra Mary.** Prijestolje joj nije bilo namijenjeno od samog početka, ali zato je bilo suđeno. Budući je njezin stric, kralj **Eduard VIII.** 1936. godine najavio vjenčanje s Amerikankom Wallis Simpson,

činjenica da je sve do samog kraja života ispunjavala sve svoje dužnosti. Njezin život obilježila su mnogobrojna putovanja (u preko 100 zemalja) s kojima prestaje u posljednjih nekoliko godina. Osim materijalnog, stekla je i „obiteljski imetak“. Život ju je nagradio sa **četvero djece** (Charles, Anne, Andrew i Edward), **osmero unučadi i jedanaest praunučadi.**

Ono što je zanimljivo jest **tajnost britanske kraljice. Nikada nije dala intervju niti**

iznosila svoja mišljenja u javnost te se držala političke neutralnosti. Jedino što je iznosila u javnost jest strast prema konjima i psima. Smisla za humor nije nedostajalo, što potvrđuje sudjelovanje u spotu s Jamesom Bondom povodom Ljetnih olimpijskih igara u Londonu 2012. godine i snimljena scena ispijanja čaja s medvjedićem Paddingtonom. Mnogi britanci smatrali su je kao nekoga svoga, tako da ih je uvelike šokirala vijest o smrti britanske kraljice.

I za kraj, u nastavku se nalazi nekoliko izvjava najdugovječnije kraljice u povijesti.

„A kada dođe mir, zapamtite da ćemo mi, današnja djeca, učiniti svijet sutrašnjice boljim i sretnijim mjestom. Moja sestra je uz mene i oboje ćemo vam poželjeti laku noć. Hajde, Margaret. Laku noć, djeco“, rekla je 14-godišnja princeza Elizabeta djeci Commonwealtha, 13. listopada 1940. putem radija.

„Funkcija ustavne monarhije je personificirati demokratsku državu, sankcionirati legitimnu vlast, osigurati zakonitost sredstava i jamčiti izvršenje javne volje. Moja je žarka želja da niti jedan građanin u mojim kraljevstvima ne trpi ograničenja“, glasilo je njezin govor pokrajinskom zakonodavnom tijelu Quebeca, 09. listopada 1964.

„On je netko tko ne prima lako komplimente, ali on je, jednostavno, bio moja snaga i ostao sve ove godine, i ja i cijela njegova obitelj i ova i

mnoge druge zemlje, dugujemo mu veći dug nego što bi on ikada priznao“, rekla je kraljica Elizabeta II. na ručku u Banqueting Houseu, u Londonu, u čast 50. godišnjice braka s princem Philipom, 20. studenog 1997.

„Razmišljanje o ovim događajima čini me zahvalnom za blagoslove doma i obitelji, a posebno za 70 godina braka. Ne znam da je itko izmislio izraz „platinum“ za 70. godišnjicu braka. Kad sam se ja rodila, nije se

očekivalo da ću biti tu toliko dugo“, glasila je kraljičina božićna poruka, 25. prosinca 2017.

„Iako smo se prije suočavali s izazovima, ovaj je drugačiji. Ovaj put se pridružujemo svim nacijama diljem svijeta u zajedničkom nastojanju. Koristeći veliki napredak znanosti i naše instinktivno suosjećanje za liječenje, uspjeh ćemo, a taj će uspjeh pripadati svakome od nas“, rekla je u emitiranju u Ujedinjenom Kraljevstvu i Commonwealthu tijekom pandemije COVID-19, 05. travnja 2020.

Antonija Škegro

HOĆE LI KRALJ CHARLES III. PLATITI POREZ NA NASLJEDSTVO?

Antonija Škegro

Prethodno spominjano britansku kraljicu Elizabetu II. naslijedio je njezin najstariji 73-godišnji sin, novi kralj Charles III. Osim titule kralja Ujedinjenog Kraljevstva i vladara 14 drugih država Commonwealtha, novopečenom kralju pripada i **većina bogatstva njegove pokojne majke.**

Osobno bogatstvo najdugovječnije britanske kraljice procjenjuje se na oko **350 milijuna funti.** Za razliku od *Buckinghamske palače, kraljevske londonske rezidencije i dvorca Windsor* koji su u **državnom vlasništvu**, *dvorac Balmoral, ljetovalište kraljevske obitelji i rezidencija Sandringham* u **vlasništvu** su **britanske kraljice** te su **predmet nasljedstva** kralja Charlesa III. Osim fizičke, točnije građevinskih objekata, u osobnom vlasništvu britanske kraljice postoji i financijska imovina. Riječ je o **kolekciji kraljevskih maraka** u vrijednosti od oko **100 milijuna funti.** **Čuveni dragulji na kruni**, u vrijednosti od oko **tri milijuna funti**, simbolično su pripadali kraljici i automatski se prenose na njezinog nasljednika.

Za razliku od kraljice Elizabete II., **suprug Filip** za sobom je ostavio **„skromnije“ bogatstvo**, a procjenjuje se na vrijednost oko **30 milijuna funti.** Između ostaloga, u njegovoj ostavštini pronašla se i kolekcija slika koja broji oko 3 000 djela.

Ekonomsku javnost zanima samo jedno pitanje: „Hoće li kralj Charles III. platiti porez na nasljedstvo?“

Britanska porezna politika tereti „obične građane“ na obvezu plaćanja poreza na nasljedstvo po stopi od 40% (pod uvjetom da procijenjena vrijednost premašuje 325

uvrstio je kraljevsku imovinu koja prelazi na njihove nasljednike. Drugim riječima, **takva porezna privilegija namijenjena je isključivo za kraljevske nasljednike.** Tako da je gotovo prije 30 godina kralj Charles III. „**porezno osiguran**“ pri imovinskom nasljedstvu svoje pokojne majke, kraljice Elizabete II.

Iako je zakonski oslobođen plaćanja poreza na nasljedstvo, brojni portali podsjećaju na izjavu Charlesa III. u okviru **Memoranduma o razumijevanju o kraljevskom oporezivanju** iz 2013. godine. Izjavio je da će dobrovoljno platiti porez nakon nasljeđivanja prijestolja. **Budući u svijetu trenutno vlada doba krize (posebice u suočenoj Velikoj Britaniji s brojnim financijskim problemima), brojni ekonomisti mišljenja su da ipak neće doći do podmirenja davno obećane porezne obveze**

kralja Charlesa III. Manjina njih se pouzda je u njegovo ispunjavanje danih obećanja, a nama ostaje za pričekati i vidjeti što će se ustvari dogoditi na britanskoj poreznoj sceni povodom navedene dileme.

000 funti). Ta porezna mjera **ne vrijedi za članove kraljevske obitelji**, a razlog se očituje u sklopljenom **sporazumu** kraljevske obitelji s vladom 1993. godine. Tadašnji premijer **John Major**, pod **predmet poreznih oslobođenja**

ODLAZAK ANGELE MERKEL NAKON 16 GODINA VLASTI

Njemačka političarka Angela Merkel, rođena 1954. godine, bila je kancelarka Njemačke od 2005. do 2021. godine. Bila je prva žena koja je obnašala tu dužnost i druga kancelarka s najduljim stažem u njemačkoj povijesti.

Dok je bila prva žena Njemačke, Merkel je bila vodeća figura u europskoj politici, zagovarajući **štednju kao put oporavka oštećenih europskih gospodarstava**. Suočena s najtežom izbjegličkom krizom u Europi od Drugog svjetskog rata, tvrdila je da će Njemačka držati svoje granice otvorenima suočena s humanitarnom krizom.

Kada su stotine tisuća migranata koji su bježali od sukoba u Siriji, Afganistanu i drugdje pohrlile u Europsku uniju, Merkel se zalagala za preseljenje velikog broja ljudi u Njemačku. Kao rezultat toga, **više od milijun migranata ušlo je u Njemačku samo 2015. godine**, pošteđivši ih opasnosti da se moraju vratiti u, svoje ratom razorene, zemlje.

Dana 22. studenog 2005. Merkel je preuzela dužnost kancelarke, postavši prva žena, prva istočna Njemica i, u dobi od 51 godine, najmlađa osoba do danas koja je obnašala dužnost.

Mandat joj je nedvosmisleno obnovljen na parlamentarnim izborima održanim 27. rujna 2009. godine. Drugi mandat Merkel uvelike je karakterizirala njezina **osobna uloga u odgovoru na dužničku krizu eurozone**. Merkelin najvidljiviji uspjeh u toj areni bilo je stupanje na snagu fiskalnog sporazuma u siječnju 2013. koji je obvezivao vlade potpisnice da djeluju u okviru određenih referentnih vrijednosti uravnoteženog proračuna.

Na savezним izborima u rujnu 2013., savez CDU-CSU odnio je impresivnu pobjedu, osvojivši gotovo

42 posto glasova - malo manje od apsolutne većine. Međutim, budući da njezin koalicijski partner, FDP, nije uspio dosegnuti prag od 5 posto za zastupljenost, Merkel se suočila s mogućnošću formiranja vlade ili sa SPD-om ili sa Strankom zelenih, od kojih su obje vjerojatno bile nevoljki partneri. Nakon više od dva mjeseca pregovora, Merkel je osigurala sporazum sa SPD-om o formiranju još jedne vlade velike koalicije. Dana 17. prosinca postala je treća tri njemačka kancelarka u poslijeratnoj eri (nakon Konrada Adenauera i Kohla).

Migrantska kriza i omekšavanje podrške

Posrnulo europsko gospodarstvo nastavilo je rasti dok je Merkel ulazila u svoj treći mandat - izgledi za izlazak Grčke iz eurozone bili su stalna briga - ali ubrzo su ga zasjenila dva sigurnosna izazova na granicama Europske unije (EU). Prozapadni prosvjedni pokret u Ukrajini otjerao je proruskog premijera Viktora Janukoviča s dužnosti u veljači 2014., a Rusija je odgovorila nasilnom aneksijom ukrajinske autonomne republike Krim. Dok su proruski naoružani napadači zauzimali teritorij u istočnoj Ukrajini, Merkel se pridružila drugim zapadnim čelnicima u optuživanju Rusije za izravno raspirivanje sukoba. Predvodila je napore EU-a da uvede sankcije Rusiji i sudjelovala je u brojnim višestranačkim raspravama u nastojanju da se obnovi mir u regiji. Merkel se također suočila s na-

težom europskom izbjegličkom krizom od Drugog svjetskog rata kada su stotine tisuća migranata bježeli od sukoba u Siriji, Afganistanu i drugdje pohrlile u EU. Iako je tvrdila da će Njemačka držati svoje granice otvorenima suočena s humanitarnom krizom, Merkel je privremeno suspendirala Schengenski sporazum i ponovno uvela granične kontrole s Austrijom u rujnu 2015. godine.

Više od milijun migranata ušlo je u Njemačku 2015., a Merkelina stranka platila je visoku političku cijenu za njezin stav prema izbjeglicama. Dok se reakcija protiv migranata očitovala u uličnim prosvjedima i na glasačkim kutijama, desničarska Alternativa za Njemačku (Alternative für Deutschland; AfD) bila je među strankama koje su kapitalizirale rastuću plimu populizma i ksenofobije u Europi. U rujnu 2016. AfD se plasirao na drugo mjesto - ispred CDU-a - na regionalnim izborima u matičnoj državi Merkel, Mecklenburg-Vorpommern. Dva tjedna kasnije, CDU je izbačen iz lokalne vladajuće koalicije u Berlinu kada je u glavnom gradu zabilježio svoj najgori izborni učinak.

U lipnju 2017. Merkel je iznenadila mnoge kada je odustala od svog protivljenja otvorenom glasanju u Bundestagu o legalizaciji istospolnih brakova. Nekoliko dana kasnije, zakonodavci su odobrili tu mjeru, koja je uživala široku podršku njemačkog stanovništva. Iako je Merkel glasala protiv zakona, njegovo usvajanje uklonilo je potencijalnu prepreku između CDU-CSU i stranaka koje su jednakost u braku postavile kao preduvjet svakog mogućeg koalicijskog sporazuma nakon općih izbora u rujnu 2017. U tom natjecanju Merkel je osvojila svoj četvrti kancelarski mandat - ali ne bez značajne količine neizvjesnosti i truda. CDU-CSU i SPD zabilježili su svoje najgore rezultate u gotovo 70 godina: dvije najveće njemačke stranke zajedno su osvojile nešto više od polovice glasova. Manje stranke iskoristile

su nezadovoljstvo velikom koalicijom, a Zeleni, FDP i ljevica osvojili su dovoljno glasova da zasluže zastupljenost u parlamentu. Pregovori s FDP-om propali su u studenom i pojavila se mogućnost novih izbora. Merkel očito nije bila oduševljena takvom mogućnošću, a SPD je u prosincu glasao za otvaranje razgovora s CDU-CSU o nastavku velike koalicije. Ti su razgovori završeni u veljači 2018. Merkel je SPD-u prepustila moćne portfelje financija i vanjskih poslova.

Potpore dvjema tradicionalnim glavnim strankama u Njemačkoj nastavila je slabiti tijekom 2018., a Merkel je bila prisiljena suočiti se s izazovom svojih bavorskih saveznika. Raskol je prijetio rušenjem njemačke vlade, ali je Merkel još jednom pokazala svoje umijeće kompromisa, a Seehofer je povukao ostavku. Visokoprofilne prepirke između konzervativnih sestrinskih stranaka malo su pomogle CDU-u na njegovom matičnom teritoriju, a u listopadu 2018. CDU je na regionalnim izborima u Bavarskoj ostvario svoj najlošiji učinak u više od pola stoljeća. Kasnije tog mjeseca slično tužan učinak CDU-a na regionalnim izborima u Hessenu naveo je Merkel da objavi da se neće ponovno kandidirati za čelnicu CDU-a. Također je izjavila da namjerava odstupiti s mjesta kancelarke na kraju svog mandata 2021.

Dana 8. prosinca 2021. godine. Scholz je prisegnuo kao kancelar, čime je okončana 31-godišnja politička karijera Merkel. Do trenutka kada je otišla s dužnosti, Merkel je postala druga njemačka kancelarka s najdužim stažem; njezin 16-godišnji mandat bio je manje od dva tjedna kraći od mandata njenog nekadašnjeg mentora, Helmuta Kohla.

Daroteja Ereš

“Prepreke su one strašne stvari koje ugledaš u trenutku kada skineš oči sa svog cilja.”

- *Henry Ford*

BRZA CESTA KROZ HERCEGOVINU

„SPAJANJE HERCEGOVINE S REPUBLIKOM HRVATSKOM“

Vjerujem da nam je svima već opće poznat naziv **koridor Vc** kao najvažnija trasa ceste koja je već dugi niz godina u izgradnji te koja će u budućnosti spojiti jug Hercegovine s sjevernim djelom Bosne. Međutim, koliko je Vas čulo za brzu cestu kroz Hercegovinu?

Brza cesta B3 kroz Hercegovinu je idejni projekt o kojem se već priča dugi niz godina, a njezina zadaća je da spoji sjever Mostara sa Širokim Brijegom, zatim Posušjem te dalje sve do granice Republike Hrvatske, točnije graničnog prijelaza pod nazivom Donji Vinjani.

Kada pričamo o dužini navedene trase brze ceste ona bi, po idejnom projektu, iznosila **60,7 km** raspoređenih u dvije dionice. **Prva dionica** se rasteže na relaciji **Mostar sjever-Polog** i duga je 20,3 km, dok se **druga dionica** rasteže na relaciji **Polog-granica s Republikom Hrvatskom** i skoro je duplo duža, točnije 40,4 km. Kroz područje

Hercegovačko-neretvanske županije brza cesta prolazi od Mostara (sjevera) do Pologa, a od Pologa do granice prolazi prostorom Zapadnohercegovačke županije. Kada pričamo o drugoj dionici, točnije dionici Polog-granica Republike Hrvatske podijeljena je na dvije pod dionice, Polog-Polugrina dužine 15,8 km i Polugrina - granica RH u dužini od 24,6 km.

Graditi cestu je vrlo zahtjevno, pogotovo na ovakvom brdovitom reljefu gdje je zamišljena trasa po idejnom projektu. Kada se gradi neka dionica ceste ne gradi se samo cesta, grade se i mnogi prateći objekti koji su zahtijevani projektom. Možemo promatrati jednu pod dionicu u kojoj ćemo navesti sve prateće objekte, uz naravno cestu, npr. pod dionica Polog-Polugrina. Uz brzu cestu kao osnovni građevinski aspekt ovog projekta tu je i mnogo pratećih objekata poput **dva mosta, dva nadvožnjaka, devet podvožnjaka i jedan hidrološki propust te uz sve to jedno odmaralište i dva prometna čvorišta** koji će se

vezati sa već izgrađenim cestama.

JP Autoceste F BiH, kao nadležni, naložili su da se na osnovu odluke pokrene postupak eksproprijacije nekretnina na dionici Polog – granica Republike Hrvatske, kako bi se što prije započelo s radovima.

Namjera je da se ova prometnica što prije uvrsti u sveobuhvatnu listu priznatih europskih koridora. Kada govorimo o sveukupnim troškovima radova brze ceste kroz Hercegovinu, ukupne dužine 60,7 kilometra, oni su procijenjeni na oko 750 milijuna konvertibilnih maraka.

Izgradnjom ove brze ceste kroz Hercegovinu građanima bi iz Mostara do Republike Hrvatske trebalo manje od 30 minuta što je zaista vrlo kratko te se samo možemo nadati da će se ovaj projekt zaista u što skorijoj budućnosti realizirati.

Marko Mandić, FGAG SUM

SLATKI POVRATAK LASTE U HERCEGOVINU

Tvornica keksa i vafli „Lasta“ osnovana je 1952. godine. Upravo ova tvornica je zapošljavala preko tisuću radnika. Proizvodi čapljinog giganta prodavali su se na cijelom prostoru tadašnje Jugoslavije, Rusije i Bliskog istoka. Zahvaljujući visokoj kvaliteti svojih proizvoda, pokupila je brojne nagrade na europskim sajmovima, **zlatnu medalju** u Parizu,

Luxembourgu, Bruxellesu i drugim svjetskim metropolama.

Napolitanke s čokoladnim preljevom, štrudle od smokava i krem štapići bili su zaštitni znak grada Čapljine. Osamdesetih godina u proizvodnju su uvedeni novi strojevi za proizvodnju slatkih i slanih pereca čiji se

miris nadaleko raznosio. Za mnogu djecu neupечатljivi je bio početak proizvodnje smokija osamdesetih godina.

Tvornicu „Lasta“ je 2001. godine preuzelo **Zvečevo**, čuveni konditorski gigant iz Hrvatske, poduzeće koje za sebe voli reći da je proizvelo prvu čokoladu s rižom na svijetu. Nakon

još mnogih zlatnih godina nitko nije mogao naslutiti da se tvornici „Lasta“ polako bliži kraj. Točnije, to se dogodilo 2017. godine kad su radnici dobili otkaze, a kompanija otišla u stečaj. Mnogi smatraju da je razlog poslovnog pada prouzrokovan teškim tržišnim utakmicama s novim proizvođačima, kao i prekomjeran uvoz proizvoda sumnjivog kvaliteta. Istog dana kad je objavljeno da će ponovno krenuti proizvodnja **izbio je požar** u krugu tvornice. No, zahvaljujući brznoj reakciji vatrogasaca, spriječena je veća materijalna šteta.

Nakon četvrte javne aukcije za prodaju tvornice „Lasta“, novi vlasnik postaje **Petar Čorluka**, vlasnik Violete. Nakon kupnje tvornice krenulo je potpuno renoviranje, kupnja novih strojeva, postavljanje solarnih panela na krov tvornice i razne druge stvari. Još se ne zna o kolikim je ulaganjima riječ, ali se zna da taj iznos prelazi 20 milijuna konvertibilnih maraka.

Odmah nakon što je **moderna oprema iz Italije, Njemačke i Švicarske** postavljena krenula je i probna proizvodnja. Za početak su krenuli s testnom proizvodnjom standardnih Lastinih proizvoda poput **štrudle od smokava, čajnih kolutića, vafli** i dr. proizvoda. Keksi i štrudle besplatno su dijeljeni jednom dijelu kupaca kako bi dobili povratne informacije o kvaliteti, ali i o potražnji, a dok su ostali kupci morali čekati da se Lastini proizvodi ponovno pronađu na policama. Sada te proizvode možemo pronaći u lokalnim trgovinama i trgovačkim lancima kao što su: Konzum, Mercator, Namex, Prodex... Prilikom njihovog dolaska na police mnogi stanovnici grada Čapljine više nisu znali ni za jedne druge slatkiše osim Lastinih. Njihovi proizvodi nestaju u rekordnom vremenu.

Nakon dugog teškog razdoblja, Lastini proizvodi opet mirišu u cvijetu Hercegovine.

“Od pokojne bake Stane sam naslijedila ime. Nismo je imali priliku upoznati jer je preminula prije nego se tata oženio. Ono što su mi pričali i po čemu je pamte da je radila u Lasti i da je vrijedna žena bila. Znamo mi to i dan danas reći, doduše sve rjeđe srećem generacije koje je pamte. Žive neki ljudi i kad ih više nema, nanovo se rode. Baš kao i brandovi. Naša Lasta danas je službeno raširila krila i piše nove priče obiteljskih albuma.” - Stanislava Boravac

Gloria Čepo

CRNO TRŽIŠTE CIGARETA U BIH

Crno tržište cigareta posljednjih je godina gorući problem u Bosni i Hercegovini. Švercovane cigarete postale su naša svakodnevnica. Problem je to koji se zavukao u sve pore našeg okruženja, a kraj mu se ne nazire.

Rješavanje ovog problema još jednom je pokazalo temeljne državne probleme. Komplicirana hijerarhija državne vlasti, dužnosnici koji su u foteljama kao po kazni i prijedlozi koji su u početku osuđeni na propast zato što naizgled smanjuju priljeve novca u državnu blagajnu. Jedan od takvih je prošlogodišnji prijedlog smanjenja akciza na 1,50 KM po kutiji te približavanje cijena legalnih i ilegalnih cigareta u svrhu suzbijanja crnog tržišta. Prijedlog je, naravno, odbačen.

Za one koji ne vjeruju u dobru, staru „rekla-ka-zala“, objasni ću to malo preciznije. Uprava za neizravno oporezivanje BiH je 2009. godine, kada je započeto usklađivanje oporezivanja akcizom duhanskih prerađevina s legislativom EU, ukupno izdala 535 milijuna akciznih markica, dok je 2019. izdala tek 185 milijuna. Izravno govoreći, 2008. smo popušili 11 milijardi cigareta, a 2020. tanke tri i pol milijarde. Zvuči pohvalno, ali s obzirom da se postotak pušača u BiH u tom razdoblju neznatno smanjio, odgovor je samo jedan: po-

rast crnog tržišta.

Ako postoje oni kojima su potrebni daljnji podaci da bi shvatili da smo država šverca i prvaci negativnih poredaka, dovoljno je reći da je udio crnog tržišta prerastao polovicu u ukupnom tržištu cigareta. Nije ni čudo, s obzirom da imamo jedan od najvećih nameta na duhanske proizvode u Europi. Od ukupne maloprodajne cijene cigareta tek 10% odlazi industriji (proizvođačima, distributerima, trgovcima), dok ostalih 90% pripadne državi.

Usporedimo li prosječnu cijenu kutije cigareta i prosječnu plaću, vidimo da su cigarete veći luksuz u BiH nego u ostatku Europe. Jasno je i da imamo dobru infrastrukturu za najveće europsko crno tržište. Taj smo potencijal i iskoristili.

Šverc cigareta godišnje, prema procjenama, „pojede“ i do milijardu KM državnoj kasi. To je ekvivalent 30 kilometara autoputa. Svaka porodilja bi u prvih godinu dana mjesečno mogla dobiti 1.600 KM. Svaki umirovljenik u BiH mogao bi dobiti još jednu minimalnu mirovinu. Ništa od ovoga se neće ostvariti, barem ne dok „vlasnici naših sudbina“ ne shvate da smanjenjem akciza dobivaju više. A eto, i narod neće pušiti robu sumnjivog podrijetla.

Sve dok se ne promijeni situacija, stihovi Zabrane Pušenja stari 25 godina ostat će naša svakodnevnica:

*„Para ima Vukota
Nezvanični distributer Marlboro
Neka puši narod naš
Krišom ispod spoljnog zida sankcija“*

Ante Škegro

AGENCIJA BRUKETA&ŽINIĆ

Osnivači agencije **Bruketa&Žinić** su Davor i Nikola. Ako se o njima govori koristeći samo vlastita imena, malo će ljudi prepoznati tko su oni. S druge strane, njihova su prezimena ono od čega su izgradili brend i po njima naziv nosi jedna od naših najvećih i najpoznatijih dizajnerskih i marketinških agencija. **Agencija Bruketa&Žinić osnovana je 1995. godine i njezin je rad od tada primio mnogobrojna svjetska priznanja. Američki Advertising Age proglasio je B&Ž najboljom međunarodnom malom agencijom, a britanski Campaign svrstao među vodeće neovisne agencije na svijetu.**

Davor je 1995. godine bio 22.-godišnji student na drugoj godini dizajna, a Nikola Žinić bio je 5 godina stariji. On je studirao arhitekturu i nakon toga dizajn na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Upoznali su se u studiju Ivana Doroghya gdje je Žinić radio, a Bruketa obavljao studentsku praksu. Kroz nekoliko projekata skužili su da slično razmišljaju i odlučili su pokrenuti posao. Otvorili su mali dizajn-studio i u početku uglavnom radili za neke kulturnjake, crtali plakate za kazališta, kataloge...

Dvadesete su pak bila prava prilika za stvoriti nešto novo. U to je vrijeme na tržištu nedostajalo mladih dizajnera jer je na sceni uglavnom bila starija generacija. Među prvim poslovima kojima su se Bruketa&Žinić mogli pohvaliti bio je **plakat za kazalište Gavella, katalog za Muzejski galerijski centar, rad za Radio 101**, a oduševilo ih je kada su mogli dizajnirati **kalendar za Pepsi Colu**. U početku novac koji su zaradili uopće nisu trošili, nego su ulagali u poslovanje. Konstantno su bilježili rast od 1995. pa sve do 2007. godine. Kada je 2008. godine došlo do velike krize, sredstva u marketingu jako su se srozala, gotovo za jednu trećinu. Onda su svoju priliku odlučili tražiti i na inozemnom tržištu, pa su se proširili u Beč, Azerbajdžan, Beograd...

Bruketa&Žinić su tijekom godina dobili

godine u Beču uvrštena među 200 najboljih dizajnera ambalaže na svijetu.

&

nepregledan broj nagrada, pa se tako mogu pohvaliti da je 2012. godine u Cannesu njihova agencija proglašena drugom najučinkovitijom neovisnom reklamnom agencijom na svijetu, 2014. godine u Londonu proglašena jednom od vodećih svjetskih neovisnih agencija te 2015.

Bruketa&Žinić&Grey 2017. godine agencija Bruketa&Žinić postala je dio svjetske grupacije za komunikacijske usluge Grey i pod novim nazivom **Bruketa&Žinić&Grey** postaje jednim od tri europska središta te grupacije za dizajn, kao i njihovo prvo i za sada jedino središte u svijetu za digitalni marketing i e-trgovinu za klijente iz svijeta. Upravljački tim u novoj agenciji čine i dalje **Davor Bruketa** i **Nikola Žinić**, kao kopredsjedatelji i glavni kreativni direktor **Siniša Waldinger**, direktor brigade **Damjan Geber** i direktor GreyaAdriatics **Nikola Bujanj**.

Anita Dropuljić

VARALICA S TINDERA

ZBOG LUKSUZNOG ŽIVOTA POTROŠENO VIŠE OD 10 MILIJUNA DOLARA

Ako nikada niste čuli za Tinder a voljeli biste znati, onda ste na dobrom mjestu. Ako ste pak čuli samo da se radi o aplikaciji za upoznavanje, isto ste na dobrom mjestu, jer ćete čuti još novih saznanja.

Tinder je aplikacija za upoznavanje i geosocijalno umrežavanje. Korisnici te aplikacije anonimno "kliznu desno" da bi se svidjeli ili "kliznu ulijevo" da im se ne bi svidjeli profili drugih korisnika, koji uključuju njihovu fotografiju, kratku biografiju te popis njihovih interesa. Tinder koristi sustav tzv. „**dvostruke prijave**“ gdje oba korisnika moraju "prijeći prstom udesno" kako bi se podudarali prije nego što mogu razmijeniti poruke.

Sean Rad je osnovao Tinder 2012. godine na događaju održanom u startup inkubatoru Hatch Labs u zapadnom Hollywoodu. Do 2014. godine Tinder je registrirao oko milijardu dnevnik "swapova" i izvijestili su da su se korisnici u prosjeku prijavili na aplikaciju 11 puta dnevno. U 2015. godini Tinder je bio **peti mobilna aplikacija s najvećom zaradom**, a 2019. godine je premašio Netflix u godišnjoj potrošnji. U 2020. godini Tinder je imao 6,2

milijuna pretplatnika i 75 milijuna aktivnih korisnika mjesečno. Od 2021. godine Tinder je zabilježio više od 65 milijardi podudaranja diljem svijeta.

No, idemo se osvrnuti na sami naslov ovog teksta.

Sigurno se pitate: zašto Varalica s Tindera?

Varalica s Tindera, poznatije pod nazivom "**The Tinder Swindler**" je popularni kriminalistički film napravljen 2022. godine. **Radi se o istinitom događaju, točnije, o čovjeku koji je sebe predstavljao kao bogatog trgovca dijamantima i tako zavodio žene na internetu te im krao milijune dolara.**

Čovjek, koji je sebe predstavljao kao bogatog trgovca dijamantima, je Izraelac pod imenom **Simon Leviev**. Njegovo pravo ime je Shimon Yehuda Hayut. Jedne od njegovih 'žrtvih' **Cecille Fjellhoy, Pernilla Sjöholm i Ayleen Charlotte** ispričale su, za njih, jednu vrlo strašnu priču koja im se dogodila. One dolaze iz različitih država, ali, jedno ih povezuje.

Tinder.

Sve tri žene su koristile aplikaciju Tinder kako bi pronašle muškarca svojih snova. "Podudarale" su se sa Simonom Levievem. Prva od njih bila je Cecilia. Žena koja se doista istinski povezala sa Simonom. Smatrala ga je svojim dečkom. Povjerovala je, kao i ostale cure, u stvarnost života Simona Levieva, jer je sve doista izgledalo istinito. Išli su na putovanja, provodili vrijeme u skupim

restoranima i disko klubovima. Baš onako kako bi jedan bogataš i radio u svom životu. Nakon mjesec dana veze, događa se sljedeće. Simon šalje Cecilli kako je u opasnosti jer mu neprijatelji žele nauditi. Ako bude koristio svoju karticu, pronaći će ga. Pokušava zatražiti novac od Cecillie da mu posudi, govoreći da će joj ga nazad isplatiti čekom u što kraćem roku. Cecillia, naravno, daje novac. Dok je Simon svako drugi dan tražio novac od Cecillie, koja je radi njega morala dignuti devet kredita kod devet različitih banaka, on je taj isti novac trošio na sljedeću žrtvu, Pernillu Sjöholm. Nakon što je "kliknuo" s njom, istu stvar u istom roku traži od nje, da bi njen novac potrošio sa trećom žrtvom Ayleen Charlotte, i tako u nedogled.

Žene su mislile da im je Simon prijatelj i povjerovali su u priču njegovog života, ni u najmanju ruku nisu pomislile da će ostati prevarene i uvaljene u silne dugove, jer su nezamislivi iznos novca podizale sa svojih računa kako bi dale Simonu, misleći da je to osoba koju zaista poznaju i misleći da je on prijatelj koji je u nevolji. Nikada im nije vratio te novce.

Policija ga je uhvatila i osudila na 15 mjeseci, od čega je samo 5 mjeseci odslužio. Naveli su da je to radi dobrog ponašanja, dok mnogi kažu da je radi korona virusa gdje su neke zatvorenike slali nazad svojim kućama.

Danas je Simon Leviev slobodan čovjek. A njegove žrtve (koje nisu samo te tri navedene žene) ostaju slobodne, ali zauvijek zatrpene u silnim dugovima.

Adriana Matić

ŽELITE IZGRADITI SUPERIMUNITET?

PRAKTICIRAJTE WIMHOF METODU!

„Hladan tuš na dan tjera doktora van!“

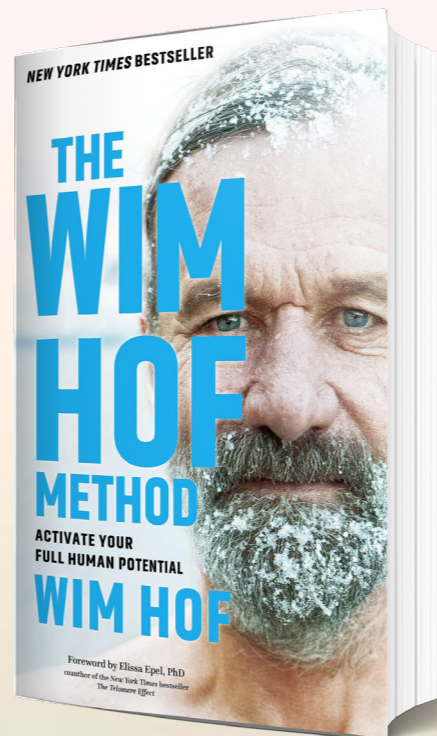
Ako nikad niste čuli za **WimHofa**, vrijeme je da se upoznate s njegovom metodom jer ona bi vam zauvijek mogla promijeniti život – na bolje. Ovaj osebujni Nizozemac je više od 20 puta srušio svjetski rekord u izlaganju hladnoći te je zasluženo dobio nadimak **Ice man**.

Naš moderan način života doveo je do znatnog smanjenja prirodne stimulacije našeg tijela, zbog čega je potpuno atrofirao naš pradačni mehanizam namijenjen preživljavanju i osnovnim funkcijama. Zbog izostanka nekih vanjskih okidača koji bi pokrenuli te najdublje fiziološke slojeve u nama,

mi više nismo u kontaktu s našom golemom unutarnjom snagom. Zato smo slabi i bolesni, kako fizički, tako i mentalno.

Znanstveno dokazano djelovanje

Kako bi potvrdio da njegova metoda zaista djeluje i da se uz pomoć nje može izgraditi super snažan imunitet i znatno smanjiti stres, WimHof pozvao je znanstvenike i liječnike da na njemu provedu eksperimente. Ti su eksperimenti zaista potvrdili da je njegov organizam izuzetno snažan i otporan. U eksperimentima je pokazao da može iznimno dugo ostati u vodi s ledom, a da mu tjelesna temperatura pri tom gotovo niti malo ne padne i da ne zadobije ozeblina. Također, nakon što su mu

injekcijom u krv ubrizgali bakteriju, odnosno endotoksin, koji uobičajeno izaziva mučninu, snažno povraćanje i višednevnu groznicu, WimHof osjetio je samo laganu glavobolju. Dokazano je i da se prakticiranjem WimHof metode aktiviraju dijelovi periakveduktalne sive tvari, centra u mozgu koji je zadužen za supresiju i kontrolu bola. To znači da ova metoda može itekako pomoći osobama koje trpe dugotrajne bolove.

Što uključuje WH metoda?

WimHof metoda sastoji se od tri dijela, koji najbolje djeluju u sinergiji. To su vježbe disanja, terapija hladnoćom i vježbanje. Za maksimum dobrobiti trebalo bi prakticirati sve navedeno.

1. **Vježbe disanja** – sastoje se obično od 3 do 4 ciklusa. Svaki ciklus uključuje 30 dubokih udaha (cijelim trbuhom i prsnim košem) i izdaha, nakon čega se zaustavlja dah na minutu i pol ili dvije minute - ovisno o tome koliko osoba može ostati bez uzimanja zraka. Potom se još jednom duboko udahne i zaustavlja disanje na 15 sekundi te se izdahne. Zatim počinje novi ciklus. Ove vježbe disanja uvijek treba izvoditi u sjedećem ili ležećem položaju jer tijekom tako intenzivnog disanja mogu se javiti trnci i lagani osjećaj nesvjestice - no, nema straha, disanjem se to lako prevlada. Dubokim WimHof disanjem, koje podsjeća na hiperventilaciju, izbacit ćete iz pluća puno ugljičnog dioksida i opskrbiti stanice kisikom, smanjit ćete stres te potaknuti rad imunskog sustava koji vas štiti od patogena i bolesti.

odnosno protok krvi, što snaži slične mišiće u vašim krvnim žilama. Izlaganjem hladnoći, također, smanjuje se i broj otkucaja srca te vaš organizam polako ulazi u relaksirani način funkcioniranja. Dakle, ovakvo disanje izvrsno je za sve one kojima je tijelo zbog stresa preplavljeno kortizolom.

3. Predanost (i tjelovježba)

– učestalo izlaganje hladnoći i vježbe disanja zahtijevaju predanost i upornost. Predanost i odlučnost pomoći će vam da ovladate kako vlastitim tijelom, tako i umom. Uz disanje i izlaganje hladnoći, WimHof savjetuje i vježbanje poput sklekova i istezanja. Probajte nakon vježbi disanja raditi, primjerice, sklekove. Primijetit ćete da ih zbog velike količine kisika u stanicama možete napraviti puno više nego inače.

Dokazano je i da se prakticiranjem WimHof metode aktiviraju dijelovi periakveduktalne sive tvari, centra u mozgu koji je zadužen za supresiju i kontrolu bola.

2. **Terapija hladnoćom** – uključuje svakodnevno tuširanje hladnom vodom i kupke s ledom. Svakodnevnim izlaganjem hladnoj vodi, snažite organizam te potičete aktivnost tzv. „smeđih masnih stanica“, zahvaljujući čemu i brže gubite kilograme jer smeđe masne stanice sagorijevaju kalorije u obliku topline. Hladnoća također jača vaš cijeli krvožilni sustav. Naime, kako bi se tijelo ugrijalo, ubrzava se cirkulacija,

Savjeti za početnike:

Ako ste odlučili početi provoditi WimHof metodu, što uključuje vježbe disanja i kupanje u hladnoj vodi, važno je da to činite postupno. Primjerice, ako prvi put prakticirate hladan tuš, krenite od stopala prema gornjem dijelu tijela. Svaki idući put možete produljivati svoje izlaganje hladnoj vodi. Primjerice, možete početi s desetak sekundi, a onda svaki idući put malo produljite.

Napomena: naglo izlaganje hladnom tušu nemojte prakticirati ako imate težih srčanih oboljenja.

Matej Šutalo

"Svi smo daroviti na poseban i jednako važan način. Naša je povlastica i pustolovina pronaći vlastito svjetlo."

- Mary Dunbar

TAVLA

Prolazeći ulicama povijesne jezgre Mostara, ili kako bismo mi domaći rekli, Staroga grada, nerijetko će vam zapeti za oko prizor dvojice ljudi zrelije dobi koji bacaju dvije kockice i pomiču male drvene kružice po drvenoj ploči. Laičkom oku to vjerojatno izgleda, u nedostatku boljeg izraza, pomalo blesavo. Što bi se reklo, *tudi čovik nikad neće znati*. Ako se pak odlučite zadržati, uočićete podignute tenzije prožete sa nekoliko psovki vidno nairitiranih igrača. Naizgled nezgrapna scena zapravo je prožeta stoljećima tradicije igranja tavle.

Tavla je najstarija poznata društvena igra u ljudskoj povijesti, a svoje korijenje vuče iz drevne Mezopotamije i Perzijskog carstva. Igralo se na drvenim tablama, s kamenčićima kao pulama i kockicama s brojevima napravljenim od kostiju, kamenja, keramike... **Poznato je da su se kroz povijest smjenjivala mnoga carstva i države, ali tavla je uspješno pronalazila**

zaljubljenike među svim narodima. Egipćani, Grci, Rimljani, stari Japanci... Svi oni su se bavljali igrajući ovu neobičnu igru.

Do prave prekretnice u ovoj igri dolazi 1743., kada Englez Edmond Hoyle dokumentira i standardizira pravila igre. Pravila se nisu mijenjala sve do 1931. godine kada se u Americi uvode izmjene koje vrijede i danas.

Današnja ploča tavle sastoji se od **24 polja** podijeljena na četiri dijela. Oba igrača imaju po **15 figura** (pula) koje moraju izvaditi s ploče prije protivnika. Kretnje po ploči ovise o brojevima koje igrači dobiju bacajući kockice. Jasno je da ishod partije dosta ovisi o sreći, tj. „znanju bacanja kockica“, ali potrebne su godine iskustva i dobra strategija kako bi igrač nadmudrio suparnika i odnio pobjedu. Naizgled jednostavna igra zahtjeva godine igranja i proučavanja srži igre, i to je ono što intrigira mnoge zaljubljenike.

Međunarodni naziv za tavlu je „**backgammon**“. Kako mi možda poneki fanatik ne bi zamjerio prethodnu rečenicu, moram naglasiti da tavla i backgammon nisu istoznačnice, iako su u narodu prihvaćene kao takve.

Za kraj ću se malo poigrati riječima i reći da je tavla najstarija igra na sreću, izmišljena mnogo ranije nego lutrije i slične stvari. To je igra u kojoj ne gubite novac, jedino živce. Osim ako se igra u turu pića. Igra koja odiše mostarskom rajom i igra koja istu tu raju sažima u tri riječi: nadmudrivanje onog drugog.

USUDI SE BITI DRUGAČIJI!

Društvene mreže su postale svakodnevnica, imamo priliku čuti priče mnogih koji žive život koji žele ili bar tako oni tvrde. Fascinirani smo pričama koje su nam servirane kao na pladnju, mladi u dvadesetim pokrenuli su biznise koji su sada gotovo milijunski. Na instagramu gledamo naizgled savršene živote svojih prijatelja ili poznatih osoba. I naravno nakon tog sveg blještavila i sjaja slijedi pitanje – „*Gdje ja to griješim? Gdje je zapelo? Zašto stojim u mjestu? Bolje se i ne truditi kad mi već ne ide. . . Očito nemam sreće. . .*“

Stvorila se teorija da svi žele biti tuđe kopije. Nekada je različitost bila na cijeni. Ljudi su se željeli istaknuti na drugačije načine nego danas, nije to bio instagram profil već izumi, ideje, prirodan izgled, talenat, upornost, rad. . . Sad svi recikliraju i žele biti prepoznatljivi radeći iste stvari na isti način kao ljudi prije njih i onda se čude što ostaju izgubljeni u moru istih. Svatko tko pokušava zadržati svoju individualnost ispada čudan. Prvi Hollywood je izgubio dušu jer svi odjednom

imaju iste crte lica. Kada jedna osoba izblajha kosu, trend se odjednom posvuda širi, svi su postali kao klonovi. No, kvaliteta i nečija unikatna osobnost ne dolazi preko noći i nekad su za uspjeh potrebna desetljeća. Rijetki imaju volju raditi i čekati, pa je naravno problem u ostatku svijeta, ne u njima. Svi su doživjeli neuspjeh, a na njega treba biti ponosan i učiti iz njega. Oni koji odustaju, ne mogu u konačnici niti uspjeti. Postajemo ono o čemu najčešće razmišljamo. Sve ono o čemu razmišljamo kontinuirano izranja u našoj stvarnosti. Žive oni koji su u mnogim

stvarima van šablone. Bitno je zadržali svoj identitet i imati svoj put. Život je putovanje, a ne određište.

Usudi se biti drugačiji! Fokusiraj se na rad, učenje, stjecanje iskustva, upoznavanje ljudi! Od svakoga učimo po nešto. Uživaj! Traži se! A uspjeh, šta god on znači za tebe, doći će u pravo vrijeme!

U nastavku možete pročitati priče onih koji su uspjeli pronaći u 'kasnijim' godinama, jer godine nisu mjerilo i svatko ima „svoje“ vrijeme :

1. **Reid Hoffman**, osnivač društvene mreže LinkedIn, imao je 35 godina kada je osnovao LinkedIn kao kompaniju, a 43 godine kada je LinkedIn službeno pušten u javnost. Imao je veliku dilemu što raditi kada je diplomirao i odlučio je napraviti strateški plan – da

vremenom prikupi iskustva i znanja koja su mu potrebna za osnivanje vlastite kompanije. Prvo je pokrenuo mrežni web pod imenom **Socialnet** koji je doživio propast. Nakon toga, napušta tu ideju i odlazi u PayPal, a i njega također napušta 2002. godine da bi pokrenuo LinkedIn. Njegova priča dokaz je kako treba biti uporan, prihvatiti poraz i naučiti iz njega.

2. **Vera Wang**, jedna od najpoznatijih dizajnerskih vjenčaničica za čijim kreacijama žene diljem svijeta uzdišu, nije krenula profesionalnim bavljenjem dizajnerstvom odjeće do svoje 39. godine. Do tada, bavila se modnim novinarstvom. Diplomirala je povijest umjetnosti. Zanimljivo je što se od šeste godine bavila klizanjem, ali, kada nije uspjela ući u olimpijski tim SAD-a, okrenula se drugim aktivnostima. Kako je došla na ideju za biznis, ona opisuje ovako: **“Kada sam u četrdesetj odlučila udati,**

nisam mogla pronaći dovoljno modernu i sofisticiranu haljinu, kakvu sam zamišljala. To je trenutak u kojem sam vidio priliku za razvijanje biznisa.“ Ideje su svugdje oko nas, samo ih treba prigrabiti.

Ovo nisu jedine priče ovog tipa. Prema infografici organizacije Funders and Founders **Ray Kroc**, osnivač McDonaldsa, je do svoje 52. godine prodavao čaše i milkshake miksera, dok je **Mary Kay Ash**, osnivač kozmetičke tvrtke Mary Kay prodavala

knjige i predmete za kućnu dekoraciju od vrata do vrata. U svojim tridesetim **Harrison Ford** radio je kao stolar, kada ga je čovjek po imenu George zamolio da mu napravi ormare. Ispostavilo se da je taj čovjek bio George Lucas koji je u Fordu vidio glavnog glumca svog novog filma 'Ratovi zvijezda', današnjeg antologijskog djela.

No ove priče ne moraju biti poput tvojih. Niti će vjerojatno ikada biti. **Svatko od nas gradi svoj put na svoj način. Dovoljno je da u njima pronađemo inspiraciju i motivaciju za daljnji rad na sebi i pronalaženje onoga što želimo i volimo da radimo. Bitno je vjerovati u sebe, slagati postepeno svoju slagalicu, ma koliko god se to nekome činilo ludo i besmisleno. Nekad treba istupiti iz mase i biti dosljedan sebe.**

Doroteja Ereš

MOŽE LI SE PREŽIVJETI NUKLEARNA ZIMA?

Opsežan nuklearni rat svakako bi imao za posljedicu uništenje života na Zemlji, no kada je riječ o lokaliziranom nuklearnom sukobu, postoji mogućnost preživljavanja. Na primjeru Hirošime i Nagasakija, vidjeli smo da svijet u cjelini može preživjeti dvije nuklearne bombe tih kapaciteta (17 i 20 kilotona). Svijet je preživio i niz nuklearnih testiranja, pa i naj snažnije nuklearno oružje ikada testirano (SSSR, 1961.g.), tzv. „Car bombu“ čija je snaga imala ekvivalent 50 megatona. Nažalost, **razvoj nuklearnog oružja do danas je značajno napredovao**. Rat u kojem bi više desetaka projektila bilo ispaljeno, svakako bi imao razorne posljedice za život na Zemlji – pobjednika ne bi bilo.

Osim zamračenja uslijed velike količine prašine, čađe i drugih čestica u višim slojevima atmosfere, druga teška posljedica bilo bi ozbiljno oštećenje ozonskog omotača diljem planeta. Pretpostavlja se da bi gubitak u cijelom svijetu mogao biti oko 20%, a ponegdje i 70%. To ne bi imalo poguban učinak samo na našu kožu, oči i ukupno zdravlje, već bi

značajno uništilo biljni i životinjski svijet.

Sve prognoze vezane uz nuklearnu zimu su mračne, kao što bi i takva zima bila – glad, sukobi oko hrane, bolesti, siromaštvo...

Pa ipak, zanimljivi savjeti se mogu pronaći na stranici *Insider* gdje se piše o tome da bi **gljive i morske alge** mogle teoretski spasiti svijet od gladi – brzo rastu i ne treba im puno svjetla. Sugovornik *Insidera*, prof. David Denkenberger, već godinama traži rješenja za probleme s prehranom tijekom katastrofa, pa i nuklearne zime. No sve su to rješenja na globalnoj razini, traže puno ulaganja u tehnologiju i prije samog rata, odnosno katastrofe. Malo je i onih koji bi se mogli preseliti blizu ekvatora gdje bi se u poslijeratnom razdoblju još moglo vidjeti sunca, pa uzgajati svoju hranu u staklenici. Dobra je vijest da svatko može pokušati kod kuće uzgojiti gljive – ako ih volite, ne morate čekati nuklearnu zimu za eksperimentiranje.

U SAD-u je uobičajeno kupovati i stvarati jednogodišnje zalihe hrane, pa mnoge trgovine nude

takve pakete za krizne situacije. Oni koji si to mogu priuštiti, skladište gotovu (uglavnom konzerviranu) hranu i vodu, pa upravljaju tim zalihama već ovisno o situaciji, trošeći ih i obnavljajući ovisno o roku. Drugim riječima, **konzervirana hrana s dugim rokom** je itekako korisna, kao i **flaširana voda**.

Može se razmisliti i o tome koje se biljke za prehranu mogu uzgajati u zatvorenom prostoru bez puno svjetla (osim gljiva). Spominju se i krumpiri koji mogu izdržati čak i ekstremne uvjete poput onih na Aljasci. U principu, ako imate hladnu prostoriju u stanu s prozorom, mogli biste organizirati „balkonski vrt“ u kojem biste u teglama uzgajali za vlastite potrebe povrće i začine koji uspijevaju u sjeni poput luka, češnjaka, rotkvice, peršina i ostalog lukovičastog te korjenastog povrća, zeleno lisnatog povrća, mahunarki, kopra, korijandera, mente, hrena, origana i sličnog. Okušajte se već danas u sadnji povrća ili barem začina na balkonu ili na prozorskoj dasci – ako ništa drugo, takve aktivnosti smiruju, a to nam je itekako potrebno.

Matej Šutalo

ČOVJEK KAO KVANTNO BIĆE

Tko smo mi? Svaki čovjek se bar jednom zapitao. Najteže je pronaći one odgovore koji su povezani uz samog čovjeka i njegovo biće. Je li čovjek kvantno ili materijalno biće? U kvantnom svijetu kvantna bića stvaraju, a u materijalnom svijetu misli materijalnog čovjeka zatvaraju. Kvantna bića su vibracijska i uvijek nedovršena, dok su materijalna fiksirana i zadanog oblika.

Kod istraživanja neuroplastičnosti mozga pokazalo se da je naš um u stanju svojim odlukama programirati neuronske mreže kroz stalno aktivni neuroplastičnost mozga. Pojednostavljeno, ako stalno ponavljamo neku radnju mi ćemo preprogramirati svoj biološki hardware – mozak. Dobar primjer je vježbanje sviranja nekog instrumenta. Zanimljiva stvar je pojam **sinkronicitet**. Sinkronicitet je pojednostavljeno kroz primjer, ono kada pomislimo na neku osobu i tada nas ta osoba nazove. Povezano sa sinkronicitetom

je i fenomen **Placebo**. Kod Placeba se ne radi o situaciji kad osoba zbog pozitivnog stava ima osjećaj da joj je bolje, nego se radi o situaciji u kojoj unutarnja uvjerenja mijenjaju fizičku stvarnost našeg tijela. Ako neki čovjek ima određenu bolest i ako popije šećernu tabletu, uvjeren da je ona najbolji lijek za tu bolest i bolest nakon toga nestane, onda se radi o **biološkim mehanizmima**. Jako zanimljiv „misterij“ je i **déjà vu**. Tijekom **déjà vu**-ja uvjereni smo da prepoznajemo situaciju, no nismo sigurni zašto.

Imamo **svjesni i nesvjesni** dio uma kod čovjeka. Svjesni dio čini 5 %, a nesvjesni 95 % uma. Svjesnost nam omogućuje da svijet doživimo na subjektivan način te nam pruža osjećaj postojanja u prostoru i vremenu. Dok jedan od načina kako znamo za postojanje nesvjesnog uma jesu **sнови**. Dok su drevni narodi smatrali da je svijest primarna, a materija sekundarna, danas u 21.

stoljeću, u vremenu konzumerizma i utrke za materijalnim bogatstvima, materija je stavljena na prvo mjesto. Jung nam govori o „kolektivnom nesvjesnom“. Na kraju treba spomenuti i **telepatiju** koja otvara mnoga druga pitanja, poput polja informacija. Zašto se ljudi bude prije nekih prirodnih katastrofa ili ako im je netko blizak nastradao?, zašto mačka vrišti iako ne vidi da joj ubijaju mačiće? i sl. dovodi nas u pitanje kako te informacije dolaze do ljudi, životinja i biljaka. Na ta pitanja znanost nema odgovore i ne može ih dokazati.

Iako nam se čini da nismo, istraživanja na poljima fizike, biologije i parapsihologije govore nam da smo kvantna bića. To treba imati na umu, jer kod kvantnog bića ograničenja onoga što možeš su ograničenja onoga što misliš da možeš.

Stanko Planinić

POEZIJA U MODERNOM DRUŠTVU

U današnjem, materijalno orijentiranom svijetu rijetko tko odvoji dragocijeno vrijeme na ispitivanje „onoga što ne vidimo, tek osjetimo“. Iako postoje oni koji živote posvete otkrivanju onog duhovnog, većina zazire na takve pojedince. Vraćajući se nekoliko stoljeća unazad, „opisivači duhovnog“ često su svoje i umijeće koristili na kraljevskim dvorovima, gdje su svojim talentom u slaganju riječi bacali u trans ljude „plave krvi“. Iako nisu mnogi imali tu sreću, bilo je općeprihvaćeno mišljenje da je pisanje poezije jedinstven dar vrijedan divljenja.

No, kako to uvijek i biva, *Kolo od sreće uokoli, vrteći se ne pristaje*; nekad poštovani pojedinci pomaknuti su bliže marginama društva u kojem žive, potaknuti na poginjanje glave i skrivanje talenta. Pjesnici, doduše, nikad nisu bili potpuno prihvaćeni i jasni širokim masama, odatle i ona Šimićeva *Pjesnici su čuđenje u svijetu*. Odbačenost, na kraju krajeva, pjesnika i čini umjetnikom. **Bilo bi, doduše, luckasto reći da**

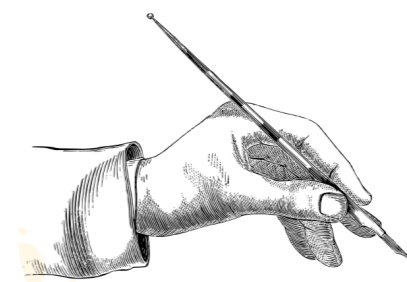
je poezija umrla. Nove tehnologije i koncept društvenih mreža zapravo su pomogli reanimaciji poezije. Tisuće novih autora svoje misli pretaču u poeziju i objavljuju je na Instagramu. Christopher Poindexter bilježi 360 tisuća sljedbenika, autor Atticus 1,6 milijuna, a Kanađanka Rupi Kaur nevjerovatnih 4,5 milijuna. Odlika ovog novog vala pjesnikovanja jest pojednostavljena forma s ciljem prilagođavanja formatu Instagrama. Takva jednostavnost dovela je do ogromnog porasta interesa, zbog prostog razloga što pojednostavlivanje znači i lakše shvaćanje i poistovjećivanje okoline.

Kritičari i tradicionalisti skeptični su prema ovakvom sadržaju zato što smatraju da je riječ o radikalnom poljuljavanju kamena temeljca poezije. Dolazi do sukoba između „tradicionalnog kompleksnog predmeta kojim se pjesništvo oduvijek bavilo i nove jednostavnosti te manjkavosti sadržaja“.

Ante Škegro

Ovakve vrste sukobljavanja mišljenja nisu nikakva novost. Ovog puta vratit ću se u malo bližu prošlost: pojavom vokala u do tada instrumentalnoj glazbi dolazi do dodavanja tekstualne komponente. Kako u svijetu, tako se i na našim prostorima pojavljuju briljantni tekstopisci koji su svojim stihovima zapanjili mnoge. No, ti pojedinci nikad nisu bili dovoljno prihvaćeni u poetskim krugovima samo zato što su napisali tekstove za pjesme. No, kada su Miku Antića pitali tko je za njega najveći pjesnik, on je rekao: Najveći pjesnik je onaj koji je otpjevao svoje stihove...

Borba protiv modernog, Instagram pjesništva liči „opiranju novom i nepoznatom“, što svakako nije nikakva novina u svijetu umjetnosti. Bez obzira na Vaše osobno mišljenje o svemu ovome, pozitivna je vijest što je pravo pitanje kakvo je mjesto poezije u modernom svijetu, a ne ima li mjesta za poeziju uopće.

Opet je ljeto

Opet je ljeto, kažu mi sveto
Jadan li je narod, šta to u njem' vidi
Kakav mu je život i nedaće druge
Kakav košmar živi, kakve dura tuge
Kad volije žegu što se bit ne stidi

Opet je ljeto, neka je kletu
Kad dobrijeg ničeg donijelo mi nije
Spržilo mi travu što zelenje bajno
Otelu mi behar što procvjeta rano
Iskapi mi burad, nemam šta da pijem

Opet je ljeto, ma samo ne to
Isto, ko i lani, uze me na buku
Ne da mi da jedem, ne da mi da spavam
Po vazdan se samo lažem, zavaravam
Da imam elana. Kuku, meni, kuku

Opet je ljeto, drugim ga eto
Više ga ne želim vidjet ni na slici
Pjesnik jesen ljubi i druguje zimi
Tad je nogam' hladno, al iz duše dimi
U sparini ljetnoj ne izniču pisci

Opet je ljeto, to ružno pseto
Što čelovek hinjski podvali međ' ljude
Pa se jadan sparim, znoj mi smoči lice
Otjera me tako i od paćenice
Nit me ruke stegnu, nit me slude

Ante Škegro

“ Uz remote poslove veže se i samostalna organizacija vremena, mogućnost većeg fokusa i pauza kad god poželite. ”

„REMOTE RAD“ U USPONU

Vjerujem da ste svi čuli, a dosta vas se i susrelo s oblikom rada pod nazivom „remote rad“, makar u posljednjih nekoliko godina otkako je zavlada pandemija korona virusa. U nastavku članka ukratko ćemo se upoznati s tim oblikom rada, usporedit ga s klasičnim oblikom rada te se pozabaviti s prednostima, nedostacima i trendom kretanja remote rada u posljednjih nekoliko godina.

Remote, odnosno **rad na daljinu** podrazumijeva **svaki rad koji se obavlja van radnog mjesta zaposlenika**. Vjerovatno je i vama prva pomisao da je riječ o radu od kuće. Međutim, to nije uvijek tako niti mora biti. Mjesto obavljanja posla može biti i kuća, kafić, hotel..., ukratko gdje se god nalazite (i naravno prisutnost kvalitetne internetske mreže ukoliko je ista potrebna za obavljanje posla). Pri remote radu poslodavci mogu zahtijevati da radite u **fiksnom vremenu**, a postoji i mogućnost da radite u **fleksibilnom vremenu**, odnosno kada vam više odgovara sukladno preostalim dnevnim obvezama. Drugi način zaposlenici smatraju znatno prilagodljivijim i prihvatljivijim jer nemaju osjećaj da im netko „visi nad glavom“ niti osjećaju ikakav pritisak da nešto moraju uraditi odmah. No, jasno je da priroda svih poslova to ne može dopustiti.

REMOTE RAD vs HIBRIDNI MODEL RADA

Kao što je već rečeno, za rad na daljinu veže se vaš **slobodni izbor lokacije s koje želite raditi**. Smatra se da niti jedna firma ne bi trebala geografski ograničiti rad zaposlenika, ali s druge strane jedan dio zaposlenika je geografski ograničen zbog nužne opreme za obavljanje posla. Tijekom pandemije korona virusa razvijen je **lažni remote rad**. Naime, riječ je o situacijama da su zaposlenici bili prisiljeni raditi na daljinu, a pri tome su bili izloženi raznim oblicima *nadzora* i *neposjedovanjem adekvatnih uvjeta za rad*.

Aplikacijama se nadzirao rad zaposlenika putem praćenja pokretljivosti kompjuterskih miševa, otvorenih tabova na ekranu i sl. Ali eto, nije ni toliko za zamjeriti što se tiče neadekvatnih uvjeta, budući nas je sve neočekivano pogodila pandemija pa je nedostajalo vremena za prilagodbu.

Uz potpuni rad na daljinu, razvijen je i tzv. **„hibridni model rada“**, odnosno kombinirani način klasičnog rada i rada na daljinu. Znači, riječ je o fiksnom broju dana rada s radnog mjesta i fiksnom broju dana rada na daljinu. Kao *pozitivnost* ovog modela navode udovoljavanje svima, a kao *negativnost* ne udovoljavanje nikome. Drugim riječima, postoje oni koji bi stalno htjeli klasično raditi, a i oni koji bi stalno ili ponekad radili na daljinu. Ali opće poznato je da se ne može svima ugoditi, niti treba pokušavati.

NEGATIVNA STRANA REMOTE RADA ILI PAK NE?

I remote rad naišao je na velik broj predrasuda. Poslodavci najznačajnijom predrasudom navode **nerad**, odnosno **izvlačenje zaposlenika**. Postavlja se pitanje je li to zaista tako? Hm... Sljedeće što se veže uz remote rad jest **usamljenost** i **depresivnost zaposlenika** koji rade na daljinu. I za ovu tvrdnju se postavlja pitanje je li to zaista tako. Sigurno postoje i zaposlenici kojima je dosta teže (u svakom smislu) raditi u

prisustvu radnih kolega koji non stop pričaju te ga na taj način ometaju. A činjenica je da „remote zaposlenici“ (u)rade više i pregore brže. Za razliku od prethodno navedenih činjenica koje su pod upitnikom, ono što je sigurno za remote rad jest **negativan utjecaj na timski rad**.

Međutim, nije sve tako crno. Neke od prednosti koje pruža remote rad jest **povećan stupanj efikasnosti** i **suradnje** među zaposlenicima, zatim **brža digitalizacija poslovanja** i **smanjeni troškovi**. Uz remote poslove veže se i **samostalna organizacija vremena, mogućnost većeg fokusa i pauza kad god poželite**. Osim ako niste dobar organizator svog vremena, ovo pada u vodu i predlažem vam trk na posao u firmu!

ANALIZA REMOTE RADA U POSLJEDNJIH NEKOLIKO GODINA

Prema objavljenim podacima Zavoda za statistiku EU (EUROSTAT), **broj zaposlenika u Europskoj uniji koji rade na daljinu više se nego udvostručio** u dobro nam poznatoj, kriznoj **2020. godini**. Udio zaposlenih koji rade na daljinu porastao je za čak osam postotnih bodova između 2019. i 2021. godine.

Izvješćem Eurostat-a navedeno je da je u 2019. godini jedan od 20 zaposlenika uglavnom radilo na daljinu, odnosno 5,5% zaposlenika. U idućoj, 2020. godini udio zaposlenika koji rade na daljinu „skače“ na **12,3%**. Kao što je rečeno, postotak se i više nego udvostručio. Razlog navedenog svima nam je poznat, a riječ je o utjecaju pandemije korona virusa koja je zahvatila cijeli svijet. Trend rasta „remote zaposlenika“ nastavio se i u 2021. godini, ali u znatno manjoj vrijednosti (**13,5%**). Švedski Stockholom može se pohvaliti visokim postotkom „remote zaposlenika“. Čak 41%, odnosno dvoje od petero zaposlenika radi na daljinu.

Antonija Škegro

“Tek kad sasječete posljednje drvo, tek kad zatrujete posljednju rijeku, tek kad upecate posljednju ribu, tek tada ćete saznati da se novac ne može jesti.”

- Mario Morgan

KAKO JE PROPAAO ROCK?

Ne tako davne 1989. godine realiziran je megaprojekt koji je okupio filmske i glazbene zvijezde bivše države: **Branka Đurića Đuru, Dragana Bjelogrića, Srđana Todorovića, Sonju Savić, Velimira Batu Živojinovića...** Danas već kulturna komedija rađena je po naumu triju redatelja: **Vladimira Slavice, Zorana Peze i Gorana Gajića.** Glazbu u filmu su skladala i uglazbila tri benda: Idoli, EO i Disciplina Kičme.

Šta li on ovdje trabunja sad, mislite se vjerojatno. Ništa od ovog možda i nije bitno, osim naslova: *Kako je propao rokenrol.* U vrijeme kada je rock već uvelike bio glavni, kada je bilo mainstream pjevušiti *Jede se kavijar, pije se džin*, netko se dosjetio pričati o propasti rocka. Daleko od toga da je rock bio jedina zanimacija mladeži, ali barem je bilo za svakoga po nešto. Naslov se, godinama kasnije, pokazao kao proročanski, baš kao i mnoge pjesme socijalne tematike tog doba. Dođe onda čovjeku

da se zapita: **Kako je to točno propao rock?**

Da bi se odgovorilo na ovo pitanje, treba uzeti u obzir osnovnu stvar vezanu za naš umjetnički izražaj: **utjecaj zapada.** Od Dantea i Boccaccia do današnjeg „bučkuriša“, vječno nam je puhao vjetar. Počevši od Indeksa i njihovih uzora Beatlesa do posljednjih trzaja rocka, ovisili smo o globalnim trendovima. Pojavom novih trendova na zapadu i u nas se formiraju nove preferencije širokih masa. Došli su, dakle, novi trendovi i otpuhali bivše idole.

S rigoroznom promjenom političkog sistema i prekranjajima granica promijenilo se i okruženje koje je bilo specifično za to doba i tu sredinu. Promijenili su se i ljudi, vjerojatno pogođeni, znate već čim. Neki bivši idoli su se bespovratno ispalili, vidno razočarani novonastalom situacijom. Neki drugi bivši pioniri mainstream muzike pokušali su

nastaviti, ali nisu mogli preživjeti više od jednog albuma pričajući o „onim vremenima“.

Onda je došao novi trend, koji je Rambo Amadeus svojevremeno nazvao „turbo folk“. Kratko ga je i objasnio: **razbuktavanje najnižih strasti kod Homo Sapiensa.** Bio je to posljednji čavau u lijesu glazbe tog doba.

Današnji pokušaji rocka obično prođu ispod radara. Puštaju se možda tek u privatnim krugovima, gdje su se nekad puštale one pjesme koje je politička ideologija države okrutno kažnjavala. Jedini doticaj jest onaj kad jednom godišnje u gradu počne ljetni festival i u tri dana na bini se izmjeni 12 seniora koji maramom pokrivaju čelu i pjevaju pjesmu o mladosti-ludosti, staru 40 godina. Nije propao rock, prije da smo propali mi...

ZARADA PREKO YOUTUBE-A

Zarada na internetu, a posebno na popularnim platformama poput Instagrama i YouTube-a uvijek je popularna tema oko koje se roje brojni mitovi. Ljudi na sam spomen *influencera*, društvenih mreža i interneta pomisle da je riječ o idealnom poslu i brzom zaradi.

Morate samo snimiti video, objaviti ga i nakon nekoliko sati vozit ćete skupi auto i živjeti u dvorcu, a egzistencijalna pitanja će vam biti doživotno riješena. Ne samo vama nego i vašim unucima. Nije li to divno? Ne bismo li svi trebali otvoriti profile na YouTube-u i početi objavljivati videe kada je to tako jednostavno? No, je li stvarno tako lako, brzo i jednostavno?

Kako YouTube plaća kreatorima?

YouTube ne funkcionira na principu da se registrirate, objavite video i počnete brojati novce. Malo je ipak komplikiranije od toga. Nakon što se registrirate i objavite prvi video, morat ćete skupiti 1.000 pretplatnika i u 12 mjeseci imati ukupno vrijeme gledanja objavljenih videa najmanje 4.000 sati kako biste uopće došli u obzir za monetizaciju kanala.

Ukoliko ste to postigli, a istovremeno ispunjavate sve YouTube uvjete i zahtjeve, objavljujete primjerene videe, ne kršite pravila i niste spammer, možete se prijaviti za oglase u videima putem kojih ćete zarađivati. YouTube ne plaća za pregleda videa, YouTube plaća za pregleda videa u kojima su oglasi i za interakciju koju vaša publika ima s tim oglasima. Iznos koji ćete dobiti za oglase u videima ovisi o **CPV** (costperview, trošku gledanja oglasa) i **CPC**

(costperclick, kliku na oglas). Dakle, očekujete li fiksnu plaću na temelju pregleda videa, načekat ćete se.

Affiliate Marketing

Radi se o metodi kojom se služe *influenceri* i na kojoj zapravo počiva cijela ideja *influencer marketinga*. Riječ je o tome da određeni brend nešto prodaje, sklopi ugovor s vama kao *influencerom* i isplati vam dogovoreni postotak ili iznos ukoliko učinite dogovoreno – prodate proizvod, preusmjerite svoju publiku na njihovu web stranicu ili društvene mreže, nagovorite ih da se pretplate na nešto i slično.

Međutim, problem se pojavljuje jer je ljude izrazito teško nagovoriti da kliknu na link ili poduzmu određenu radnju pa je i stopa kon-

verzije kod *affiliate marketinga* uglavnom jako niska. To znači da ako vam je stopa konverzije 0.05% ukupnog prometa, a dogovorili ste se za proviziju od 10\$ mogli biste dobiti 5.000\$ za milijun pregleda. No, *Affiliate marketing je najpopularniji način zarađivanja na društvenim mrežama*.

Koliko zarađuju profesionalni YouTuberi?

YouTube je mjesto na kojemu se vrte ozbiljni novci, ali nemojte misliti da je do toga lako doći. Jednako kako su došli profesionalni glazbenici, sportaši ili modeli tako je i određeni broj osoba talentiranih za video sadržaj i biznis uspio osigurati svoje mjesto na listama osoba koje najviše zarađuju. Vodite računa da je ovdje riječ isključivo o zaradi od oglašavanja na YouTube-u, a ne od sponzorstava, vlastitih biznisa i robe,

You Tube

affiliate marketinga i ostalih izvora zarade.

U nastavku se nalaze samo neki od top YouTubera kada je riječ o zaradi od oglašavanja.

Ryan's World

Ryan Kaji ima **samo 8 godina**, dolazi iz Teksasa, a njegov YouTube kanal na kojemu recenzira igračke 2019. godine imao je **najveću zaradu** na YouTube-u. **Sa 22.5 milijuna pretplatnika i 32.1 milijarde ukupnih pregleda (rujan 2019.) Ryan je zaradio 22 milijuna dolara**. Naravno, iza Ryana stoje roditelji i cijeli tim marketinških i talent agencija, a kanal je otvoren 2015. godine. Videe uglavnom objavljuje svaki dan, a Ryan je toliko popularan

da ima i svoju liniju igračaka koje se prodaju u trgovinama poput Walmarta. **On sada broji 32 milijuna pretplatnika te je već treću godinu zaredom najplaćeniji Youtuber.**

Jefree Star

Ukoliko volite kozmetiku i ljepotu, onda ste sigurno čuli za beauty mogula po imenu *Jefree Star* koji samo na paletama sjenila, ruževima i ostatku kozmetike **godišnje zaradi više od 100 milijuna dolara**. U usporedbi s tim, od YouTube-a ne dobiva puno pa je tako 2018. godine zaradio svega 18 milijuna dolara. Na YouTube-u je od samih početaka 2006. godine, a prije toga je bio poznat na MySpace-u i probijao se kao makeup artist u svijetu ljepote.

Kao što vidite, **iza svakog uspjeha preko noći stoje desetljeća napornog rada**.

PewDiePie

Iza ovog kanala sa 102 milijuna pretplatnika stoji Felix Kjellberg, 30-godišnjak iz Švedske koji je slavu stekao objavljivanjem videa o gamingu, komediji i ponekim dnevnim vlogom.

Unatoč tomu što je imao problema s reputacijom nakon objavljivanja antisemitskih videa koji su mu gotovo uništili karijeru, oglašivači su se ipak vratili svojoj zlatnoj koki od koje imaju više koristi nego što nekoliko neukusnih videa može izazvati štete, pa je tako Felix nastavio naplaćivati 450.000\$ za sponzorirani video i 2018. godine od YouTube-a zaradio 15.5 milijuna dolara.

Kao što i sami vidite, zarada na YouTube-u ne ovisi samo o broju pregleda i o oglasima nego o mnogim drugim izvorima koji obično i donose više novaca od oglašavanja. Da biste zarađivali na YouTube-u (ili bilo kojoj drugoj platformi i društvenoj mreži) neće vam biti dovoljna samo popularnost, lajkovi i broj pregleda. Bit će vam potrebna puno bolja poslovna strategija, a često i cijeli tim koji će se brinuti o vama i vašem biznisu.

Anita Dropuljić

UTJECAJ ZAGAĐENJA I ONEČIŠĆENJA OKOLIŠA NA GLOBALNU EKONOMIJU

Čini se da su zagađenje i onečišćenje oduvijek išli ruku pod ruku sa gospodarstvom kroz cijelu ljudsku povijest, no najviše izumom motora s unutrašnjim izgaranjem 1860. godine.

Zagađenje usporava gospodarski rast, pogoršava siromaštvo i nejednakost u urbanim i ruralnim područjima te značajno doprinosi klimatskim promjenama. Najviše pate siromašni ljudi koji si ne mogu priuštiti da se zaštite od negativnih utjecaja onečišćenja.

Smatra se da je zagađenje najveći ekološki uzrok bolesti, uzrokujući tako **više od 11 milijuna smrti godišnje**. To je nekoliko puta više smrtnih slučajeva nego od AIDS-a, tuberkuloze i malarije zajedno. Globalne zdravstvene krize, poput pandemije COVID-19, podsjetnici su na snažne veze između okoliša i zdravlja te na potrebu da se takve veze sustavno rješavaju.

Zagađenje zraka vodeći je ekološki rizik za zdravlje. **Procijenjeno je da godišnji trošak zagađenja zraka iznosi 2,9 trilijuna američkih dolara, što čini 3,3 % sveukupnog svjetskog BDP-a.** Čak 95% smrtnih slučajeva uzrokovanih onečišćenjem zraka događa se u zemljama s niskim i srednjim prihodima, poput zemalja Bliskog Istoka, središnje Afrike i JI Azije, a istraživanje iz 2018. pokazalo je da je također povezan s Alzheimerom i demencijom.

Zagađenje plastikom godišnje prouzrokuje 13 milijardi dolara štete u morskim ekosustavima. To uključuje gubitke za ribarsku industriju i turizam, kao i troškove čišćenja plaža. Iako je popularna jer je relativno jeftina sirovina, ne razgrađuje se na biološki način. Umjesto toga, raspada se na mikročestice koje jedu ribe, a kad mi jedemo ribu, jedemo i plastiku. **Znanstvenici danas procjenjuju da u moru ima više mikroplastičnih čestica nego zvijezda u Mliječnom putu, a mikroplastika je početkom ove godine prvi put pronađena i duboko u plućima ljudi.**

Troškovi zagađenja vodnih tijela procjenjuju se na 260 milijardi američkih dolara, zagađenje pretjeranim korištenjem hranjivih tvari na 157 milijardi američkih dolara. Zagađenje svjetlom i bukom, koliko god bezopasno zvučalo, ostavlja velike posljedice na živi svijet, pa tako i ekonomiju. U tolikoj mjeri da samo Velika Britanija godišnje izdvoji preko 20 milijardi funti za sanaciju i sprječavanje štete.

Popis ide sve dalje i dalje, a znanstvenici procjenjuju da bi se ovi troškovi mogli povećati za 25% do 2050. godine, kada se procjenjuje da će Zemlju domom zvati preko 9 milijardi stanovnika.

Marija Sušac, FPMOZSUM

“Kada sam izgubio sve izgovore, pronašao sam rezultate.”

- Nepoznati autor

INTERVJU

ANA VLAHOVIĆ

1. Reci nam nešto kratko o sebi.

Moje ime je Ana Vlahović, imam 38 godina, udana sam i majka dvoje djece. Po struci sam akademska kiparica i profesorica likovne kulture. Diplomirala sam na Akademiji likovnih umjetnosti u Širokom Brijegu 2008. godine u klasi profesora Nikole Vučkovića. Po zanimanju sam grafička dizajnerica i taj posao radim već 15 godina.

2. Kako izgleda jedan radni dan Ane Vlahović?

Obzirom da radim od kuće, dan počinje doručkom i pripremanjem za dnevne obveze. Nakon što starijeg sina spremim u školu, a mlađeg u vrtić, pripremam se lagano za posao. Uglavnom radim za inozemne klijente, najviše za dvije farmaceutske tvrtke u Velikoj Britaniji, pa moje radno vrijeme je od 10 do 18h što odgovara britanskoj vremenskoj zoni gdje se radi od 9 do 17 sati. Uglavnom se sav posao obavlja preko aplikacija poput Asane, Trella, Zooma i Google Drive-a što mi komunikaciju sa ostatkom tima uvelike olakšava. Za hitne razgovore koristimo Whatsapp aplikaciju, pa sam često i s mobitelom u rukama.

3. Kada si se počela baviti grafičkim dizajnom?

Dizajnom sam se iz hobija počela baviti tijekom studiranja, ali ozbiljni pristup dogodio se 2007. godine kada sam kao student došla na praksu u tvrtku SMART Raguž&Barbarić u Mostaru. 2008. godine

rada u SMART-u najviše sam ponosna na logotip Zavoda za zdravstveno osiguranje HNŽ-a (ZZO) i na dizajn etiketa za vino vinarije Gašpar(Vrgorac) i Pinnes (Stolac). U vrijeme kad sam imala svoju tvrtku ovdje u Hrvatskoj, istakla bih brandiranje Turističke zajednice grada Metkovića i logo za Grand Hotel Neum. Veliko priznanje dobila sam za dizajn losiona za tijelo branda Eden, koji je objavljen na nekoliko svjetskih portala koji se bave dizajnom ambalaže. Tijekom rada za britansko tržište od 2016. do danas, izdvojila bih dva projekta. Oba su iz takozvane vaping industrije ili industrije električnih cigareta i e-tekućina. Pod Salt je jedan od top 5 proizvoda unutar te industrije i svojom se ambalažom uvelike razlikuje od konkurentskih brandova. Drugi projekt zove se Bar Series, također serija e-tekućina uz posebno razvijen dizajn za odvikavanje od klasičnog pušenja.

5. Tko su tvoji velikani domaćeg dizajna?

Zauvijek ću biti zahvalna svojim prvim šefovima gospodi Miri Ragužu i Stjepanu Barbariću što su mi otvorili svoja vrata i svoje srce kada sam kao vrlo „zelen“ student ušla u njihovu agenciju. Njihov portfolio već je tada bio fantastičan, mogla sam samo biti zahvalna što imam priliku raditi s njima svaki dan. I danas, smatraju se jednim od naših najboljih dizajnera u ovom dijelu Europe. Od dizajnera u Hrvatskoj jako volim radove studija Cuculić, Izvorke Jurić i pokojnog Mihajla Arsovskog.

6. Ponosni na naš novi logo, moramo vas pitati. Što Vam je bila glavna inspiracija za dizajn logotipa našeg časopisa?

Obzirom da ste mi dali potpunu kreativnu slobodu, razvila sam par ideja. Ali sam u finalnom dijelu dizajna izabrala asocijaciju na ključ. Slovo F u nazivu mi je poslužilo kao idealan grafički oblik da tu ideju dodatno razradim. Volim što sam postigla puno sa vrlo malo intervencije, a opet mi se sve čini jako dobro povezano unutar kontekta i mnogih tema koje časopis obrađuje. Iskreno, nema boljeg osjećaja kad klijent i dizajner razmišljaju na isti način i baš mi je drago što smo „kliknuli“ na prvu.

SPARK MEDIA

ponudili su mi posao za stalno.

4. Opiši različite vrste projekata grafičkog dizajna koje imaš stvorene. Na koji produkt si posebno ponosna?

Kada si dio tima, teško neki rad zoveš samo svojim, ali mogu izdvojiti nekoliko radova gdje sam bila glavni dizajner na projektima kreiranima za tržišta BiH i Hrvatske, te Velike Britanije. Iz razdoblja

“KADA RADITE ONO ŠTO VOLITE, DO USPIJEHA NIJE TEŠKO DOĆI”

Uspjeh je pronalaženje zadovoljstva u davanju više od onoga koliko uzimaš.

Photoella Team upravo korača tim putem. Svoj preokret doživljava u samo nepune dvije godine rada. Mlada ekipa, studenti Sveučilišta u Mostaru pred kraj 2020. godine otvaraju instagram profil gdje počinju objavljivati i postavljati svoje radove, nakon čega svoj hobi i zabavu pretvaraju u ozbiljan posao.

Počevši od kreativnih fotografija i videa svojih prijatelja, danas na instagramu broje skoro 20k pratitelja, te mnogobrojne suradnje i projekte na koje kažu, su jako ponosni. Njihovi radovi prelaze i granice BiH, a neki od većih projekata koje nisu mogli očekivati ni u snu su mnogobrojni poznati restorani, hoteli, kozmetički saloni na području Hercegovine, Tutto Bene restorani u Dubrovniku, mnogobrojne Ville u Hrvatskoj, 11 odrađenih hotela na području Crne Gore, mnogobrojni festivali, te ostali projekti koje možete pogledati na instagram profilu @photoella.

Studentima poručuju da svoj životni smjer ne biraju razmišljajući o budućoj zaradi, i slobodnim radnim mjestima, nego da biraju ono u čemu uživaju jer samo tako će s ljubavlju ulagati u svoj posao i uvijek će mu se vraćati, koliko god teško bilo, a zarada će sama doći.

Koliko god drugi vas uvjeravali da ne možete, uvjerite ih u suprotno. :)

HŠK ZRINJSKI: SEDMI PUT NASLOV PRVAKA BIH

Čak sedam kola prije završetka Premijer Lige BiH, HŠK Zrinjski osigurao je sedmi naslov prvaka!

Pobijedivši Sarajevo s rezultatom 4-0 pod Bijelim Brijegom, dana 16.04.2022. godine HŠK Zrinjski potvrdio je prvo mjesto na ljestvici Premijer Lige BiH. Mostarski plemići bježali su 21 bod drugoplasiranoj Tuzli City i samim time osigurali povratak „kante“ u Mostar već sredinom travnja. *Takva dominacija mnoge podsjeća na HNL, točnije na hrvatski Dinamo koji posljednjih par godina osigura naslov prvaka početkom proljeća.* U sezoni 2021./2022., HŠK Zrinjski 15 puta slavio je u do tada odigranih 16 susreta, a jedini poraz zabilježen je protiv Radnika iz Bijeljine. A do kraja 2021./2022. sezone, u odigranih 26 susreta, ekipa HŠK Zrinjskog slavila je u 21 susretu, a u četiri susreta izvukla je remij.

U statistici se ističe i omjer gol razlike, odnosno 63:10.

Podsjetimo, 2005., 2009., 2014., 2016., 2017., 2018. i 2022. godina zlatno su ispisane u povijesti HŠK Zrinjski.

Osim Ultrasa i svih ljubitelja nogometa u gradu na Neretvi, oduševljenje nije krio i trener HŠK Zrinjski, **Sergej Jakirović**. Istaknuo je da će trebati dosta vremena da se ovakav uspjeh opet ponovi i da je izuzetno ponosan na ostvareni rezultat. Promatrajući individualne rezultate unutar mostarske momčadi, najviše se istaknuo **Nemanja Bilbija** s postignutih 27 golova u svega 26 utakmica.

Na proslavi „sedme kante“ dobrog raspoloženja, ponosa i sreće nije nedostajalo među prisutnima.

Nina Kolobarić

godine preddiplomskog studija poslovne ekonomije, ali „košarkaški staž“ je znatno duži. Od samog osnivanja kluba, Leonarda je dio istog, prošla je sve mlađe uzraste, od predkadeta, kadeta i juniorki pa danas do seniorke. Zdravstveni problemi su je udaljili od parketa posljednje dvije godine, no u nadolazećoj sezoni će se naći u sastavu seniorke te će nastupati u Premier Ligi BiH. Također, posljednjih nekoliko godina Leonarda trenira mlađe uzraste pa se pronalazi i u ulozi pomoćne trenerice, a i glavnoj trenerici Nikolini od velike je pomoći. Uz izniman angažman u klubu i fakultetske obveze, uspjeva kombinirati i niz drugih aktivnosti koje pridonose njenom osobnom razvoju.

Već ranije spomenute su brojne medalje i priznanja, a u nastavku su pobrojani samo uspjesi iz prošlogodišnje 2021./2022. sezone:

- A1 liga KS BiH seniorke - **1. mjesto**
- Liga mladih KS HB juniorke - **1. mjesto**
- Liga mladih KS HB kadetkinje - **1. mjesto**
- Liga mladih KS HB mlađe kadetkinje - **3. mjesto**
- ŽOL, Liga BiH - **1. mjesto**
- Državno juniorsko prvenstvo KS BiH - **3. mjesto**
- Državno kadetsko prvenstvo KS BiH - **2. mjesto**

Osim Leonarda, dio ŽKK Zrinjski 2010 od samog početka jest i naša nekadašnja studentica, sada magistrica ekonomije, **Katarina Pavlović**. Kao i Leonardin, poznat je i Katarinin izniman angažman u klubu. Ranije kao ključna igračica, a sada kao važna osoba u tom klubu od iznimne pomoći je glavnoj trenerici Nikolini koja ima samo riječi hvala za njih dvije.

I na samom kraju, našoj kolegici Leonardi i cjelokupnom ŽKK Zrinjski 2010 možemo poželjeti svu sreću i uspjeh u nadolazećoj sezoni! A osim toga, ukoliko imamo volje i želje, možemo biti i dio njihove priče na način da se „nacrta“ na tribinama dvorane na Bijelom Brijegu i budemo im šesti igrač. Ili pak kupnjom godišnje članske iskaznice podržimo izniman uspjeh naših košarkašica.

Sezona 2022./2023. i prvi nastup u Premier ligi BiH zauvijek će ostati u srcima plemkinja ŽKK Zrinjski 2010 kao nagrada za sav njihov trud i rad prethodnih godina. Prilika da budu u društvu najboljih pružala im se posljednjih nekoliko godina, no klub je bio prisiljen odustati zbog nemogućnosti ispunjavanja

minimalnih uvjeta.

Kao i do sad, sastav ekipe ŽKK Zrinjski 2010 neće se mijenjati, na utakmice Premier lige istrčavat će isključivo domaće igračice, koje su svoje prve korake napravile u tom klubu. Jedna od njih jest i **naša studentica LEONARDA BOŠNJAK**. Naime, Leonarda je studentica IV.

Sportski Savez Grada Mostara proglasio ih je najboljom mladom ekipom za 2021. godinu.

ŽKK ZRINJSKI 2010: MOSTARSKE PLEMKINJE SU POKAZALE DA SNOVI MOGU POSTATI STVARNOST

Antonija Škegro

Vjerujem da dosta Vas nije poznato s ogromnim uspjesima naših mostarskih košarkašica. Naime, riječ je o klubu **ŽKK Zrinjski 2010**, osnovanom kao što i sam naziv kaže, ne tako davne 2010. godine. U tih 12 godina postojanja, klub se okrunio **brojnim titulama i priznanjima**, a u prošloj sezoni košarkašice, pripadnice tog kluba osvojile su sve što se moglo osvojiti.

Možda Vam se ovo što ste upravo pročitali ne čini toliko posebnim, no imajući na umu da se klub od samih početaka susreće sa brojnim problemima i ograničenjima (posebice finansijskim) te da su bili

prepušteni sami sebi, jasno dokazuje o kakvom se uspjehu radi. Točnije, koliko volje, truda, živaca i svega ostaloga stoji iza toga najbolje zna **predsjednica**, a ujedno i **trenerica kluba** ŽKK Zrinjski 2010 **Nikolina Pandža**, koja nikada nije odustala i uvijek pronalazila posljednji, a opet dovoljni atom snage da se izbori sa svim poteškoćama i nastavi dalje. No, bar nam je svima jasno koliko je teško započeti nešto u ovakvoj sredini, gdje je odsutna finansijska, a i ostali oblici podrške. Ukoliko ste posjetitelj portala **Hercegovina.in**, tada ste zasigurno upoznati s klubom i svim događajima unutar istog. Košarkašice oduvijek ističu i pokazuju

zahvalnost za svaki iskazani oblik podrške (kako ih je i naučila trenerica Nikolina), a posebice navedenom portalu i **novinaru Ivici Muciću**, koji svojevrijem prati i izvještava gotovo sve utakmice košarkašica. Mjesto održavanja utakmica mu ne predstavlja nikakav problem što je i dokazao u više navrata.

U prošloj 2021./2022. sezoni košarkašice Zrinjskog, ne samo da su bile prvakinja u A1 ligi KS BiH i tako izborile najviši rang, nego su i u mlađim kategorijama bile ili na samom vrhu ili odmah ispod.

IN MEMORIAM - MIRKO GRBEŠIĆ (1960. - 2022.)

"Čovjek postaje velik prema
stupnju do kojeg radi za
dobrobit drugih ljudi."

- Mahatma Gandhi

Dana 23.08. 2022. godine šokirala nas je vijest o smrti jednog od najuspješnijih regionalnih poduzetnika, gospodina Mirka Grbešića.

Tijekom svog života, pokojni Grbešić konstantno se isticao na poduzetničkoj sceni s ostvarenim ogromnim uspjehom. Svrstava se u sami vrh najbogatijih hrvatskih poduzetnika.

"Stalan, a ne prebrz rast" – Grbešić je uvijek naglašavao kao ključ osobnog uspjeha.

A puno važnije je istaknuti Grbešićevu "dru-
gu stranu", odnosno njegovu humanost. Iza sebe je ostavio velik broj financijsko potpomognutih projekata. Hercegovačka javnost (a pogotovo rodni Široki Brijeg), rado se prisjeća lika pokojnog Grbešića po socijalnoj osjetljivosti i spremnosti pomoći ljudima u nevolji.

Ogromne gužve i kolone u čitavom gradu na dan posljednjeg ispraćaja dokazale su koliko narod zapravo poštuje i cijeni sve što je pokojni Grbešić učinio, kako za njih, tako i za njihovu sredinu.

Antonija Škegro

MEĐUGORJE - 40 GODINA UKAZANJA

Međugorje je jedno od najpoznatijih rimokatoličkih hodočasničkih odredišta na svijetu. Postalo je poznato kroz **ukazanja Djevice Marije**, koja se kao fenomen počela javljati 1981. godine, nakon čega se počeo razvijati vjerski turizam. Od tada je ovo hercegovačko mjesto, uz Sarajevo, *jedno od najposjećenijih turističkih centara BiH*, koje godišnje obiđe oko milijun katolika iz cijelog svijeta. Međugorje je još uvijek zadržalo svoj prvotni šarm, u kojem hodočasnici nalaze mir u vjeri. Središte okupljanja je **crkva sv. Jakova** u centru mjesta. Prema događanjima u Međugorju iz 1981., Jakov Sedlar snimio je 1995. godine film *Gospa*.

Podsjetimo, **24. lipnja 1981. oko 18 sati**, u malenom mjestu Međugorju u Hercegovini, šestoro djece doživjelo je prvo ukazanje za koje su tvrdili da im se ukazuje blažena Djevica Marija, majka Isusa Krista. To ukazanje postalo je poznato kao početak fenomena međugorskih ukazanja koja traju do današnjeg dana u različitom vremenskom intenzitetu.

Ivanka Ivanković, Mirjana Dragičević, Vicka Ivanković, Ivan Dragičević, Ivan Ivanković i Milka Pavlović su šestoro mladih koji su, prije točno 40 godina u Međugorju, vidjeli blaženu Djevicu Mariju. Povratkom u selo, krenuli su obitelji i susjedima pričati što su vidjeli. No, selo im nije odmah povjerovalo, a bake su im rekly: „Ne

šalite se s Gospom, bolje molite Boga i Očenaš“. Drugog dana kroz selo se uvelike pričalo o ukazanju Gospe, a mnogi od njih su željeli otići s djecom i sami se uvjeriti u istinitost onoga što djeca govore. Druga djeca iz sela stajala su na putu s nekoliko starijih i čekala ukazanje. Ivanka je pak prva vidjela svjetlost (tri puta) te potom Gospu. Nakon nje, vidjeli su je i drugi. Tada su ispričali da je Gospa bila na sivom oblaku, bila je prelijepa i smijala se. Odmah su počeli moliti, a i Gospa s njima. Na kraju ukazanja rekla im je: **„Pođite u miru, anđeli moji.“**

Njih šestoro posvjedočilo je svom duhovniku *fra Jozi Zovki* da im se ukazala Majka Božja. Vijest se proširila svijetom, a Međugorje se razvilo u **jedno od najpoznatijih hodočasničkih odredišta**, usprkos podijeljenim stajalištima unutar same Crkve o tom fenomenu.

Na 40. obljetnicu okupilo se više desetaka tisuća vjernika iz cijeloga svijeta.

Najviše hodočasnika, prema tvrdnjama tamošnjeg Informativnog centra, stiglo je iz Hrvatske i BiH, a veće skupine su, između ostalog, stigle iz Španjolske, Francuske, SAD-a, Italije, Poljske, Belgije, Meksika, Koreje, Ukrajine, Slovačke, Mađarske. Misu je predvodio provincijal *fra Miljenko Šteko*. Dakle, Gospa nas vodi Isusu i to je ta poruka. Najprije se molilo Vjeronanje i sedam Očenaša, Zdravo Marija i Slava Ocu, molitvu koju su vidio najprije molili na Podbrdu s Gospom, a potom se molila krunica i pjesmama nizbrdo krenuli i cestom su došli do župne crkve.

Julija Milinović

30 GODINA HAYAT TELEVIZIJE

Niti jedan važan događaj za državu i društvo u proteklim desetljećima iza nas nije prošao, a da nije zabilježen kamerama ove televizije.

Pored Sebilja u Sarajevu, 24. veljače 1992. godine, na platnu su prikazane prve minute Hayat programa. **Hayat TV** je pokrenut u vrlo turbulentno vrijeme kada su sirene za uzbunu, plač i crnilo bili svakodnevnica. U tadašnje ratno vrijeme, Hayat je predstavljao prozor u svijet. Hrabre ekipe Hayat-a, s kamerama u rukama, obilazile su prve frontove. Hayat je bilježio i činio dostupnim zapise koji su svjedočili o razaranju grada, ubojstvima civila, snajperima i ubojstvima djece. Hayat-ova misija nastavljena je i u poslijeratnom razdoblju. Uprava Hayat-a smatra kako se uvijek moralo i mora biti uz žrtve koje traže istinu, uz obespravljene koji traže pravdu, uz nemoćne kojima je neophodna zaštita.

Niti jedan važan događaj za državu i društvo u proteklim desetljećima iza nas nije prošao, a da nije zabilježen kamerama ove televizije.

Hayat je danas najveća medijska grupacija u Bosni i Hercegovini koja ima pet kanala, portal Hayat.ba,

digitalnu videoteku s desecima tisuća sati sadržaja, ali i digitalne platforme koje su među najposjećenijima u BiH. Na pitanje što je tajna ovakvog uspjeha, rasta i razvoja od takvih početaka, od jednog platna postavljenog na Baščaršiji do ovakve medijske grupacije, generalni direktor Hayat-a **Elvir Švrakić** kaže da je tajna svakog posla obiteljska, kolektivna atmosfera svih zaposlenih i njihovih težnji ka ostvarenju istih ciljeva.

“Iz ove perspektive kada se gleda, oni su u biti željeli pružiti istinite informacije javnosti i, kako godine prolaze, sve više vidim da je postojalo veliko opravdanje i da u tom momentu osnivači nisu bili svjesni kolika je važnost da se osnuje medij kakav je Hayat. Tajna kompletnog uspjeha i svih sekundi koje smo emitirali u programu zaista je samo u ljudima koji su zaposleni u Hayat TV-u” – rekao je direktor Elvir Švrakić.

Godine 1994. razdvojili su se radio i televizija, a svaki od njih je postao dio svakodnevice građana Sarajeva, slušani i gledani među bh. građanima u svijetu. Iz okrilja radija i TV Hayat izašla su najpoznatija novinarska imena danas, koji su prve korake napravili upravo u tim medijima. Danas se program Hayat TV emitira 24 sata dnevno, a građanima se nudi raznovrsni sadržaj, od informativnog, zabavnog, glazbenog, sportskog, dokumentarnog, pa do dječjeg, vjerskog i kulturnog sadržaja.

I na samom kraju, potrebno je istaći da **Hayat godinama obara rekorde gledanja te, osim što je najdugovječnija, smatra se i najgledanijom televizijskom kućom u našoj zemlji.**

Martina Markić

ELVIR ŠVRAKIĆ

OSNIVAČ I IZRŠNI DIREKTOR
HAYAT TV

“Dok ti sumnjaš u sebe, netko strahuje od tvog potencijala.”

- Nepoznati autor

DESETA GODIŠNJICA MEPAS MALL-A U MOSTARU

Trgovački poslovni centar **Mepas Mall** otvoren je 2012. godine. Nalazi se u samom centru grada Mostara u ulici Kardinala Stepinca, a njegova površina iznosi 100.000 m².

Otvorenjem Mepas Mall-a, Mostar je dobio novo ruho grada koji nudi najbolje usluge te jednostavan spoj poznatih svjetskih brendova koje zadovoljavaju sve ukuse i kupovne moći potrošača visoke i casual mode, suvremene tehnike, opreme za kuću i dom te zaljubljenike u vrhunsku zabavu.

U trgovačkom centru nalazi se preko **80 trgovina** (Zara, Pull&Bear, Stradivarius, Pandora...), banka, mjenjačnica, frizerski salon, Bowling centar, CineStar... Sadržaj je prilagođen svim dobnim skupinama, tako da ako niste ljubitelj shoppinga, možete se opustiti uz neki film ili otići na kuglanje, a za one najmlađe tu je dječja igraonica „Jungle“ sa raznim zabavnim i sportskim aktivnostima.

Uspješnost Mepas Mall-a rezultat je dugogodišnjeg radnog iskustva, velikog broja investitora koji svakodnevno ulazu u rast i razvoj poslovanja te samih kupaca koji su zapravo najvažniji faktor u cijelom ovom procesu.

Desetu godišnjicu najveći shopping centar u regiji obilježio je na najbolji način, uz vrhunsku zabavu, uzbudljiv program i bogate nagrade. U razdoblju 21. - 23.04. posjetitelji Mepas Mall-a bili su dio velikog

rođendanskog slavlja koje je svim uzrastima donijelo pregršt smijeha i dobrog raspoloženja. Svatko je mogao pronaći nešto za sebe.

Na rođendanskoj torti zasjalo je 10 svječica koje su na najljepši način obilježile jubilej, prvih deset godina provedenih u društvu onih zbog kojih su tu – njihovih cijenjenih posjetitelja! Vrijeme brzo prolazi u dobrom društvu, a oni se raduju godinama koje su pred njima!

U Mepas Mall-u tradicionalno je obilježen i **mjesec ljubavi** (10 godina ljubavi) gdje su posjetitelji imali priliku provesti vrijeme sa njima dragim osobama, otkriti razna mjesta za fotografiranje ili provesti vikend u Hotelu Mepas koji se nalazi u okviru trgovačkog centra. Hotel s pet zvijezdica, nudi brojne pogodnosti i raznovrsne usluge 24h na dan tijekom cijele godine.

Marija Vidović

AUTO-KINO U MOSTARU

Pandemija koronavirusa otkazala je mnoge manifestacije, posebice kulturne, ali najavljeni filmski festivali su, unatoč situaciji, bili održani. Ovaj put u drugačijim okolnostima i na jedan potpuno novi način, posjetitelji su filmove gledali na otvorenom, **putem online platforme ili u svojim automobilima**. Filmoljupci su se ovoga ljeta iz pandemijske stvarnosti upustili u svijet filma.

Mostar film festival se odlučio za formu autokina gdje se mogu ispoštovati sve mjere koje preporučuju stožeri civilne zaštite i ministarstva zdravstva. Posjetitelji su se osjećali sigurno u svojim automobilima i gledali su veliki ekran, možda jedan od najvećih u Europi. Dovedi su raznovrstan program i najbolje što se može pogledati u regiji i šire. Ravnatelj festivala **Slaven Knežević** istaknuo je da je ovog puta bilo teže sve organizirati i pripremiti, s obzirom na okolnosti uzrokovane pandemijom. No, usprkos svim prisutnim okolnostima, ukoliko se uzme u obzir stvarna posjećenost festivala, organizatori su i više

nego zadovoljni. **Mostarski festival započeo je prije 16 godina, a do danas je izrastao u respektabilan događaj u gradu Mostaru.**

U sklopu Mostar Film Festivala, koji je prošle godine trajao od 28. listopada do 1. studenog, u natjecateljskom programu prikazano je **deset filmskih ostvarenja**, a pored toga prikazani su filmovi u dokumentarnom i studentskom programu te masterclass radionice.

Film "Nebesa" prikazan je u Hrvatskom domu hercega Stjepana Kosače, a nakon toga program MOFF-a nastavlja se u **auto-kinu**, na platou Sajma gospodarstva u Rodoču, gdje su pod otvorenim zvjezdanim nebom prikazani filmovi u natjecateljskom dijelu programa.

Bitno je istaknuti i **suradnju MOFF-a s 9. Tuzla film festivalom**, na kojem su se prikazivali uglavnom isti filmovi kao i u Mostaru. Navedena suradnja je pružila priliku gledanja filmova na tuzlanskom Film festivalu svima onima koji nisu imali mogućnost prisustvovati na mostarskom Film Festivalu.

Ljubica Kolobarić

(DE)STIGMATIZACIJA MENTALNOG ZDRAVLJA

“Baš kao što visoka temperatura ili formiranje nove kosti nakon prijeloma predstavljaju fiziološki pokušaj tijela da se obrani od bolesti ili izliječi povredu, tako su i psihološke poteškoće pokušaj osobe da sebe izliječi”.

Što je to mentalno zdravlje?

Mentalno zdravlje je stanje dobrobiti u kojem pojedinac ostvaruje sve svoje potencijale; dobro se nosi s normalnim životnim stresom, radi produktivno i plodno te je sposoban pridonositi zajednici. Uključuje i sposobnost nošenja sa stresom, rješavanja svakodnevnih problema te uključuje pozitivne aspekte zdravlja koji se odnose na odsustvo bolesti tijela ili slabosti.

Svaka promjena u okolini zahtjeva odgovor našeg tijela, da reagira i da se prilagodi. Odgovor tijela može se manifestirati u emocionalnim, fiziološkim i mentalnim reakcijama. Što znači da se odgovor tijela manifestira na gore tri navedena područja reakcija? Tipičan primjer, koji stručnjaci rabe pri objašnjavanju utjecaja naših reakcija jest upravo naša reakcija kada se nađemo u nekoj nepoznatoj situaciji. Naime, šetamo šumom i odjednom se ispred nas pojavi medvjed. Što će se dogoditi? Strah potiče lučenje adrenalina, koji dalje potiče aktivaciju simpatičkoga sustava. Promjene koje se odvijaju u tijelu su pojačan rad srca, ubrzano disanje, znojenje itd. Osim specifičnih tjelesnih promjena pretjerani strah i panika dovode i do promjena u kognitivnome funkcioniranju tako što pojedinac neće imati kontrolu nad svojim mislima, a to potencijalno može dovesti do katastrofiziranja.

Prirodno li ovim reakcijama **subjektivni osjećaj preopterećenosti** - javljaju se individualne reakcije na određene događaje. Kako svaka osoba ne reagira na isti način, tako se i pojedinci razlikuju u mehanizmima prilagodbe koje koriste kada su suočeni sa situacijama (događajima) koji zahtjevaju

drugačije mehanizme rješavanja samog problema prije javljanja istog - radi ponovnog uspostavljanja ravnoteže.

Kako bi sačuvali mentalno zdravlje - bitan korak je prepoznavanje emocionalnog stanja u kojem se nalazimo te pronalaženje pravih mehanizama kako bi svoje emocije, misli i tjelesne reakcije doveli u ravnotežu. Kao posljedica nepronalaženja funkcionalnih rješenja, pojedini segmenti našeg mentalnog zdravlja će biti narušeni ili će se naše „normalno stanje“ pogoršati što nadalje može uzrokovati spektar psiholoških poteškoća koje su; *samo pokušaj osobe da sebe izliječi.*

Ako tijelo fiziološki toliko dobro djeluje u preventivi pogoršanja stanja, zašto slično ne bi bilo i s našim mentalnim zdravljem? Nalazimo se u čudnim vremenima, stresnim i očekivanja su velika za svakog od nas. Neki od nas ne znaju se najbolje nositi s tim, padaju u kojekakve nedoumice i probleme koje samo oni mogu razumjeti. No, što je s onima koji ne znaju kako? Ne pronalaze način? Nemaju podršku? Nažalost, postoji problem koji često zna ljudima otežavati pronalaženje pomoći.

Stigma.

Nerijetko se možemo susresti s “drugačijim” od nas, s osobama koji misle da su jedini s postojećim poteškoćama, s osobama koji su već unaprijed predvidjele odbacivanje prijatelja, obitelji,

javnosti. Stigma označava negativno obilježavanje osobe; termin koji se rabi jer imate prepoznatljivu karakteristiku ili osobinu za koju se smatra da je zapravo nedostatak (negativan stereotip). Nažalost, česti su negativni stavovi i uvjerenja prema ljudima koji imaju poteškoća s mentalnim zdravljem.

Neki od štetnih učinaka stigme mogu uključivati:

- nerado traženje pomoći ili liječenja;
- nerazumijevanje od strane obitelji, prijatelja, kolega ili drugih;
- manje mogućnosti za posao, školu ili društvene aktivnosti ili problemi s pronalaskom stana;
 - nasilje, fizičko nasilje ili uznemiravanje;
 - zdravstveno osiguranje koje ne pokriva adekvatno vaše liječenje mentalnih bolesti i
 - uvjerenje da nikada neće uspjeti u određenim izazovima ili da ne možete poboljšati svoju situaciju.

Brojna provedena istraživanja na ovu temu potvrđuju podatak da velik broj pojedinaca internalizira stigmatu što posljedično dovodi do sniženog samopouzdanja. Napokon, stigma je razlog zašto osobe s raznim oblicima poteškoća odbijaju potražiti pomoć. Pokazalo se kako su stavovi prema ljudima s psihološkim teškoćama pozitivniji te ih društvo više prihvaća, što više ljudi znaju o psihološkim poteškoćama, što nas dovodi do pojma **socijalne potpore** - bitan činitelj u procesima utjecaja stresnih događaja na zdravlje jer socijalni činitelji i međuljudski odnosi mogu zaštititi pojedinca od opasnih posljedica stresa. **Neki autori definiraju socijalnu podršku s tri „A“: affect, affirmation i aid, tj. podrška može uključivati izražavanje emocionalne bliskosti i naklonosti prema nekome (eng. affect), pružanje informacija o ispravnosti djelovanja i mišljenja (eng. affirmation) te izravnu pomoć u obliku novca, vremena i truda (eng. aid).** Sami izvori socijalne potpore mogu biti raznoliki: obitelj, prijatelji, partner, kolege s faksa, stručnjaci u zaštiti mentalnog zdravlja. Kako se u pojmu stigme radi o stavovima ljudi, uvidamo važnost pričanja o „skidanju“ stigme kao i o uključivanju šire zajednice u destigmatizaciji govora o psihološkim poteškoćama.

Velike prepreke na koje nailaze osobe koje imaju neke poteškoće jesu upravo emocije srama, zbuđenosti. U okolini koja poteškoću naziva “*ma on je lud/a*”, a tretman liječenja istih “*kod psihologa/psihijatra idu samo ljudi*” - razumljiv je otpor koje osobe pružaju prema priznavanju istih. Povlačeći ponovno analogiju s gornjim navedenim citatom; ako slomite nogu, ruku ili patite od neke tjelesne povrede - otići ćete doktoru, i svi se rado služimo tim telefonskim linijama. Zašto je tako teško nazvati stručnjaka kako bi pričali psihološkoj poteškoći - psihologa, psihoterapeuta, psihijatra? - *empatija koju trebamo, tretman koji trebamo, podršku i pomoć, pronaći ćemo.* Što je najvažnije, vjerujemo i svima upitno, **anonimnost i povjerljivost** je zajamčena. Nitko neće znati što je u našim mislima kada izađemo preko tih vrata. Stručnjak kojem smo se povjerali neće misliti da smo ljudi, jer nitko od nas **NIJE SAM** s problemom i poteškoćom na koju je naišao.

Kako mi kao zajednica možemo doprinijeti normalizaciji važnog dijela života - mentalnog zdravlja?

1. **Otvoreno razgovarajmo o mentalnom zdravlju!**
2. **Obrazujmo sebe i druge kako bi znali prepoznati poteškoće i pomoći drugima!**
3. **Budimo svjesni težine jezika kojeg rabimo pričajući o psihološkim poteškoćama!**
4. **Potaknimo jednakost između tjelesnih i mentalnih poteškoća!**
5. **Pokažimo suosjećanje i empatiju!**
6. **Odaberimo hrabrost kao emociju, a ne sram!**
7. **Nemojte se autostigmatizirati!**
8. **I konačno 8. - budimo iskreni u liječenju!**

Za kraj je važno za naglasiti da ako nešto ne riješimo odmah, ono se nagomila i postane veće i gore. Zato je dobro na vrijeme znati koji su simptomi ili znakovi tih problema i što ih uzrokuje. Samo-educiranjem o mentalnim poremećajima, poteškoćama s kojima se susretnemo i što oni mogu predstavljati, lakše uvidimo poteškoće u nama i u drugima.

Osvijestiti - Naučiti - Prepoznati - Pomoći - Ponoviti.

DIJABETES

Što je šećerna bolest?

Bez inzulina, glukoza ne može doći do stanica, te se zadržava u krvi, a kada njen nivo kontinuirano prelazi 7 mmol/l (126 mg/DL), riječ je o patološkom stanju u medicini poznatom kao **šećerna bolest** ili **dijabetes**.

Danas u svijetu skoro 250 milijuna ljudi ima dijabetes, a očekuje se da će tijekom narednih 20 godina ovaj broj biti povećan na 380 milijuna. Dijabetes predstavlja globalnu epidemiju sa po život opasnim komplikacijama.

Plavi krug je globalni simbol svijesti o šećernoj bolesti. Označava jedinstvo globalne dijabetičke zajednice, kao odgovor na epidemiju ove bolesti.

Diabetes melitus je jedno od vodećih kroničnih oboljenja u svijetu, pa i u našoj zemlji, pokazuje znatan porast javljanja – naročito dijabetes tipa 2. Razlikuju se dva osnovna tipa šećerne bolesti: **tip 1**, kada gušterača ne proizvodi inzulin i **tip 2**, kada je učinak proizvedenog inzulina smanjen.

Svjetski dan dijabetesa

Svake godine, 14. studenoga, se na poseban

način naglašava prisutnost dijabetesa. Zašto? *Internacionalna dijabetička federacija (IDF) i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) su, ne tako davne, 1991. godine proglasile Svjetski dan dijabetesa. Naime, 14. studenoga 1891. godine rođen je Sir Frederick Banting. Ovaj je liječnik zajedno sa svojim učenikom, Charlesom Bestom, 1921. godine otkrio inzulin.*

Zato, 14. studenoga je svojevrsna kampanja kojom se skreće pozornost na osvještavanje nacije o dijabetesu, kao i o cjelokupnoj problematici same bolesti. Kroz godine, mnoge su zemlje, pa tako i Bosna i Hercegovina, usvojile naviku da tijekom cijelog studenog pridaju važnost dijabetesu te organiziraju mnogobrojne aktivnosti.

Svjetska zdravstvena organizacija, još od 1950., 7. travnja obilježava **Svjetski dan zdravlja. Fakultet zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru**, u suradnji sa Udruhom studenata - HSSA i Alumni klubom, organizira **Tjedan zdravlja** s ciljem stvaranja svijesti o određenim, prioritetnim zdravstvenim temama. Svake godine jedan dan u Tjednu zdravlja posvete i dijabetesu. Organiziraju se štandovi na kojima se

besplatno može provjeriti razina šećera u krvi i visina tlaka.

Hipoglikemija i hiperglikemija

Teško je postići zlatnu sredinu. Ako vrijednost glukoze u krvi padne ispod 2,5 do 3 milimola po litri, dolazi do stanja **hipoglikemije**. Simptomi su hladan znoj, drhtavica, osjećaj omamljenosti, slabost i bljedilo. **Hiperglikemija** je stanje povišene razine glukoze u krvi. Do spomenutog stanja dolazi zbog zaboravljene doze inzulina, povećanog unosa hrane i smanjene tjelesne aktivnosti. Može biti i znak početka neke druge bolesti poput upala, viroza i prehlade. Kod stanja hiperglikemije potrebno je mjeriti razinu glukoze u krvi te poduzeti postupke kojim bi se smanjila razina glukoze u krvi.

Liječenje hipoglikemije uključuje brzi tretman kojim se podiže razina šećera u krvi te liječenje uzroka koji su doveli do hipoglikemije kako bi se ovo stanje u budućnosti izbjeglo.

Brzi tretman se sastoji od uzimanja 15-20 grama brzih ugljikohidrata, poput tableta glukoze ili dekstroze, voćnog soka, slatkiša.

Ana Antunović

“Ne postoji lift do uspjeha. Morate koristiti stepenice.”

- Zig Ziglar

SAVJETI PRI TRAŽENJU POSLOVA

- Posao može biti svugdje** - ne bojte se spomenuti u društvu, na treningu ili nekom događaju da tražite posao. Nikada ne znate, možda su baš prisutnim osobama ili nekim njihovim poznanicima potrebne Vaše kvalifikacije i znanja.
- Portali s oglasima za posao su „zlatni rudnik“** - na portalima možete pronaći neke tvrtke za koje niste ni znali da postoje i traže nekoga Vaših kvalifikacija. A možete vidjeti i kako izgleda više oglasa za Vaše željeno radno mjesto, pa ako se među uvjetima neki ponavljaju, možete tome prilagoditi svoju molbu.
- Trud i vrijeme su nužni za dobru prijavu** - ekonomski rečeno, investirajte vrijeme u Vaš životopis kako bi Vam bio najbolja reklama. Analizirajte uvjete iz oglasa za posao, usporedite ih s Vašim znanjima i vještinama i tome prilagodite molbu. Naravno, u tekstu ne biste smjeli imati grešaka, a prije nego to sve pošaljete, provjerite još jednom jeste li priložili sve što se u oglasu traži.
- Odradite svoju „zadacu“** - kako bi povećali šanse za dobivanje posla, logično je da prikupite što više informacija o tvrtki u kojoj želite raditi.
- Poslodavci isto odrađuju svoju „zadacu“** - brojna istraživanja pokazuju da poslodavci „provjeravaju“ kandidate i on-line. Progooglajte svoje ime, a u slučaju da nađete nešto što Vam ne odgovara, pokušajte to ukloniti.
- Jasno istaknuti svoju vrijednost** - poslodavac jednom životopisu u prosjeku posveti tri sekunde prije nego što odluči hoće li ga izbrisati, ili čitati dalje. Stoga, odmah u uvodu životopisa „izdominiraj“.
- Izgleđati i ponašati se profesionalno** - na razgovor za posao trebate doći na

- vrijeme, biti prikladno odjeveni, govoriti, ali i slušati, pokazati zanimanje i samopouzdanje i biti pristojni.
- Pokažite da želite taj posao** - usredotočite se na potrebe poslodavca i pokažite zašto ste Vi prava osoba za taj posao. Pokažite entuzijizam za posao.
- Ne trčite pred rudo** - pitanjima o visini plaće, povišicama i sl. nemojte se baviti na prvom intervjuu. Važno je da utvrdite poziciju, a onda provjerite odgovaraju li Vam uvjeti koje poslodavac nudi.
- Završite molbom za posao i zahvalom** - na kraju razgovora za posao sažmite sve svoje jake strane, kažite osobi s kojom razgovarate da ste uzbuđeni oko pozicije i recite: *„Zaista bih želio pridonijeti ovoj tvrtki. Nadam se da ćete odabrati mene“.*

Antonija Škegro

TOP 5 KNJIGA - PREPORUKA

1. Sveti gral Makroekonomije

U ovoj epohalnoj knjizi R. Koo smatra da nam je Velika recesija Japana od 1990. do 2005. godine dala vrijedne sugestije ne samo o tome kako jedno gospodarstvo nakon pucanja mjehura može upasti u dugotrajnu recesiju, u kojoj će konvencionalne mjere ekonomske politike izgubiti svaku djelotvornost, nego i o precizno definiranom spletu ekonomskih mjera nužnih da bi se takvo jedno gospodarstvo izvuklo iz ovog oblika recesije.

2. Poseban Talent

Ova poticajna, jezgrovita i vrlo informativna knjiga izvrstan je vodič za sve koji žele zagristi u novi posao ili proširiti sadašnju djelatnost. Autori u knjizi navode da poduzetništvo nije tek strast, nego i način na koji dolazimo do sretnijeg, bogatijeg, ispunjenog života, kako za sebe, tako i za svoju djecu i unuke.

3. Marketingom do rasta

Knjiga Marketingom do rasta pokazuje nam kako preživjeti u ovim uzburkanim gospodarskim vodama. Detaljno se navodi devet megatrendova koji nude nove mogućnosti u ovom desetljeću, uključujući globalnu preraspodjelu bogatstva, urbanizaciju, rastući globalni trend „zelenog“ gospodarstva, brze promjene društvenih vrijednosti i drugo. U knjizi je predstavljeno 8 strategija rasta.

4. Čovjekovo traganje za smislom

U ovoj knjizi slavni neurolog i psihijatar Viktor E. Frankl opisuju osobno iskustvo iz koncentracijskih logora i kako je, unatoč poniženju i patnji, uspio reći „da“ životu.

Budući da je čovjek uvijek u potrazi za smislom, ova je dirljiva i potresna knjiga i danas, jednako aktualna kao i u vrijeme svoga nastanka.

5. 1984 – George Orwell

„Ukoliko želiš viziju ljudske budućnosti, zamisli čizmu koja gazi ljudsko lice - zauvijek!“

Roman „1984.“ Georgea Orwella jedan je od najznačajnijih romana svjetske književnosti i zasigurno najpoznatiji distopijski roman uopće. Govori o totalitarskom režimu koji vlada u budućnosti (s obzirom na vrijeme kada je roman napisan), te o pojedincu koji pokušava živjeti unutar tog režima. Ovaj roman je jedna od najpoznatijih antiutopija u književnosti, ubjedljiva od početka do kraja u svojim opomenama.

Stanko Planinić

CHANEL MARKETING STRATEGIJE

Sa sjedištem u Parizu, **francuska tvrtka „Chanel“** prešla je dug put od 100+ godina svog početka kako bi se pojavila kao renomirani igrač na tržištu modnih dodataka i luksuzne robe. Vizionarska dizajnerica i modna umjetnica **Gabrielle ‘Coco’ Chanel** transformirala je ponudu tvrtke i iznova osmislila moderan, elegantan i moderan dizajn za žene koji je pomogao tvrtki da postane vodeća tvrtka u svom segmentu u cijelom svijetu. Chanel koristi mješavinu strategija demografske i psihografske segmentacije kako bi svoju ponudu učinio dostupnom ciljnom tržištu. Chanelov portfelj proizvoda sastoji se od **mirisa, satova i dodataka za njegu kože i šminku.**

Visoka vidljivost zbog svojih modnih dodataka, pomogla je Chanelu da postane brend

vrijedan 7.2 milijarde dolara s prodajom od 5.2 milijarde dolara prema podacima Forbesa u svibnju 2016. Najviše ulaže u oglašavanje za njih u modnim časopisima poput Voguea i Ellea koji služe svojoj ciljnoj publici.

Osim što je svoju kozmetiku plasirao u pristupačne robne kuće koje posjećuju mladi kupci, Chanel je nedavno lansirao **besplatnu virtualnu aplikaciju za skeniranje usana.**

Unatoč tome što je star 100 godina, **Chanel uspijeva zadržati svoje pozicioniranje kao elegantan i moderan.** Njegov logotip koji križa C-ove odmah je prepoznatljiv, a izbor slavni i dalje utjelovljuje klasični stil s jedinstvenom osobnošću;

računajući Penelope Cruz i Margot Robbie među ambasadore svoje marke.

Chanel je zaslužan za inovacije proizvoda koje duboko utječu na suvremeni život i modu do danas:

1. **Populariziranje nošenja crne boje za druge prilike osim za pogrebe**
2. **Uklanjanje korzeta sa zapadnjačke ženske odjeće**
3. **Izum male crne haljine**
4. **Korištenje jersey tkanine za udobnu odjeću**

Marija Kolobarić

**STUDENTSKI
ZBOR**
SVEUČILIŠTE
U MOSTARU

 Matice hrvatske b.b., 88000 Mostar
 + 387 36 311 947
 studentski.zbor@sum.ba
 Studentski Zbor Sveučilišta u Mostaru
 [studentskizborsum](https://www.instagram.com/studentskizborsum)

Znanje je moć.

STECITE GA NA PRAVOM MJESTU.

**ekonomski
fakultet**
sveučilište
u mostaru

